

WIESŁAW BREŃSKI

MINI LEKSYKON ENCYKLOPEDYCZNY
UNII EUROPEJSKIEJ

MINI ENCYCLOPEDIA LEXICON
OF THE EUROPEAN UNION

JÓZEFÓW 2013

WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI EUROREGIONALNEJ
IM. ALCIDE DE GASPERI W JÓZEFOWIE

RECENZJA

prof. nadzw. UKSW dr hab. Bogumił Szmulik
Prof. Yolcu Ufuk

KOMITET WYDAWNICZY

Magdalena Sitek – przewodnicząca
Miłosz Ukleja

TŁUMACZENIE

Marta Wojciechowska

KOREKTA

Sławomir Koźlak

PROJEKT OKŁADKI

Miłosz Ukleja

© Copyright by Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej

im. Alcide De Gasperi w Józefowie. All Rights Reserved / Wszelkie prawa zastrzeżone.

Kopiowanie, przedrukowywanie i rozpowszechnianie całości
lub fragmentów niniejszej publikacji bez zgody wydawcy zabronione.

ISBN 978-83-62753-31-4

WYDAWNICTWO WYŻSZEJ SZKOŁY GOSPODARKI EUROREGIONALNEJ

IM. ALCIDE DE GASPERI W JÓZEFOWIE

05-410 Józefów, ul. Sienkiewicza 2

tel./fax +48 022 789 19 03

wydawnictwo@wsge.edu.pl

www.wsge.edu.pl

SKŁAD, ŁAMANIE

Miłosz Ukleja

DRUK, OPRAWA

Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Reklamowe GRYF

Nakład – 100 egzemplarzy

SŁOWO WPROWADZAJĄCE

Zjednoczenie Europy, zapoczątkowane w 1951 roku, było dziełem trzech polityków chadeckich: R. Schumana, K. Adenauera oraz A. de Gasperiego

Unia Europejska ma swoje początki od 1951 roku, kiedy to powołano do życia Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS), na mocy Traktatu Paryskiego, który miał obowiązywać przez 50 lat. Kolejna ewolucja miała miejsce w 1957 roku, kiedy na mocy Traktatu Rzymskiego powstała Europejska Wspólnota Gospodarcza, której członkami zostały takie państwa jak: Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, Włochy i Republika Federalna Niemiec. Tym samym traktatem państwa członkowskie EWG powołały Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom), której celem było pokojowe wykorzystanie energii jądrowej.

Unia Europejska stała się nowym typem organizacyjnym między państwami m.in.: w dziedzinie gospodarczej, politycznej, obronnej itd. Ogólnie możemy przyjąć, iż Unia Europejska stała się związkiem między państwami. Głównym zadaniem Unii Europejskiej jest współpraca między krajami członkowskimi w tym jej mieszkańcami, przedsiębiorstwami, wymiana kulturowa, współpraca naukowa itd. Do najważniejszych celów Unii Europejskiej zaliczyć możemy: działanie na rzecz demokracji w państwach członkowskich jak i z jej sąsiadami, rozwoju gospodarczego i społecznego, zapewnienie bezpieczeństwa, ochrona wolności praw i interesów jej obywateli. Jednym z celów Unii Europejskiej jest, także utrzymywanie dobrych stosunków ze swoimi sąsiadami w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Kolejnym celem, który częściowo został zrealizowany jest wprowadzenie do obrotu w państwach członkowskich wspólnej waluty EURO. Jednocześnie Unia Europejska szanuje tożsamość narodową państw członkowskich, ich pochodzenie, wyznawaną religię, czy też tradycję i kulturę. Unia Europejska, to także wspólnota

interesów i współzależności pomiędzy jej krajami członkowskimi, których zasadniczym zadaniem jest zapewnienie swoim obywatelom dobrobytu, dobrobytu, rozwoju, postępu naukowego i cywilizacyjnego. Podsumowując, możemy stwierdzić, iż Unia Europejska to organizacja, która zapewnia przestrzeganie demokracji, praw człowieka, prywatnej własności i wolnego rynku w gospodarce. Obecnie członkami Unii Europejskiej jest 28 państw.

AUTOR

INTRODUCTION

Uniting Europe began in 1951 and it was the work of three Christian Democratic politicians: R. Schuman, K. Adenauer and A. De Gasperi

The European Union began in 1951 when the European Coal and Steel Community (ECSC) were created based on the Treaty of Paris that was supposed to be valid for the next fifty years. Another evolution took place in 1957 when, pursuant to the Treaty of Rome, the European Economic Community (EEC) was created including such Member States as: Belgium, France, the Netherlands, Luxemburg, Italy and the Federal Republic of Germany. Basing on the same Treaty, the member states of EEC created the European Atomic Energy Community (Euratom) which aimed at peaceful use of nuclear energy.

The European Union has become a new organizational type between states in the following areas: economy, politics, defense, etc. Generally, we may accept that the European Union has become an interstates association. The main aim of the European Union is cooperation between member states, including their inhabitants, enterprises, cultural exchange, scientific cooperation, etc. The most important objectives of the European union include: activity for democracy in the member states and their neighbors, economic and social development, ensuring safety, protection of freedom of citizens' rights and interests. One of the European Union's goals is also maintenance of good relationships with its neighbors within the European Neighborhood Policy. Another aim, that was partially completed, is implementation of common EURO currency into the member states' transactions. Simultaneously, the European Union respects national identity of the member states, their origins, religion, tradition and culture.

The European Union also means common interests and correlations between its member states, whose principal task is to ensure their citizens wealth, development, scientific and civilization progress. To sum up, we may claim that the European Union means an organization which ensures respect of democracy, human rights, private property and free market in economy. Nowadays, there are twenty eight Member States in the European Union.

AUTHOR

ACQUIS COMMUNAUTAIRE

(z francuskiego), dorobek prawny Wspólnot Europejskich, na który składają się m.in. traktaty założycielskie Wspólnot, Jednolity Akt Europejski, Traktat z Maastricht i Amsterdamu, ustawodawstwo wykonawcze wymienionych aktów prawnych, orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji, umowy międzynarodowe Unii i umowy związane z jej działalnością¹. Do prawa pochodnego w *acquis* zaliczane były: rozporządzenia, dyrektywy i decyzje oraz akty wewnętrzne (*pro foro interno*) i tzw. akty nienazwane. Po Traktacie z Lizbony cały *acquis communautaire* wszedł do nowego systemu prawnego traktatowo nazwanego prawem Unii².

Każde państwo przystępujące do dawnej Unii zobowiązane jest do akceptacji całego *acquis communautaire*. Termin ten od czasów Maastricht używany jest na określenie wspólnotowego dorobku prawnego. System ten obejmował nie tylko Wspólnoty, ale również UE, państwa członkowskie oraz jednostki (osoby fizyczne i prawne)³.

Acquis communautaire ma szczególne znaczenie w procesie rokovania warunków członkostwa państw. W procedurze *screeningu*, czyli przeglądu prawa wewnętrznego państwa kandydującego, Komisja jest odpowiedzialna za dokonanie przeglądu prawa i sporządzenie raportu na temat jego zgodności z prawem europejskim. Komisja omawia stan *acquis communautaire* w poszczególnych obszarach. Ma to na celu zapoznanie państw kandydujących ze stanem prawa, do którego będą musiały dostosować się z chwilą przystąpie-

1 Błachut K., Kawińska B., Rybka J., Tiukało A., *Prawo zamówień publicznych. Wybrane zagadnienia*, Grupa Wydawnicza Marciszewski, Wrocław 2004, s. 5

2 Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2010, s. 48

3 Ibid., s. 49

nia do Unii Europejskiej⁴.

AKSJOLOGIA UE

Cele i wartości, które prawodawca chciał osiągnąć, tworząc konkretne normy prawne. Zakłada się istnienie podstawy aksjologicznej prawa, która jest ukrytym elementem systemu normatywnego. Interpretacja przepisu to w dużej mierze odwołanie się do celu jego ustanowienia bądź wartości, którą przepis ma chronić. Podstawa aksjologiczna to zbiór idealnych stanów rzeczy, których realizacja jest pożądana przez określonych ludzi⁵.

Aksjologia UE odwołuje się do walorów najbardziej cenionych, uznanych za fundamentalne i konstytucyjne dla systemu prawa UE.

Prawo wspólnotowe, od początku eksponuje zespół wartości, który ulegał stopniowemu rozwojowi. W systemie tym, nie ustalono (nie określono) dotąd precyzyjnie, katalogu oraz zakresu i znaczenia poszczególnych, wchodzących doń wartości. Można jednak stwierdzić, że w omawianym systemie niektóre z tych wartości mają charakter fundamentalny, o „znaczeniu konstytucyjnym”. Chodzi tu o wartości sformułowane w przepisach prawnych, a więc - o charakterze normatywnym⁶.

BIAŁA KSIĘGA

Biała księga jako dokument przyjęty przez Radę Europejską w 1994 r. miała na celu przygotowanie krajów stowarzyszeniowych

4 Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej*, Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2010, s. II-48

5 Mednis A., *Prawo do prywatności a interes publiczny*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2006, s. 32 i n.

6 Sozański J., *Prawa człowieka w systemach prawnych Wspólnot i Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa 2008, s. 117 i n.

Europy Środkowej i Wschodniej do integracji z rynkiem wewnętrznym Unii Europejskiej⁷.

Biała Księga stanowiła najważniejszy dokument programowy Komisji Europejskiej pod przewodnictwem Jacquesa Delorsa i zawierała prawie 300 propozycji legislacyjnych do uchwalenia w celu zakończenia budowy rynku wewnętrznego. W przeciwieństwie do wielu innych wspólnotowych dokumentów Biała Księga nie pozostała jedynie listą życzeń, lecz fundamentem niezwyklego sukcesu jakim stało się utworzenie wewnętrznego rynku w założonym terminie⁸.

BUDŻET UNII EUROPEJSKIEJ

Budżet Unii Europejskiej opracowywany jest zgodnie z siedmioletnimi perspektywami finansowymi i jest w 3/4 dotowany przez państwa członkowskie.

Budżety roczne Unii Europejskiej funkcjonują w ramach budżetów wieloletnich. Budżet roczny bardzo przypomina budżety narodowe państw: ma określoną dokładnie wielkość wpływów i wydatków. Natomiast budżet wieloletni (tzw. perspektywa finansowa) to plan finansowy, w którym ustalane są jedynie limity (inaczej pułapy) wydatków w poszczególnych pozycjach budżetowych. W perspektywie finansowej nie chodzi o wykazanie dokładnej wielkości dochodów i wydatków, lecz o określenie najważniejszych priorytetów na kolejne 7 lat i umieszczenie maksymalnej kwoty, jaką Unia Europejska może na nie wydać. Głównym celem perspektywy finansowej jest utrzymywanie wydatków Unii Europejskiej pod kontrolą. Budżet Unii Europejskiej nie może mieć deficytu budżetowego, ani nadwyżki budżetowej. Na koniec każdego roku różnica pomiędzy

⁷ Górka M., *Realizacja Białej Księgi Komisji Europejskiej w porządku prawnym Rzeczypospolitej Polskiej jako element procesu dostosowania prawa polskiego do standardów Unii Europejskiej*, [w:] Mik C. (red.), *Polska w Unii Europejskiej. Perspektywy, warunki, szanse, zagrożenia*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa Dom Organizatora, Toruń 1997, s. 9 i n.

⁸ Mataczyński M., *Swoboda przepływu kapitału a złota akcja Skarbu Państwa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 25

wpływami i wydatkami powinna wynosić plus 1% (rezerwa ostrożnościowa). Obecnie na dochody unijnego budżetu składają się: składki państw członkowskich, obliczane wg udziału danego państwa członkowskiego w całkowitym dochodzie narodowym brutto Unii. Składki dają trzy czwarte jego całkowitej wielkości; część podatku VAT pobieranego przez kraje Unii: opłaty celne i podatki nakładane na towary importowane spoza UE; podatki nałożone na niektóre towary rolne⁹.

CELE UE

określa się je jako m.in. ustanowienie wspólnego rynku, promowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego oraz jednoczenie społecznej gospodarki rynkowej o wysokiej konkurencyjności. Tak sformułowane cele stały się podstawą do utworzenia Wspólnoty o czysto gospodarczym charakterze, która poza zasięgiem swego zainteresowania pozostawiała kwestie polityczne zarówno w wymiarze wewnątrzpaństwowym, jak i międzynarodowym, ogólnoeuropejskim. Wraz z terytorialnym rozwojem Wspólnoty, a następnie Unii Europejskiej, rozrastał się zakres przedmiotowego zainteresowania prawa w parciu o wyznaczone cele. Zdecydowały o tym postanowienia Jednolitego Aktu Europejskiego, traktatów z Maastricht, Amsterdamu, Nicei i Lizbony¹⁰.

Cele UE wynikają z połączenia metody wspólnotowej/unijnej przyjmowania aktów prawnych i międzyrządowej współpracy państw. Kryterium takiego podziału ma za podstawę sposób ich sformułowania i miejsce, w którym je zapisano w Traktacie o Unii Europejskiej i Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Cele

⁹ Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 153 i n.

¹⁰ Wróbel A. (red.), *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez Sądy*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 1016

wymienione w obu tych traktatach nawiązują do przyjętej w powszechnym prawie międzynarodowym zasady trwałego rozwoju, czynnika społecznego i gospodarczego w realizowaniu zadań rozwoju społeczno-gospodarczego, zarówno na poziomach krajowych, na poziomie regionalnym, jak i w skali globalnej¹¹.

CEN

“Comité Européen de Normalisation”; Europejski Komitet Normalizacyjny; jest główną organizacją z siedzibą w Brukseli. CEN to prywatne stowarzyszenie techniczne typu *non-profit*, utworzone oficjalnie w 1974 r. i działające w ramach prawa belgijskiego. Jego podstawowym zadaniem jest opracowywanie, przyjmowanie i rozpowszechnianie norm europejskich EN oraz innych dokumentów normalizacyjnych, we wszystkich obszarach gospodarki z wyłączeniem elektrotechniki, elektroniki i telekomunikacji. System Normalizacyjny CEN jest wielonarodową, wielosektorową i zdecentralizowaną organizacją, składającą się z krajowych jednostek normalizacyjnych oraz Centrum Zarządzania CEN. Członkami CEN są krajowe jednostki normalizacyjne państw członkowskich Unii Europejskiej i Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA). Polski Komitet Normalizacyjny (PKN) uzyskał status pełnoprawnego członka CEN z dniem 1 stycznia 2004 r. Członkowie CEN mają obowiązek wprowadzania norm EN do systemów norm krajowych i wycofywania dotychczasowych norm sprzecznych z wprowadzonymi, dzięki czemu powstaje wspólny system rozwiązań europejskich. Normy EN są jednym z trzonów Jednolitego Rynku i istotnym narzędziem w usuwaniu barier w handlu¹².

CZŁONKOSTWO W UE

O członkostwo w UE mogą się ubiegać państwa spełniające pod-

11 Kenig-Witkowska M.M., *Prawo środowiska Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011, s. 45

12 Górski M., Rynkiewicz K., *Ustawa opakowaniach i odpadach opakowaniowych. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, s. 93

stawowe standardy demokratyczne. W przewidywanej perspektywie przyjęcia do Unii Europejskiej państw postkomunistycznych, „szczyt” w Kopenhadze w 1993 r. sprecyzował generalne warunki, które muszą być spełnione przez państwa kandydujące do UE. Warunki te, nazwane odąd „kryteriami kopenhaskimi”, są następujące: stabilny system instytucji gwarantujących demokrację; sprawne funkcjonowanie państwa prawa; przestrzeganie praw człowieka i mniejszości narodowych; funkcjonowanie gospodarki rynkowej; zdolność do sprostanania wymaganiom członkowskim oraz przyjęcia unijnych celów w zakresie unii gospodarczej, walutowej i politycznej. Traktat z Maastricht określił dodatkowe zasady członkostwa w UE, a między innymi wprowadził jednolite członkostwo zamiast członkostwa w poszczególnych Wspólnotach. Stąd też obecna procedura negocjacji polega na prowadzeniu jeden rok postępowania negocjacyjnego z danym kandydatem zamiast trzech oddzielnych. Inną nowością stała się konieczność uzyskania zgody na członkostwo ze strony Parlamentu Europejskiego, wyrażonej bezwzględną większością głosów¹³.

DEKLARACJE I PROGRAMY INSTYTUCJI UE

Traktat Lizboński, który wszedł w życie 1 grudnia 2009 r., składa się z tekstu traktatów założycielskich (Traktat o Unii Europejskiej - TUE i Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej - TFUE), 37 protokołów, 2 załączników oraz 65 deklaracji. Protokoły stanowią integralną część traktatów, a zawierają m.in. zasady stosowania Traktatów oraz statuty Trybunału i ESBC oraz EBI. Deklaracje zaś są podzielone na trzy grupy: deklaracje odnoszące się do postanowień

¹³ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska: proces integracji europejskiej i zarys problematyki instytucjonalno-prawnej*, Wydawnictwo PWP Iuris, Poznań 2006, s. 129 i n.

Traktatów (1-43), deklaracje odnoszące się do protokołów (44-50) oraz deklaracje państw członkowskich (51-65). Do Traktatów dołączono tabele ekwiwalencyjne pozwalające odnaleźć zmienione przepisy starego TUE i TWE w nowych Traktatach. Oba Traktaty - TUE i TFUE mają jednakową moc i tworzą nowy porządek prawny - prawo Unii (przechodzą do niego dotychczas wiążące normy *acquis communautaire*) a także powołują do życia nową Unię Europejską. Nowy porządek prawny i instytucyjny wymaga studiowania nowych traktatów, ponieważ ich tekst zarówno w sferze treści, jak i numeracji przepisów różni się zasadniczo od uprzedniej wersji tych aktów¹⁴.

DEWIZA UE

Oficjalna dewiza UE brzmi: „zjednoczona w różnorodności” Unia może rozwijać wspólne wartości kulturowe, ale pod warunkiem poszanowania tożsamości poszczególnych narodów, grup etnicznych i religijnych¹⁵.

DYREKTYWY RAMOWE

W systemie aktów normatywnych podstawowe znaczenie ma tzw. dyrektywa ramowa konstruująca podstawowe wymagania, rozwijane następnie w różnych aktach szczegółowych - dotyczących zasad określonego postępowania¹⁶. Dyrektywa ramowa ustala tym samym najważniejsze i podstawowe zasady postępowania w jej przedmiocie we Wspólnocie, które to zasady są następnie precyzowane i rozwijane w aktach o charakterze *lex specialis*, dotyczących m.in. postępowania w konkretnych sytuacjach w zakresie przedmiotu dyrektywy¹⁷.

¹⁴ Sozański J., *Traktat Lizboński*, Wydawnictwo PWP Iuris, Warszawa-Poznań 2010, s. 15

¹⁵ Łastawski K., *Polska racja stanu po wstąpieniu do Unii Europejskiej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009, s. 142

¹⁶ Górski M. (red.), *Prawo ochrony środowiska*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, s. 307

¹⁷ Górski M., *Zakres i struktura prawa dotyczącego odpadów*, PK 2000, nr 5 (104), s. 87

EUROPEJSKA KONWENCJA O OCHRONIE PRAW CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI (EKPCz)

Jest to najważniejsza z konwencji Rady Europy. Podpisana została ona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., a weszła w życie dnia 3 września 1953 r. Konwencja uzupełniona jest trzynastoma protokołami, czyli dodatkowymi umowami. Konwencję tę podpisują i ratyfikują wszystkie państwa-członkowie Rady Europy. Rada Europy skupia obecnie już 47 państw.

Stosownie do swojej wysokiej rangi omawiana Konwencja jest przedmiotem wielu publikacji naukowych i popularyzatorskich.

Konwencja obejmuje w zasadzie prawa i wolności osobiste oraz polityce UE w odróżnieniu od ONZ-owskiej Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, w której wyróżnia się trzy grupy wolności: prawa i wolności osobiste, prawa i wolności publiczne oraz prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne. Państwa-strony Konwencji muszą zapewnić objęte nią prawa i wolności każdemu człowiekowi podlegającemu ich jurysdykcji (art. 1).

Katalog owych praw i wolności jest następujący: prawo do życia (art. 2), zakaz tortur (art. 3), zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej (art. 4), prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego (art. 5), prawo do rzetelnego procesu sądowego (art. 6), zakaz karania bez podstawy prawnej (art. 7), prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (art. 8), wolność myśli, sumienia i wyznania (art. 9), wolność wyrażania opinii (art. 10), wolność zgromadzania się i stowarzyszania (art. 11), prawo do zawarcia małżeństwa (art. 12), prawo do skutecznego środka odwoławczego (art. 13), zakaz dyskryminacji (art. 14), ograniczenia działalności politycznej cud-

zoiemców (art. 16). W Protokole 1 znajdują się: ochrona własności (art. 1), prawo do nauki (art. 2), prawo do wolnych wyborów (art. 3); w Protokole 4 - zakaz pozbawiania wolności za długi (art. 1), prawo do swobodnego poruszania się (art. 2), zakaz wydalania obywateli (art. 3), zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców (art. 4); w Protokole 6 - zniesienie kary śmierci (art. 1); w Protokole 7 - gwarancje proceduralne dotyczące wydalania cudzoziemców (art. 1), prawo do odwołania w sprawach karnych (art. 2), odszkodowanie za bezprawne skazanie (art. 3), zakaz podwójnego sądzenia lub karania (art. 4), równość małżonków (art. 5). Protokół 12 zawiera ogólny zakaz dyskryminacji (art. 1), Protokół 13 zaś - bezwzględny zakaz kary śmierci (art. 1)¹⁸.

EUROPEJSKA WSPÓLNOTA ENERGII ATOMOWEJ (EWEA)

Równocześnie z traktatem ustanawiającym Europejską Wspólnotę Gospodarczą przyjęto traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom, Euroatom). Traktat ten składał się ze wstępu i 225 artykułów, ujętych w sześciu tytułach i dotyczył: - zadań w zakresie popierania rozwoju i koordynacji badań w dziedzinie energii jądrowej; - utworzenia w przyszłości wspólnego rynku atomowego; - wspieranie wspólnych inwestycji w tej dziedzinie; - etapów wdrażania przyjętych postanowień; - zasad działania instytucji Wspólnoty oraz postanowień ogólnych i końcowych. Dotyczyły więc one - w zasadzie - wyłącznie regulacji prawnych i zadań obejmujących produkcję i eksploatację energii atomowej oraz ścisłą kontrolę handlu produktami jądrowymi.

Do Traktatu dołączono 5 aneksów i 3 protokoły jako integralną jego część. Aneks 1 dotyczył dziedzin badań związanych z energią jądrową (zgodnie z art. 4 Traktatu). Drugi określał sektory przemysłowe, które winny informować Wspólnotę o podjętych inwestycjach przewidzianych w art. 41 Traktatu. Z kolei trzeci aneks wyliczał wa-

¹⁸ Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J.A., *Prawa człowieka. Zarys wykładu*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, s. 59 i n.

runki i zasady wsparcia finansowego inwestycji w dziedzinie energii atomowej (art. 48). Czwarty zawierał listę dóbr i produktów odnoszących się do wspólnego rynku nuklearnego (rozdział IX Traktatu). Piąty to wstępny program badań i szkoleń przewidzianych w art 215 Traktatu.

Znaczenie Euratomu w integracji europejskiej jest ograniczone. Przesądza o tym, przede wszystkim, branżowy charakter tej Wspólnoty. Jej znaczenie jest zależne także od roli, jaką energetyka jądrowa odgrywa w gospodarkach państw członkowskich. Obecna rola energii atomowej w tej dziedzinie jest niewielka i malejąca. Na ograniczone znaczenie Euratomu w rozwoju integracji europejskiej wpływa także zróżnicowana sytuacja energetyki atomowej w poszczególnych państwach członkowskich, a w związku z tym - ich sprzeczne interesy w tej dziedzinie, utrudniające wypracowanie wspólnej polityki i uruchomienie wspólnego rynku. W świetle niesprzyjających okoliczności zainicjowanie i koordynowanie przez Euroatom programów badań naukowych można uznać za sukces tej Wspólnoty, a w perspektywie integracji europejskiej - za pierwowzór wspólnej, europejskiej polityki w zakresie badań naukowych i rozwoju technologicznego¹⁹.

EUROPEJSKA WSPÓLNOTA GOSPODARCZA (EWG)

Początkiem EWG była Europejska Wspólnota Węgla i Stali - ECSC (*European Coal and Steel Community*), w skład której weszły Francja, RFN, Włochy, Belgia, Holandia i Luksemburg (1952). Miała ona doprowadzić do zintegrowania górnictwa węglowego i przemysłu stalowego, tworząc początek szerszej integracji ekonomicznej. Dokonać jej miano przez znoszenie cel oraz innych ograniczeń w wymianie węgla i stali oraz prowadzenie wspólnej polityki handlowej i celnej w stosunku do krajów trzecich. Sądzone, że integracja w podstawowych gałęziach przemysłu ciężkiego ułatwi integrację gospodarki całej szóstki.

¹⁹ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., s. 77-79

EWG, do której weszły te same państwa, utworzona została 1 stycznia 1958 r. ECSC jako instytucja weszła do EWG 1 lipca 1967 r. Od 1 stycznia 1973 r. do EWG przystąpiły Wielka Brytania, Irlandia i Dania, a następnie Portugalia, Hiszpania i Grecja. Oprócz państw członkowskich istniały jeszcze kraje stowarzyszone z EWG. Do tej grupy wchodziły najczęściej były protektoraty i kolonie, np. Maroko, Tunezja, Kenia, Tanzania, Uganda, Malta i in. Krajami stowarzyszonymi były także te, które pragnęły uzyskać pełne członkostwo, np. Turcja, a wcześniej Grecja i Hiszpania. Oprócz konwencji o stowarzyszeniu EWG zawierała preferencyjne układy handlowe, np. z Iranem w 1963 r., Izraelem w 1964 r. i Jugosławią w 1970 r. Funkcje EWG wychodziły poza problemy wymiany handlowej, ponieważ miały stanowić przygotowania do utworzenia Unii Europejskiej. Traktat z Maastricht (1992) powołujący tę organizację wszedł w życie w 1994 r.

Istotnym instrumentem stanowiącym o procesie integracji była polityka handlowa. Jej celem było stopniowe znoszenie ceł i innych ograniczeń w przywozie i wywozie oraz ustanowienie wspólnej taryfy celnej i wspólnej polityki handlowej wobec państw trzecich, zniesienie przeszkód w swobodnym przepływie osób, usług i kapitałów pomiędzy państwami członkowskimi²⁰.

EUROPEJSKA WSPÓLNOTA WĘGLA I STALI (EWWiS)

Pierwszym przedsięwzięciem w ramach integracji gospodarczej w powojennej Europie było podpisanie 18 kwietnia 1951 r. Traktatu paryskiego powołującego Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (dalej: EWWiS), która miała przyczynić się do zwiększenia zatrudnienia, zrównoważonego i szybkiego rozwoju gospodarczego, a także do ukształtowania wspólnego rynku węgla i stali - co miało umożliwić wspólne planowanie i kontrolę wykorzystywania tych surowców. Najistotniejszym etapem procesu integracji było niewątpliwie podpisanie 25 marca 1957 r. przez państwa członkowskie EWWiS

²⁰ Jeziński A., Leszczyńska C., Historia gospodarcza Polski, Wydawnictwo Key Text, s. 531

Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą. Za jeden z podstawowych jego celów uznano osiągnięcie harmonijnego rozwoju warunków dla działalności gospodarczej na obszarze Wspólnoty, co miało być zagwarantowane ustanowieniem wspólnego rynku oraz stopniowym integrowaniem polityki gospodarczej państw członkowskich²¹.

EUROPEJSKI SYSTEM BANKÓW CENTRALNYCH (ESBC)

Zgodnie z artykułem 282 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Europejski Bank Centralny (EBC) i krajowe banki centralne stanowią Europejski System Banków Centralnych (ESBC). EBC i krajowe banki centralne Państw Członkowskich, których walutą jest euro, stanowią Eurosystem. ESBC i EBC wypełniają swoje zadania i działają zgodnie z postanowieniami Traktatów i niniejszego Statutu.

Zgodnie z artykułem 127 ust. 1 i artykułem 282 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, głównym celem ESBC jest utrzymywanie stabilności cen. Bez uszczerbku dla celu stabilności cen, ESBC wspiera ogólne polityki gospodarcze w Unii, mając na względzie przyczynianie się do osiągnięcia celów Unii przedstawionych w artykule 3 Traktatu o Unii Europejskiej. ESBC działa w poszanowaniu zasady otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją, sprzyjając efektywnej alokacji zasobów oraz zgodnie z zasadami określonymi w artykule 119 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej²².

EUROPEJSKI SYSTEM WALUTOWY (ESW)

W 1978 r. kraje EWG utworzyły Europejski System Walutowy (ESW) Ponieważ potrzebne były środki pieniężne na interwencje na

21 Lipniewicz R., *Docelowy system VAT w Unii Europejskiej. Harmonizacja opodatkowania transakcji wewnątrzspółnotowych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 51

22 Sozański J., *Traktat Lizboński...*, op. cit., s. 177 i n.

rynkach walutowych w celu utrzymania pożądanego kursu waluty. Został utworzony na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 grudnia 1978 r., a działalność rozpoczął 13 marca 1979 r. i zastąpił istniejącego do tej pory „węza walutowego”. System ten miał za zadanie udzielać narodowym bankom centralnym kredytów na cele interwencyjne, a także koordynować politykę prowadzoną przez banki centralne państw członkowskich. Aby mógł on realizować swoją funkcję, banki centralne przekazały mu 20 proc. posiadanych rezerw dewizowych. ESW istniał do końca 1993 r., a więc do powstania Europejskiego Instytutu Monetarnego (Walutowego). Sens utworzenia i cel działania ESW polegał m.in. na tym, by stworzyć w ramach EWG (i szerzej - w Europie) stabilną strefę walutową, uwolnioną od głębokich wahań kursów wymiany. Albowiem częste, nieprzewidywalne wahania kursów wymiany walut, m.in. wprowadzały element wielkiej niepewności w każdą kalkulację ekonomiczną przedsiębiorstw. Z tego też względu ESW próbował doprowadzić do deklarowanego celu, tj. do wewnętrznej stabilizacji cenowej i zewnętrznej stabilizacji kursów. W tym celu miano stosować odpowiedni mechanizm interwencyjny i kredytowy²³.

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA (ETPC)

Jest sądem międzynarodowym utworzonym na podstawie europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Trybunał posiada kognicję do rozpoznawania skarg indywidualnych złożonych przez podmioty podlegające jurysdykcji 47 państw-stron Konwencji. Warto w tym miejscu przypomnieć, że *locus standi* przed ETPC posiadają nie tylko osoby fizyczne, lecz także osoby prawne, co wynika z funkcjonalnej interpretacji art. 34 EKPC, potwierdzonej w orzecznictwie strasburskim. Zatem Trybunał może przyjmować skargi każdej osoby, organizacji pozarządowej lub grupy jednostek, która uważa, że stała się ofiarą naruszenia przez jedną z Wysokich Układających się Stron praw zawartych w Kon-

²³ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., s. 89 i n.

wencji lub jej Protokołach²⁴.

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI (ETS)

ETS z siedzibą w Luksemburgu stoi na straży przestrzegania prawa wspólnotowego (głównie traktatów i interpretacji prawa wspólnotowego). Łączy cechy sądu konstytucyjnego, administracyjnego, cywilnego, rozjemczego i międzynarodowego. Składa się z mianowanych na sześcioletnią kadencję 27 sędziów i ośmiu rzeczników generalnych, których liczba na żądanie trybunału może być zwiększona przez Radę Unii. Orzeczenia Trybunału są publikowane w Urzędowym Zbiorze Trybunału oraz w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Trybunał może na poszczególne kraje członkowskie nałożyć grzywnę. Przy trybunale działa Sąd Pierwszej Instancji, który rozstrzyga kwestie o mniejszym znaczeniu dla funkcjonowania Wspólnoty. Wszystkie orzeczenia w sprawach rozpoznawanych w pierwszej instancji przez sąd mogą być zaskarżone do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości przez odwołanie ograniczone do kwestii prawnych. Od 2005 roku przy Trybunale funkcjonuje również Sąd ds. Służby Publicznej Unii Europejskiej (sąd ten zajmuje się na przykład sporami instytucji wspólnotowych z ich pracownikami), którego orzeczenia mogą być zaskarżone do Sądu Pierwszej Instancji, a następnie, w wyjątkowych sytuacjach, do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Obecnie prowadzone są również analizy nad utworzeniem sądu patentowego²⁵.

EUROPEJSKIE STOWARZYSZENIE WOLNEGO HANDLU (EFTA)

EFTA jest przykładem regionalnych stref wolnego handlu. Stowarzyszenie zostało utworzone w 1960 r. min. przez Wielką Brytanię, Finlandię, Austrię, Szwajcarię, Szwecję, Norwegię, Islandię.

²⁴ Bąkowski T., Grajewski K., Warylewski J. (red.), *Orzecznictwo w systemie prawa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, s. 39

²⁵ Wach K., *Europejski rynek pracy*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 419

Obecnie członkami EFTA są tylko Szwajcaria, Norwegia, Islandia i Liechtenstein, pozostałe państwa EFTA przystąpiły do Unii Europejskiej. Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (oprócz Szwajcarii) i Unia Europejska tworzą razem tzw. Europejski Obszar Gospodarczy, w którym znajdują zastosowanie cztery podstawowe wolności Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, tj. swoboda przepływu osób, towarów, usług i kapitału (z wyjątkiem towarów rolnych). Przykładami innych stref wolnego handlu są także istniejący od 1992 r. Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu (*North America Free Trade Agreement - NAFTA*), w skład którego wchodzi USA, Kanada i Meksyk oraz strefa stworzona w 1992 r. w ramach Stowarzyszenia Krajów Azji Południowo-Wschodniej (*Association of South-East Asian Nations - ASEAN*), z udziałem m.in. Singapuru, Malezji, Indonezji, Tajlandii, Filipin i Wietnamu²⁶.

Ściślejszy niż strefa wolnego handlu charakter integracyjny posiada unia celna, której uczestnicy, oprócz zniesienia ograniczeń we wzajemnej wymianie handlowej, prowadzą jednolitą politykę celną wobec państw z zewnątrz. Dzięki temu przestaje być konieczne przeprowadzanie kontroli na wewnętrznych granicach państw tworzących unię. Realizacja jednolitej polityki celnej wymaga natomiast stworzenia określonych ram prawno-instytucjonalnych. Utworzenie unii celnej przewidywał traktat rzymski z 1957 r. o powołaniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Przykładem obecnie istniejącej unii celnej jest Mercosur – zgrupowanie obejmujące Brazylię, Argentynę, Paragwaj i Urugwaj. Kolejny stopień integracji stanowi wspólny rynek, który oprócz swobodnej wewnętrznej wymiany towarowej i jednolitej polityki celnej obejmuje także swobodę przepływu czynników produkcji (pracy, usług, kapitału)²⁷.

26 Włudyka T., Smaga M. (red.), *Instytucje gospodarki rynkowej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, s. 381

27 Ibid., s. 382

FLAGA EUROPEJSKA

Symbolem Europy od 1955 roku jest krąg 12 pięcioramiennych, złotych gwiazd na błękitnym tle. 8 grudnia 1955 roku Komitet Ministrów 14 państw członków Rady Europy przyjął taki kształt plastyczny godła Rady Europy i jej flagi. Flaga ta została, po raz pierwszy, jako sztandar Wspólnoty Europejskiej i jej instytucji, uroczyście wciągnięta na maszt przed siedzibą Komisji Europejskiej 29 maja 1986 roku. Źródłem inspiracji plastycznego wyglądu godła Europy, zgodnie z interpretacją Jeana Monneta, była Apokalipsa Św. Jana: „Potem wielki znak się ukazał na niebie: Niewiasta obleczona w słońce i księżyc pod jej stopami, a na jej głowie wieniec z gwiazd dwunastu” (Ap. 12,1). Gwiazdy świecące na błękitnym niebie Europy mogą symbolizować jej ludy, zamknięty krąg - ich jedność. Liczba (12) pozostaje niezmienna i może być odbierana jako symbol pełni doskonałości. Poszczególne elementy plastycznego kształtu godła Europy (koło, gwiazdy, ich liczba i pięć ramion, kolory) posiadają bogatą symboliczną treść, głęboko zakorzenioną w kulturze. Pitagoras uznawał koło za najpiękniejszy kształt²⁸.

FORMY INSTYTUCJONALNE UE

Współpraca samorządów lokalnych i regionów w wymiarze europejskim była zjawiskiem, które rozwijało się wraz z innymi przejawami procesu integracji europejskiej, ale dopiero w latach 70. tworzone były jej pierwsze formy instytucjonalne, przy czym początkowo przybierały one kształt stowarzyszeń międzynarodowych. W latach 80. nastąpiła dalsza konsolidacja współpracy europejskiej regionów

²⁸Gurbiel E., Hardt-Olejniczak G., Kołczyk E., Krupicka H., Sysło M., *Informatyka*, WSiP, Warszawa 2009, s. 131

i jej instytucjonalizacja. W 1985 r. utworzono Radę Regionów Europejskich, która w dwa lata później przekształciła się w Zgromadzenie Regionów Europy, zrzeszające ponad 300 regionów europejskich. Zgromadzenie dąży do rozwoju współpracy międzyregionalnej i umocnienia politycznej reprezentacji regionów w instytucjach ogólnoeuropejskich. Jednocześnie w ramach struktur europejskich powstały specjalne organy reprezentujące interesy wspólnot regionalnych i lokalnych. Przy Radzie Europy powołano Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Europy, w którego skład weszły delegacje państw członkowskich (przedstawiciele władz lokalnych i regionalnych). Kongres pełni funkcje opiniotawczo-doradcze. Jedną z najbardziej znanych rekomendacji Kongresu było poparcie w dniu 5 czerwca 1997 r. projektu Europejskiej Karty Samorządu Regionalnego Przy Komisji Europejskiej utworzono w 1988 r. Radę Konsultacyjną Władz Regionalnych i Lokalnych. Następnie na mocy traktatu z Maastricht z 7 lutego 1992r., stanowiącego przez dłuższy czas podstawę prawną integracji zachodnioeuropejskiej, powołano do życia specjalny organ pod nazwą Komitet Regionów. Wbrew swojej nazwie stał się on europejskim przedstawicielstwem władz samorządowych różnych szczebli („Komitet o charakterze doradczym, składający się z reprezentantów organów regionalnych i lokalnych” — art. 198a traktatu), gwarantującym reprezentację ich interesów i ich współuczestniczenie w procesie integracji europejskiej. Komitet posiada status zbliżony do Komisji Gospodarczo-Społecznej Unii Europejskiej. Jego funkcja polega przede wszystkim na skupieniu interesów lokalnych i regionalnych, a także przedstawieniu skutków regulacji UE na szczeblu regionalnym i lokalnym²⁹.

FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

Fundusz Spójności dołączył do instrumentarium polityki spójności UE w 1993 roku³⁰.

29 Sługocki J., *Prawo administracyjne. Zagadnienia ustrojowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, s. 385 i n.

30 Olejniczak K., *Mechanizmy wykorzystania ewaluacji. Studium ewaluacji średniookresowych INTERREG III*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa

Fundusz Spójności został ustanowiony w celu wzmocnienia spójności ekonomicznej i społecznej Wspólnoty na rzecz promowania trwałego rozwoju. Pomoc z funduszu jest udzielana na działania w następujących dziedzinach, z zapewnieniem właściwej równowagi i zgodnie z potrzebami inwestycyjnymi oraz infrastrukturalnymi właściwymi dla każdego państwa członkowskiego otrzymującego pomoc: (1) transeuropejskich sieci transportowych, w szczególności priorytetowych projektów, stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania, określonych w decyzji nr 1692/96/WE; (2) środowiska w ramach priorytetów wspólnotowej polityki ochrony środowiska zgodnie z polityką i programem działania w zakresie środowiska naturalnego. W tym kontekście Fundusz może także udzielać wsparcia w dziedzinach związanych ze zrównoważonym rozwojem, które przedstawiają wyraźne korzyści w wymiarze środowiskowym, czyli efektywności energetycznej i energii odnawialnej, a w sektorze transportowym, poza sieciami transeuropejskimi, kolei, transportu rzeczno i morskiego intermodalnych systemów transportowych i ich interoperacyjności, zarządzania ruchem drogowym, morskim i lotniczym, ekologicznego transportu miejskiego i transportu publicznego. Właściwą równowagę pomocy uzgadnia się we współpracy między państwami członkowskimi a Komisją³¹.

Fundusz Spójności jest instrumentem polityki strukturalnej Unii Europejskiej, lecz nie zalicza się do funduszy strukturalnych. Pomoc z Funduszu Spójności otrzymują kraje, a nie regiony, tak jak to jest w przypadku EFS i EFRR. Środki Funduszu Spójności są kierowane do państw członkowskich, w których produkt narodowy brutto (PNB) na jednego mieszkańca jest niższy niż 90% średniej w państwach Unii Europejskiej³².

2008, s. 107

31 Perkowski M. (red.), *Prawo zarządzania projektami finansowymi z funduszy europejskich*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, s. 194

32 Małecki P., *Dotacje w prawie podatkowym. Dokumentacja i rozliczanie*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011, s. 14

FUNDUSZE STRUKTURALNE

Fundusze strukturalne to środki przeznaczane przez Unię Europejską na rozwój państw członkowskich i regionów, będących na niższym poziomie niż średnia unijna. To podstawowy instrument polityki strukturalnej Unii Europejskiej, która opiera się na idei wyrównywania szans poszczególnych krajów i regionów. Środki finansowe z funduszy są kierowane do sektorów gospodarki i regionów, które nie są w stanie same osiągnąć średniego poziomu ekonomicznego UE. Pieniądze te pochodzą ze składek wpłacanych przez państwa członkowskie do wspólnej unijnej kasy i dzielonych później przy porozumieniu przedstawicieli wszystkich państw.

Fundusze strukturalne realizują trzy główne cele. Cel rozwoju regionów zapóźnionych odnosi się do regionów, w których produkt krajowy brutto (PKB) nie przekracza 75% średniej europejskiej. Pomoc może też być udzielana regionom dotkniętym wysokim bezrobociem. Drugim celem jest wspieranie konwersji gospodarczej i społecznej obszarów z problemami strukturalnymi. Chodzi o tereny przechodzące zmiany w przemyśle, usługach czy rolnictwie. W pewnych regionach upadki całych gałęzi takich jak górnictwo, hutnictwo, rolnictwo czy nawet przemysł motoryzacyjny i masowe zwolnienia powodują gwałtowny wzrost bezrobocia i wiele problemów społecznych z tym związanych. Fundusze strukturalne mają pomóc zmienić strukturę gospodarki, tak aby ludzie tracący pracę w jednej gałęzi gospodarki, znaleźli ją w innej. Polityka strukturalna ma też na celu wspieranie rozwoju i nowocześniejszej edukacji. Chodzi tu zarówno o kształcenie na każdym poziomie, jak i wszelkie programy przekwalifikowania i kształcenia ustawicznego. Działania w ramach trzeciego celu mają wpłynąć na rozwój zasobów ludzkich i zwiększyć zatrudnienie.

Wyróżnia się 4 fundusze strukturalne Unii Europejskiej: (1) Europejski Fundusz Społeczny; (2) Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej; (3) Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego; (4) Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa³³.

³³ Dębski D., *Ekonomika i organizacja przedsiębiorstw*, WSiP, Warszawa 2006, s.

G8

Grupa wielkich mocarstw, znana dziś jako G8, zaczęła funkcjonowanie jako G5, czyli stowarzyszenie pięciu wielkich mocarstw, które nie obejmowało wszystkich stałych członków Rady Bezpieczeństwa, za to wchodziły do tego gremium Niemcy i Japonia³⁴.

Grupa G8 to grupa najbardziej uprzemysłowionych państw świata. Przyjmuje się, że jest to także grupa państw najbogatszych. Kraje grupy G8 nie są odpowiedzialne przed żadną międzynarodową organizacją i nie posiadają formalnego statutu. Grupa G8 podejmuje jednostronnie decyzje, które mają globalne skutki dla wszystkich. Grupa G8 wyznacza kierunek polityki takich instytucji globalnych, jak Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy i Światowa Organizacja Handlu³⁵. Grupa G8 zrzesza następujące państwa: (1) Wielka Brytania; (2) Francja; (3) Niemcy; (4) Włochy; (5) Japonia; (6) Stany Zjednoczone (G6, od 1975); (7) Kanada (G7, od 1976); (8) Rosja (od 1997)³⁶.

G20

Grupa ta została ustanowiona na skutek kryzysu finansowego lat 1990. jako forum konsultacji ministrów finansów oraz prezesów banków centralnych. Współcześnie, ze względu na polityczną wagę problemów i proponowanych rozwiązań zbiera się zarówno na szczytach z udziałem premierów i prezydentów, a także na spotka-

53 i n.

³⁴ Rotfeld D.A., *Polska w niepewnym świecie*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2006, s. 61

³⁵ Szczerbiński M., Wasilewski K. (red.), *Polski misjonarz na ziemi argentyńskiej*, Stowarzyszenie Naukowe „Polska w świecie”, Gorzów Wielkopolski 2011, s. 205
³⁶ <http://pl.wikipedia.org/wiki/G8> (13.08.2013)

niach ministrów odpowiedzialnych za finanse oraz prezesów banków centralnych. W jej skład wchodzi 19 państw oraz Unia Europejska. Przed wejściem w życie traktatu lizbońskiego, Unię reprezentowała prezydencja oraz Europejski Bank Centralny. Gdy członkowie tego grona spotykali się na najwyższym szczeblu przywódców (premierów i/lub prezydentów), UE reprezentowali szefowie państw i rządów Francji, Niemiec, Wielkiej Brytanii oraz Włoch (członkowskie G20), a także szef kraju sprawującego prezydencję oraz przewodniczący Komisji Europejskiej. Przyjmowano wówczas, że UE jako taka jest więc reprezentowana przez prezydencję i choć to ona przewodniczyła delegacji UE, to jednak wkład merytoryczny na spotkania grupy przygotowywała Komisja Europejska³⁷. Grupa G20 zrzesza następujące państwa: (1) Arabia Saudyjska; (2) Argentyna; (3) Australia; (4) Brazylia; (5) Chiny; (6) Francja; (7) Indie; (8) Indonezja; (9) Japonia; (10) Kanada; (11) Korea Południowa; (12) Meksyk; (13) Niemcy; (14) Republika Południowej Afryki; (15) Rosja; (16) Stany Zjednoczone; (17) Turcja; (18) Unia Europejska; (19) Wielka Brytania; (20) Włochy³⁸.

HYMN EUROPEJSKI

Oficjalny hymn europejski został przyjęty przez Komitet Ministrów w 1972 r.. Jest on grany podczas uroczystości europejskich, a jest nim Preludium „Ody do Radości” z IX Symfonii Beethovena, w aranżacji Herberta von Karajana³⁹.

³⁷ Jesień L., *Prezydencja Unii Europejskiej, zinstytucjonalizowana procedura przywództwa politycznego*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2011, s. 234

³⁸ <http://pl.wikipedia.org/wiki/G20> (13.08.2013)

³⁹ Wojtaszczyk K.A., *Przegląd europejski*, Wydanie 1, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2000, s. 173

IDEA FEDERALIZMU DLA PROCESU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Federalizm bywa uważany za jedną z podstawowych koncepcji teoretycznych integracji europejskiej. Jest jednak także pewną koncepcją czy modelem normatywnym procesu integracji i jako taki stanowi przedmiot rozważań o charakterze nieco szerszym niż w wypadku teorii integracji. Model Federacyjny integracji europejskiej można rozumieć na dwa różne sposoby. Pierwszy wywodzi się z doświadczeń historycznych. Drugi stanowi próbę analitycznego widzenia procesu integracyjnego. Pierwszy jest celem politycznym, drugi zaś narzędziem badawczym. Jako cel polityczny federalizm taki bywa nazywany ideologicznym. Wyróżnia się jego trzy rodzaje: centralistyczny, decentralistyczny i równowagi. Pierwsze, polityczne rozumienie federacji w Europie wynika z doświadczeń bezpośredniej przeszłości, z wojen, a szczególnie z II wojny światowej. Powstało ono jako pewna koncepcja polityczna, a jego podstawą jest działanie służące urzeczywistnieniu konkretnej wizji docelowej. Odpowiada wprost na pytanie, w jaki sposób integracja powinna zostać ukształtowana na kontynencie europejskim po doświadczeniach II wojny światowej: państwo narodowe powinno zniknąć, a zastąpić je powinna właśnie federacja obejmująca bliskie sobie kraje europejskie⁴⁰.

INSTRUMENT PRZEDAKCESYJNEJ POLITYKI STRUKTURALNEJ (ISPA)

ISPA (*Instrument for Structural Policies for Pre-Accession*) to

⁴⁰ Jesień L., *Prezydencja Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 258

opracowany przez Komisję Europejską w 1998 r. Instrument finansowy wspierający 10 krajów Europy Środkowo-Wschodniej przygotowujących się do akcesji z UE. Wsparcie to obejmuje działania polityki środowiskowej oraz dostosowania sieci komunikacyjnych i transportowych do standardów europejskich. Środki rozdzielane są proporcjonalnie do populacji, powierzchni kraju oraz PKB na mieszkańca. Instrument jest równoległy do programu wsparcia dla rolnictwa i obszarów wiejskich SAPARD oraz PHARE, zintegrowanych w ramach Partnerstwa dla Członkostwa⁴¹.

INTEGRACJA EUROPEJSKA

Celem integracji w UE jest rynek wewnętrzny. Integracja europejska oznacza brak protekcjonizmów narodowych. Definiuje się ją także jako stan, w którym bez względu na siedzibę czy miejsce zamieszkania podmioty z obszaru UE mają zapewniony jednakowy dostęp do różnych usług na całym obszarze Wspólnoty. Istotą integracji jest tym samym usuwanie przeszkód w tworzeniu jednolitych regulacji, standardów, praktyk umożliwiających efektywną alokację zasobów, osiągnięcie korzyści skali i lepsze zarządzanie ryzykiem. Pojęciem integracji UE określa się zarówno scalanie rynków poszczególnych krajów, gdzie istnieje możliwość swobodnego przepływu usług, kapitału i zapewniona jest swoboda przedsiębiorczości, jak i również samo wewnętrzne łączenie się instytucji działających na rynkach, wymuszone niejako rozszerzeniem zakresu świadczonych usług. Integracja europejska jest konsekwentnie umacniana polityką Unii Europejskiej⁴².

41 Metera D., Pezold T., *Słownik terminów rolnośrodowiskowych*, IUCN, Warszawa 2003, s. 17 i n.

42 Jurkowska-Zeidler A., *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, s. 77

JEDNOLITY AKT EUROPEJSKI

Jednolity Akt Europejski (*Single European Act*) - podpisany 17 i 28 lutego 1986 r. (wszedł w życie 1 lipca 1987 r.), spełnił istotną rolę w ustanowieniu rynku wewnętrznego, przyspieszył prace nad ustanowieniem Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (WPZiB)⁴³.

„Łączył” Wspólnoty Europejskie i Europejską Współpracę Polityczną, stąd też nazwa „Jednolity”. Jednolity Akt Europejski zmodyfikował Traktaty Rzymskie i został przedstawiony jako programowe założenia zbudowania do 1 stycznia 1993 r. jednolitego rynku Wspólnot, tzn. rynku wolnego od wszelkich istniejących jeszcze barier w wymianie handlowej i współpracy gospodarczej Wspólnot. Akt ten wprowadził też istotne zmiany instytucjonalno-prawne, m.in. określił podstawy prawne funkcjonowania Rady Europejskiej i Europejskiej Współpracy Politycznej. Ponadto włączył do Traktatu o EWG m.in. współpracę w dziedzinie polityki społecznej, ochrony środowiska i badań naukowych⁴⁴.

JEDNOSTRONNE WYSTĄPIENIE Z UE

Swoj z zamiar wystąpienia państwo członkowskie notyfikuje Radzie Europejskiej. Rozpoczyna to proces negocjacji między danym państwem a Unią w sprawie przyszłej umowy o wystąpieniu (negocjacje ze strony UE prowadzone są w oparciu o wytyczne Rady Europejskiej). Umowa ta określać ma warunki, na których dane państwo członkowskie występuje z Unii, a także uwzględniać ramy jego

⁴³ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., s. II-2

⁴⁴ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., s. 102

przyszłych stosunków z Unią. Umowę w imieniu Unii zawiera Rada, stanowiąca większością kwalifikowaną, po uzyskaniu zgody Parlamentu Europejskiego. Z chwilą wejścia w życie umowy o wystąpieniu traktaty stanowiącej podstawę Unii przestają mieć zastosowanie do występującego państwa, a więc z tą chwilą traci ono status państwa członkowskiego. Skutek ten nastąpić może również w przypadku, gdy nie dojdzie do zawarcia i/lub wejścia w życie umowy o wystąpieniu, automatyczna utrata członkostwa następuje bowiem po upływie dwóch lat od chwili notyfikacji zamiaru wystąpienia przez dane państwo. Termin ten może zostać przedłużony jedynie za zgodą Rady Europejskiej działającej jednomyślnie oraz za zgodą samego zainteresowanego państwa. Powtórne przystąpienie takiego państwa do UE nie jest wprawdzie wykluczone, wymaga jednak zachowania pełnej procedury właściwej w sprawach przystąpienia do UE każdego innego państwa⁴⁵.

KARTA PRAW PODSTAWOWYCH

Z ideą opracowania Karty Praw Podstawowych (KPP) wystąpiła w czerwcu 1999 r. Rada Europejska w Kolonii. Prace nad nią powierzono Konwentowi złożonemu z 62 osobistości - intelektualistów i polityków. W założeniu Karta miała stworzyć katalog praw zasadniczych Unii, któremu miano nadać rangę traktatową (nie precyzowano, czy miał on wejść do traktatów założycielskich). Karcie Praw Podstawowych nie nadano jednak na szczycie w Nicei mocy prawnie wiążącej (choć potrzebę nadania jej takiej mocy w przyszłości podkreślono w Akcie Końcowym tej Konferencji)

⁴⁵ Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 27

lecz charakter deklaracji⁴⁶.

Karta ma charakter ponadinstytucjonalny, ale nie jest aktem prawnie wiążącym. Wiąże ona jedynie instytucje wspólnotowe na płaszczyźnie politycznej, natomiast jej waga wykracza poza ścisłe ramy prawne. Idea przyjęcia Karty była wynikiem żądania ze strony państw członkowskich stworzenia na piśmie katalogu praw podstawowych UE. Karta miała umocnić element ochrony praw człowieka, uzupełnić katalog praw jednostki, biorąc pod uwagę wpływ czasu oraz ewolucję prawa, a także uwzględnić pojawienie się nowych gałęzi nauki i technologii. Karta Praw Podstawowych ma za zadanie umocnić konstytucyjny charakter traktatów, rozszerzyć i skonsolidować, deklarowane we wcześniejszych dokumentach i orzecznictwie ETS, prawa podstawowe. Karta, zgodnie z przepisem art. 51(2), nie ustanawia ani nie zmienia kompetencji czy zadań UE; oznacza to, że ochrona praw człowieka nie należy do nowej kompetencji UE i WE. Prawa te więc mogą być chronione jedynie w ramach istniejących już zadań i kompetencji, co w zasadniczy sposób ogranicza zakres i przedmiot tej ochrony. Zatem Unia/Wspólnoty wciąż nie posiadają generalnej kompetencji prawodawczej w tej dziedzinie⁴⁷.

KARTA TOŻSAMOŚCI EUROPEJSKIEJ

W Karcie Tożsamości Europejskiej (*Charter of European Identity*) podpisanej w październiku 1995 r. Europę definiuje się jako: wspólnotę przeznaczenia, wspólnotę wartości, opartych na tolerancji, humanitaryzmie i braterstwie, wspólnotę życiową, wspólnotę ekonomiczną i społeczną, dbającą o ochronę środowiska oraz wspólnotę odpowiedzialności. Karta wskazuje na elementy, które są istotne przy wspieraniu procesu kształtowania się tożsamości europejskiej. Mają to być m.in.: stworzenie wspólnej konstytucji europejskiej ratyfikowanej przez obywateli, dalsze rozszerzenie praw obywatelskich, wspólna polityka kulturalna i edukacyjna, której

46 Sozański J., *Prawa człowieka w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2010, s. 147

47 Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J.A., *Prawa człowieka....*, op. cit., s. 75 i n.

celem jest wzmocnienie poczucia tożsamości europejskiej, promowanie wielojęzyczności, tak aby obywatele europejscy mogli się ze sobą porozumieć. Bardzo ważnym stwierdzeniem, które znalazło się w Karcie, jest to, że bycie Europejczykiem to nie kwestia urodzenia, ale edukacji⁴⁸.

KLASYCZNA METODA WSPÓLNOTOWA

Klasyczna metoda wspólnotowa opiera się na ponadnarodowym tworzeniu ponadnarodowych regulacji (centralizacja instytucjonalna) jest ważna w kontekście rozszerzenia Unii, w wyniku czego istotnie wzrasta stopień zróżnicowania wśród państw członkowskich; metoda wspólnotowa gwarantuje bowiem w takiej sytuacji ciągłość i dynamikę rozwoju procesu integracji. Przykładem ponadnarodowej centralizacji funkcji w ramach ponadnarodowej instytucji jest oddanie przez państwa członkowskie strefy euro polityki pieniężnej w sferę wyłącznych kompetencji Europejskiego Banku Centralnego. Z kolei przykładem użycia metody narodowej, opierającej się na międzynarodowej koordynacji działań, jest nadzór uzupełniający nad konglomeratami finansowymi, gdzie nie dokonano centralizacji żadnych funkcji nadzorczych na poziomie paneuropejskim w ramach jednolitej instytucji nadzorczej⁴⁹.

KOMISJA EUROPEJSKA

Główny organ wykonawczy i administracyjny Unii Europejskiej. Jest to jedyna instytucja UE posiadająca prawo inicjatywy prawodawczej. KE ma za zadanie również przedstawianie projektu budżetu UE oraz zarządzanie funduszami europejskimi i negocjowanie umów międzynarodowych. KE reprezentuje UE na zewnątrz (Wysoki Przedstawiciel ds. Polityki Zagranicznej jest jej wiceprzewodniczącym, jednak działa on na podstawie wytycznych Rady) oraz

48 Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., s. II-166

49 Jurkowska-Zeidler A., *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 76 i n.

stoi na straży prawa (w tym traktatów) - kieruje wnioski o wszczęcie postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości UE oraz negocjuje zasady przystąpienia (akcesji) nowych państw do UE. Składa się z 27 komisarzy, po jednym z każdego kraju UE (w tym przewodniczący). Kadencja komisarzy wynosi maksymalnie 5 lat (Komisja może być odwołana przez Parlament Europejski). Komisarze dbają o interesy całej Unii, nie reprezentują swoich państw - są urzędnikami ponadnarodowymi, europejskimi. Każdy komisarz odpowiada za odrębną dziedzinę zainteresowań Komisji, jednak efekty jego działań muszą być zatwierdzone przez Komisję jako całość (Komisja jest ciałem kolegialnym)⁵⁰.

Kompetencje Komisji Europejskiej: uprawnienia kontrolne (czuwa nad stosowaniem postanowień traktatowych, ma prawo wszczęcia procesu przed Europejskim Trybunałem Sprawiedliwości); uprawnienia wykonawcze (jest głównym organem wykonawczym Unii Europejskiej, uchwała przepisy wykonawcze do obowiązujących aktów prawnych, jest odpowiedzialna za wprowadzanie polityk wspólnotowych, administruje budżetem Wspólnoty oraz kieruje programami wspólnotowymi); uprawnienia inicjatywy ustawodawczej (ma wyłączne prawo inicjatywy legislacyjnej, w tym zgłaszania projektów aktów prawnych do Rady Unii i Parlamentu Europejskiego); uprawnienia reprezentacyjne (reprezentuje Unię Europejską wobec państw trzecich i organizacji międzynarodowych, ma prawo do negocjowania umów)⁵¹.

KOMPETENCJE PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

W Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej znajdują się postanowienia rozwijające i konkretyzujące zasady, na których opierają się stosunki państw członkowskich z UE. Regulacje te obejmują w szczególności: 1) kategorie i dziedziny kompetencji UE (art. 2-6); 2) przyjęcie zasady prowadzenia wspólnej polityki gospodarczej,

⁵⁰ Belka R., Grabowski K., *Pomocnik olimpijczyka. Elementy wiedzy obywatelskiej i ekonomicznej*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2011, s. 93
⁵¹ Wach K., *Europejski rynek pracy...*, op. cit., s. 415

opartej na koordynacji polityk gospodarczych państw członkowskich, rynku wewnętrznym i ustalaniu wspólnych celów oraz prowadzonej w poszanowaniu zasady otwartej gospodarki rynkowej wraz z wolną konkurencją (art. 119 ust. 1); 3) oparcia działań wymienionych w pkt 2 na euro i jednolitej polityce pieniężnej (art. 119 ust. 2); 4) oparcia działań państw członkowskich i UE na poszanowaniu zasad: stabilnych cen, zdrowych finansów publicznych i warunków pieniężnych oraz trwalej równowagi płatniczej (art. 119 ust. 3)⁵².

Państwa Członkowskie wykonują swoją kompetencję w zakresie, w jakim Unia nie wykonała swojej kompetencji. Państwa Członkowskie ponownie wykonują swoją kompetencję w zakresie, w jakim Unia postanowiła zaprzestać wykonywania swojej kompetencji. Państwa Członkowskie koordynują swoje polityki gospodarcze i zatrudnienia na zasadach przewidzianych w niniejszym Traktacie, do których określenia Unia ma kompetencję⁵³.

KOMPETENCJE UE

Unia ma kompetencję w zakresie określania i realizowania wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, w tym stopniowego określania wspólnej polityki obronnej.

W niektórych dziedzinach i na warunkach przewidzianych w Traktatach, Unia ma kompetencję w zakresie prowadzenia działań w celu wspierania, koordynowania lub uzupełniania działań Państw Członkowskich, nie zastępując jednak ich kompetencji w tych dziedzinach. Prawnie wiążące akty Unii przyjęte na podstawie postanowień Traktatów odnoszących się do tych dziedzin nie mogą prowadzić do harmonizacji przepisów ustawowych i wykonawczych Państw Członkowskich⁵⁴.

⁵² Tyniewicki M., *Finanse publiczne i prawo finansowe: realia i perspektywy zmian: księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Eugeniuszowi Ruśkowskiemu*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2012, s. 99

⁵³ Art. 2 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej

⁵⁴ Art. 2 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej

KONCEPCJA NOWEGO RZĄDZENIA

Koncepcja dobrej administracji łączy się z koncepcją *Good Governance*. Zwrot ten przetłumaczyć można jako „dobre rządzenie” lub „dobre zarządzanie” (sferą publiczną). Jest to stosunkowo nowe pojęcie, wyznaczające standardy administrowania przez organy administracji publicznej, którego celem jest zadbanie o wysoką jakość usług świadczonych przez sektor publiczny. *Good Governance* jest koncepcją, która w badaniach administracji publicznej uwzględnia osiągnięcia teorii organizacji i zarządzania, gdy tymczasem dobra administracja ustanawia pewne legalne standardy jakości wykonywania usług publicznych.

Good Governance jest koncepcją znaną również na gruncie europejskim (w ramach Unii Europejskiej) pod nazwą *European Governance*. Jej założenia przedstawione zostały w białej księdze „European Governance”, Bruksela 25 lipca 2001 r., COM(2001). W białej księdze wskazano wiele sukcesów, jakie odniosła Wspólnota Europejska, podkreślono jednak, że istnieją powody, dla których należy wypracować nowe standardy zarządzania publicznego⁵⁵.

KONFEDERACJA ZWIĄZKU PAŃSTW

Unia bywa określana jako „Euroland”, „związek państw” czy nawet „konfederacja” co nie odzwierciedla jednak aparatu pojęciowego wypracowanego na gruncie prawa międzynarodowego publicznego. Unia Europejska - przed wejściem w życie Traktatu z Lizbony - nie posiadała osobowości prawnomiędzynarodowej, a w skład jej struktury instytucjonalnej zaliczano - w bardzo ograniczonym zakresie kompetencyjnym - Radę Europejską. Unia charakteryzowana więc była jako działająca na podstawie umowy międzynarodowej struktura organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej. Z kolei Wspólnota Europejska określana była jako organizacja ponadnarodowa, której źródłem legitymizacji podejmowanych w jej łonie de-

⁵⁵ Krawiec G., *Europejskie prawo administracyjne*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, s. 23

cyzji, w zakresie przyznanych jej kompetencji, jest fakt, że pochodzą one od uprawnionego do tego organu - dzięki temu Wspólnota miała możliwość tworzenia własnego, autonomicznego i niezależnego od woli państw członkowskich, porządku prawnego. Przyjęcie przez państwa członkowskie Traktatu o Unii Europejskiej skomplikowało układ instytucjonalny stworzony dla Wspólnot. Przyjęta w TUE struktura nowej organizacji w warstwie wewnętrznej oparta została na trzech filarach - gospodarka, polityka zagraniczna i bezpieczeństwo, sprawy wewnętrzne i wymiar sprawiedliwości, a Wspólnoty zostały wraz z całym dorobkiem prawnym włączone do UE - tworząc jej pierwszy gospodarczy filar⁵⁶.

KONFERENCJA KOMISJI WYSPECJALIZOWANYCH W SPRAWACH WSPÓLNOTOWYCH (COSAC)

(*Conférence des organes spécialisés dans les affaires communautaires*) to forum, na którym spotykają się z deputowanymi Parlamentu Europejskiego przedstawiciele parlamentów narodowych, posłowie zasiadający w organach wyspecjalizowanych tych parlamentów, zajmujących się sprawami unijnymi. Zainteresowane instytucje to najczęściej stałe komisje parlamentarne, które w systemach parlamentarnych swych krajów dbają o udział parlamentu w procesie decydowania o stanowisku danego państwa w sprawach unijnych. COSAC została zapoczątkowana 1989 r. z inicjatywy byłego premiera Francji Laurenta Fabiusa, ówczesnego marszałka francuskiego Zgromadzenia Narodowego. Sześciu posłów z każdego parlamentu państwa członkowskiego spotyka się dwukrotnie w ciągu roku z przedstawicielami Parlamentu Europejskiego. Spotkania w ramach COSAC stanowią dobrą okazję do nawiązania bezpośredniego kontaktu z przedstawicielami prezydencji i poznania jej planów na nadchodzące półrocze przez zainteresowanych posłów do parlamentów państw członkowskich. Specyfika zaangażowania prezydencji w wypadku COSAC polega na tym, że funkcję prezydencji COSAC przejmują przedstawiciele parlamentu (komisja wyspecjalizowana

⁵⁶ Lipniewicz R., *Docelowy system VAT w Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 241

w sprawach unijnych, jej przewodniczący oraz sekretariat) państwa członkowskiego sprawującego rotacyjną prezydencję w UE. Mówi o tym artykuł 11 regulaminu COSAC. Podobnie jak klasyczna prezydencja sprawowana w UE przez rządy państw członkowskich, również prezydencja COSAC dąży do zwiększenia swej ciągłości. Kontynuacji prezydencji poszukuje się w formule trojki prezydencji COSAC, która składa się z przedstawicieli prezydencji ostatniej, aktualnej oraz przyszłej, także z udziałem Parlamentu Europejskiego. Jest to przypadek szczególny, ponieważ o ile klasyczna prezydencja jest kwintesencją udziału rządu państwa członkowskiego w sprawowaniu władzy na poziomie Unii Europejskiej, o tyle powyższy przykład świadczy o dużych możliwościach przenoszenia rozwiązań między odmiennymi z natury formułami integracji, a także radykalnie różniącymi się instytucjami⁵⁷.

KRYTERIA KOPENHASKIE

Są to warunki polityczne i gospodarcze przyjęcia państw stowarzyszonych do UE, ustanowione w deklaracji Rady Europejskiej przyjętej w dniach 21-22 czerwca 1993 r. w Kopenhadze. Łącznie z postanowieniami zawartymi w art. 49 TUE powstała lista warunków obejmująca: 1) wymóg europejskości, 2) wymóg „funkcjonującej demokracji” (wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka, państwa prawnego), 3) wymóg „funkcjonującej gospodarki rynkowej” (zdolność wywiązania się z zobowiązań, zdolność sprostanienia konkurencji i wymogom rynkowym wewnątrz Unii), 4) zdolność UE do przyjęcia nowych członków⁵⁸.

Członkostwo w Unii Europejskiej wymaga od kraju kandydującego posiadania stabilnych instytucji gwarantujących demokrację, rządy prawa, przestrzeganie praw człowieka i ochronę mniejszości, istnienia sprawnej gospodarki rynkowej, jak również zdolności do sprostanienia konkurencji i siłom rynkowym w ramach Unii. Człon-

⁵⁷ Jesień L., *Prezydencja Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 117 i n.

⁵⁸ Kosikowski C., *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2010, s. 28 i n.

kosztu zakłada zdolność kraju kandydującego do przyjęcia stosownych zobowiązań, w tym realizacji celów unii politycznej, gospodarczej i walutowej. Tak zwane kryteria kopenhaskie obejmują więc zarówno stabilną demokrację, jak i sprawną gospodarkę rynkową. To pierwsze kryterium zostało następnie przeniesione do art. 49 TUE. Zostało ono dodatkowo sprecyzowane w dokumencie Komisji Agenda 2000, którego znaczenie wykraczało zresztą poza to zagadnienie.

W Agendzie 2000 Komisja uznała, że państwo kandydujące powinno mieć urząd konstytucyjny zapewniający demokrację i rządy prawa, a więc poszanowanie wolności demokratycznych, w tym pluralizmu politycznego, wolności słowa oraz wolności religii. Niezbędne jest funkcjonowanie instytucji demokratycznych, w tym niezależnej władzy sądowniczej, a także konieczne są rzeczywiste wolne wybory parlamentarne, pozwalające na zmianę partii politycznej u władzy i funkcjonowanie opozycji politycznej⁵⁹.

LIBERALIZM MIĘDZYRZĄDOWY

Liberalizm międzyrządowy osiągnął status jednej z podstawowych teorii integracji europejskiej. Jako pochodna liberalizmu i realizmu w teoriach stosunków międzynarodowych kładzie nacisk na rolę rządów państw uczestniczących w integracji, w procesie jej udoskonalania i rozwijania. Istota tego podejścia sprowadza się do uznania prymatu społeczeństwa w określaniu preferencji państwa i łączy trzy elementy: (1) założenie o racjonalnym zachowaniu państw w procesie integracji, (2) teorię liberalnego formowania preferencji państw na podstawie spontanicznego procesu agregacji in-

⁵⁹ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., s. II-45

interesów poszczególnych graczy w ramach organizmu państwowego, (3) 3) międzyrządową (a więc zgodną z receptami realizmu) analizę negocjacji prowadzonych przez uczestników integracji⁶⁰.

MIĘDZYNARODOWY TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI (MTS)

z siedzibą w Hadze; pierwsza w historii instytucja międzynarodowa mająca zażegnywać konflikty międzypaństwowe. Jej działania nie miały charakteru obligatoryjnego. Strony skonfliktowane mogły, choć nie musiały, zwracać się do trybunału. Stały ów trybunał był tylko *de nomine*, gdyż ustalono wyłącznie listę sędziów rozjemczych, z których strony mogły wybierać dogodne dla siebie osoby. Istniejący do dziś Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości w swej obecnej postaci powołano dopiero 28 grudnia 1920 roku, wtedy pod nazwą Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej, to jednak jego podstawy ustanowiono w Hadze w 1899 roku, przyjmując zasadę stosowania dobrych usług w sporach międzynarodowych⁶¹. Podstawą działania MTS jest Karta Narodów Zjednoczonych z 1945 roku⁶².

MODEL EUROPY A`LA CARTE

Nazwa tego modelu integracji pochodzi z wykładu wygłoszonego przez Ralfa Dahrendorfa w Uniwersyteckim Instytucie Europejskim

60 Jesień L., *Prezydencja Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 44 i n.

61 Sobczak J., *Mikołaj II – ostatni car Rosji*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2009, s. 201

62 Belka R., Grabowski K., *Pomocnik olimpijczyka. Elementy wiedzy obywatelskiej i ekonomicznej...*, op. cit., s. 107

we Florencji w 1979 r., później przypomnianego przez brytyjskiego premiera Johna Majora (1994). Model ten opierał się na założeniu, że państwa członkowskie powinny mieć możliwość dokonywania jednostronnych wyborów, czy chcą uczestniczyć w określonych politykach wspólnotowych (na zasadzie wybierania z menu - stąd określenie w języku angielskim *pick-and-choose*). Takie ujęcie integracji, odzwierciedlające przede wszystkim stanowisko brytyjskie, stanowiłoby niewątpliwie poważne zagrożenie dla tradycyjnego modelu integracji europejskiej. Model integracji nie znalazł odzwierciedlenia w prawie Unii Europejskiej w czystej postaci, ale pojęcie zróżnicowanej integracji weszło na trwałe do prawa i polityki UE⁶³.

MODEL PRAWNY PROCESU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Istota prawna integracji europejskiej rozwija się od 1950 r., przyjmując różne formy. Żadna z nich nie zakładała instytucjonalnego oparcia integracji na konstrukcji federacji państw lub ich konfederacji. Zastosowanie znalazła natomiast formuła funkcjonalizmu odnosząca się do organizacji międzypaństwowej, którą w tym celu tworzą w drodze umowy międzynarodowej zainteresowane państwa. Umowa międzynarodowa nie tylko ustanawia taką organizację, lecz określa również jej cele i status oraz zasady działania wewnątrz i na zewnątrz. Wskazuje także na warunki, które muszą być spełnione, aby doszło do rozszerzenia (akcesji) organizacji o nowo przyjęte państwa członkowskie. Określa również ramy i strukturę aktu akcesyjnego. Jest to ważne, bo akt ten potwierdza wolę przystąpienia danego państwa do organizacji międzynarodowej o statusie uregulowanym w traktatach założycielskich i na warunkach ustalonych w traktacie akcesyjnym.

Jest zatem oczywistym, że z postanowień traktatów wynikają nie tylko określone korzyści, lecz także pewne zobowiązania dla państwa członkowskiego. Ten stan rzeczy w żaden sposób nie narusza, nawet tradycyjnie rozumianej, suwerenności państwa członkowskiego. Od dawna bowiem uznaje się, że przyjmowanie przez państwo pewnych

63 Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., s. II-235 i n.

zobowiązań wynikających z faktu zawierania przez to państwo traktatów międzynarodowych lub przystępowania do organizacji międzynarodowej nie powoduje utraty suwerenności tego państwa⁶⁴.

NEGOCJACJE AKCESYJNE

Są formą negocjacji międzynarodowych. Prowadzone są w celu ustalenia warunków przystąpienia jakiegoś państwa do organizacji międzynarodowej. Przykładem takich negocjacji są oczywiście wszelkie rozmowy toczące się w związku z określeniem warunków i procedur przystąpienia poszczególnych państw do Unii Europejskiej i wydaje się, że proces ten będzie trwał jeszcze długo w przyszłości. Negocjacje akcesyjne są szczególnym rodzajem negocjacji międzynarodowych określanych w literaturze jako negocjacje wielo-dwustronne, gdyż formalnie odbywają się pomiędzy krajem kandydującym a Unią Europejską, a nieformalnie między krajem kandydującym a wszystkimi krajami członkowskimi, gdyż w grę wchodzi tu interes zarówno Unii, rozumianej jako wspólne forum, jak również „indywidualne” interesy poszczególnych krajów⁶⁵.

Od czasu Maastricht negocjacje akcesyjne nie są już prowadzone odrębnie z każdą ze Wspólnot, lecz łącznie, czyli w ramach UE⁶⁶.

⁶⁴ Tyniewicki M., *Finanse publiczne i prawo finansowe...*, op. cit., s. 98

⁶⁵ Tabernacka M., *Negocjacje i mediacje w sferze publicznej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, s. 70

⁶⁶ Sozański J., *Prawa człowieka w systemach prawnych Wspólnot i Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 28

OBSZARY KOMPETENCJI UE

Unia ma wyłączne kompetencje w następujących dziedzinach: unia celna; ustanawianie reguł konkurencji niezbędnych do funkcjonowania rynku wewnętrznego; polityka pieniężna w odniesieniu do Państw Członkowskich, których walutą jest euro; zachowanie morskich zasobów biologicznych w ramach wspólnej polityki rybołówstwa; wspólna polityka handlowa. Unia ma także wyłączną kompetencję do zawierania umów międzynarodowych, jeżeli ich zawarcie zostało przewidziane w akcie ustawodawczym Unii lub jest niezbędne do umożliwienia Unii wykonywania jej wewnętrznych kompetencji lub w zakresie, w jakim ich zawarcie może wpływać na wspólne zasady lub zmieniać ich zakres⁶⁷.

OBYWATELSTWO UE

Traktat z Maastricht wprowadził do TWE konstrukcję obywatelstwa Unii Europejskiej. Obywatelem Unii jest każda osoba mająca przynależność państwa członkowskiego. Obywatelstwo UE nie ma zatem statusu niezależnego. U jego podstaw zawsze tkwi obywatelstwo państw członkowskich. Zgodnie z orzecznictwem ETS niedopuszczalne jest przy tym, by jedno państwo członkowskie ograniczało skutki wynikające z przyznania obywatelstwa danej osobie przez inne państwo członkowskie poprzez nałożenie dodatkowych wymogów dla uznania tego obywatelstwa w związku z korzystaniem przez tę osobę z fundamentalnych wolności przewidzianych w TWE. W ten sposób Trybunał potwierdził zasadę prawa międzynarodowego, zgodnie z którą to dane państwo decyduje o przyznaniu swego

⁶⁷ Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 29

obywatelstwa, a jego decyzja w tym względzie nie może być podważana przez inne państwa. Obywatelstwo UE nie zastępuje jednak obywatelstwa krajowego, a jedynie stanowi jego uzupełnienie (art. 17 ust. 1 TWE). Jest zatem pewnym dodatkiem, nadbudową nad obywatelstwem poszczególnych państw. Trybunał Sprawiedliwości wskazywał jednak wielokrotnie, że obywatelstwo UE stanowi podstawowy (fundamentalny) status obywateli państw członkowskich, uprawniający ich, gdy znajdują się w takiej samej sytuacji, do uzyskania w granicach *ratione materiae* traktatu takiego samego traktowania w świetle przepisów prawa, bez względu na posiadane przez nich obywatelstwo krajowe (z zastrzeżeniem wyraźnie określonych wyjątków)⁶⁸.

OCHRONA KULTURY NARODOWEJ

Według art. 167 Unia przyczynią się do rozkwitu kultur państw członkowskich, w poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, równocześnie podkreślając znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego. To działanie zmierza do zachęcania do współpracy między państwami UE oraz - jeśli to niezbędne - do wspierania i uzupełniania ich działań w następujących dziedzinach: pogłębiania wiedzy oraz upowszechniania kultury i historii narodów europejskich, zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim, niehandlowej wymiany kulturalnej oraz twórczości artystycznej i literackiej, włącznie z sektorem audiowizualnym. Przewidziana jest tu współpraca z kompetentnymi organizacjami, w tym z Radą Europy oraz podejmowanie przez instytucje Unii niezbędnych środków i działań⁶⁹.

ORGANIZACJA MIĘDZYNARODOWA

Organizacje międzynarodowe są podmiotami prawa między-

⁶⁸ Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., s. 29 i n.

⁶⁹ Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 63

narodowego publicznego i mają zdolność traktatową, przy czym dotyczy to jedynie międzynarodowych organizacji międzyrządowych⁷⁰.

ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH (ONZ)

ONZ została utworzona przez 51 państw na konferencji w San Francisco w 1945 r., gdzie podpisano Kartę Narodów Zjednoczonych - podstawę działania ONZ. Siedziba ONZ znajduje się w Nowym Jorku. Głównymi celami ONZ jest: (1) utrzymywanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, (2) rozwijanie przyjaznych stosunków między narodami opartych na poszanowaniu zasady równouprawnienia i samostanowienia, (3) rozwiązywanie problemów międzynarodowych na drodze współpracy, (4) popieranie przestrzegania praw człowieka, (5) harmonizowanie działalności narodów zmierzających do osiągnięcia ww. wspólnych celów. Najważniejszymi organami Organizacji (powołanymi w Karcie Narodów Zjednoczonych) są: (1) Zgromadzenie Ogólne, (2) Rada Bezpieczeństwa; (3) Rada Gospodarcza i Społeczna, (4) Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, (5) Sekretariat, (6) Rada Powiernicza⁷¹.

ORGANIZACJE MIĘDZYPAŃSTWOWE (MIĘDZYRZĄDOWE) GO

Poszczególne organizacje mają zróżnicowany zakres *ius tractatum*. Organizacje międzynarodowe o charakterze rządowym (organizacje międzyrządowe, ang. *Governmental Organizations* - GOs), mają ograniczoną, funkcjonalną i pochodną (tzn. pochodzącą z woli państw, służącą realizacji zadań i przyznaną w umowie założycielskiej) zdolność do zawierania umów. Oznacza to posiadanie zdolności jedynie w zakresie nadanym im w statucie (umowie) przez państwa (czasem z udziałem innych organizacji) oraz zgodnym z celami i funkcjami danej organizacji międzynarodowej.

⁷⁰ Zeidler K., *Prawo ochrony dziedzictwa kultury*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 125

⁷¹ Belka R., Grabowski K., *Pomocnik olimpijczyka. Elementy wiedzy obywatelskiej i ekonomicznej...*, op. cit., s. 104

Wiąże się to także z charakterem ich osobowości potwierdzonym w opinii doradczej MTS z 1949 r. w sprawie szkód poniesionych w służbie NZ, w której Trybunał stwierdził m.in., że podmioty w jednym systemie prawnym niekoniecznie muszą być identyczne co do swej natury i zakresu praw. Zdolność organizacji międzynarodowej do zawierania umów nie może więc wykraczać poza kompetencje przyznane jej w statucie. Ponieważ statut jest umową zawieraną między państwami, to one decydują o charakterze organizacji, jej podmiotowości oraz zakresie jej zdolności traktatowej⁷².

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE (NGO)

Dyplomacja transnarodowych organizacji pozarządowych jest narzędziem pozwalającym na zarządzanie akcjami lobbingsowymi na poziomie globalnym. Dyplomaci transnarodowych NGO (T-NGO) operują w skali międzynarodowej. Są członkami pozarządowych instytucji o światowym zasięgu, takich jak Amnesty International i Greenpeace (organizuje międzynarodową koalicję przeciw WTO, IMF czy działalności korporacji transnarodowych). T-NGO, mając ogromny potencjał, zarówno finansowy, jak i społeczny, biorą udział w rozwiązywaniu najważniejszych problemów globalnych, proponując własne pakiety rozwiązań, jak w wypadku multilateralnych negocjacji nad protokołem z Kioto (dotyczącym światowych zmian klimatu) czy też w dyskusjach z Międzynarodowym Funduszem Walutowym o redukcji zadłużenia zagranicznego najsłabiej rozwiniętych krajów świata. T-NGO zaangażowane są również we wdrażanie technicznych projektów kooperacyjnych w krajach rozwijających się i przechodzących proces transformacji ustrojowej. Działają komplementarnie, a czasem nawet substytucyjnie wobec programów rządowych. W przeciwieństwie do krajowych NGO, ponadnarodowe organizacje pozarządowe nieustannie poszukują efektywnych sposobów wpływania na działalność międzynarodowych instytucji rządowych, uprawiając aktywny lobbying w kuluarach najważniejszych

⁷² Sozański J., *Prawo Traktatów*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2008, s. 82

światowych organizacji gospodarczych i politycznych. Dzięki rosnącej sile oddziaływania, pozapaństwowi aktorzy światowych scen gospodarczych i politycznych osiągnęli dominującą pozycję w wielu prestiżowych, międzynarodowych forach, zawężając tym samym zakres operacyjnej swobody tradycyjnych dyplomatów⁷³.

PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE UE

Unia Europejska składa się z 28 państw członkowskich. Według Kryteriów Kopenhaskich państwa kandydujące do UE powinny spełnić następujące warunki: (1) stabilny system instytucji gwarantujących demokrację, (2) sprawne funkcjonowanie państwa prawa, (3) przestrzeganie praw człowieka i mniejszości narodowych, (4) funkcjonowanie gospodarki rynkowej, (5) zdolność do sprostania wymaganiom członkowskim oraz przyjęcia unijnych celów w zakresie unii gospodarczej, walutowej i politycznej. Traktat z Maastricht określił dodatkowe zasady członkostwa w UE, a między innymi wprowadził jednolite członkostwo zamiast członkostwa w poszczególnych Wspólnotach. Stąd też zmieniła się procedura negocjacji: prowadzono jeden tok postępowania negocjacyjnego z danym kandydatem zamiast trzech oddzielnych. Inną nowością była konieczność uzyskania zgody na członkostwo ze strony Parlamentu Europejskiego, wyrażonej bezwzględną większością głosów⁷⁴.

Państwa Członkowskie UE: (1) Austria, (2) Belgia, (3) Bułgaria, (4) Chorwacja, (5) Cypr, (6) Czechy, (7) Dania, (8) Estonia, (9) Finlandia, (10) Francja, (11) Grecja, (12) Hiszpania, (13) Holandia, (14) Irlandia, (15) Litwa, (16) Luksemburg, (17) Łotwa, (18) Malta, (19)

⁷³ Molendowski E., Polan W., *Dyplomacja gospodarcza. Rola i znaczenie w polityce zagranicznej państwa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 58
⁷⁴ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., s. 129 i n.

Niemcy, (20) Polska, (21) Portugalia, (22) Rumunia, (23) Słowacja, (24) Słowenia, (25) Szwecja, (26) Węgry, (27) Wielka Brytania, (28) Włochy.

PAŃSTWA FEDERALNE (ZWIĄZKOWE)

Państwo federacyjne (związkowe) składa się z wielu państw, które ograniczyły swoją suwerenność na rzecz powołanego przez siebie państwa. Do najczęściej wskazywanych, wpływających na powstanie federacji, zalicza się czynniki: narodowościowe, etniczne, historyczne, geograficzne, językowe, religijne i polityczne. W federacjach rząd i państwa federacyjne posiadają formalnie, najczęściej konstytucyjnie, wydzielony zakres władzy, przy czym władza delegowana jest przez naród, z którym państwa i rząd mają bezpośrednie relacje władcze. Państwa członkowskie nie posiadają podmiotowości międzynarodowej. Suwerenem jest władza związku. Konfederacja w tradycyjnym ujęciu to związek państw niezależnych, które powołały wspólne organy do określonych celów. Związek ten opiera się na umowie międzynarodowej państw. Organy władzy mają kontakt z obywatelami państw członkowskich wyłącznie za pośrednictwem ich rządów. Konfederacje charakteryzuje słaba forma organizacji rządu centralnego i brak bezpośredniej jurysdykcji nad obywatelem. Państwa federalne opierają stosunki między lokalnymi i centralnymi organami związku na dwóch zasadach: samorządu i wspólnie sprawowanej władzy⁷⁵.

PARLAMENT EUROPEJSKI

Parlament Europejski jest instytucją o kompetencjach ustawodawczych i kontrolnych. Jego rola w stanowieniu unijnego prawa ochrony konkurencji ograniczona jest do opiniowania propozycji rozporządzeń i dyrektyw przedłożonych przez Radę na wniosek Komisji (art. 103 TWE). Wydanie opinii przez Parlament

⁷⁵ Górecki D. (red.), *Polskie prawo konstytucyjne*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, s. 61 i n.

Europejski odbywa się w ramach procedury konsultacji. Oznacza to, że projekt aktu prawnego nie uzyska mocy prawnej bez opinii Parlamentu, choć Rada nie jest związana treścią tej opinii. Parlament Europejski może również odegrać pewną rolę w rozwoju zasad ochrony konkurencji, żądając od KE przedłożenia propozycji aktu prawnego niezbędnego w celu wykonania postanowień traktatowych (art. 225 TFUE)⁷⁶.

Parlament Europejski, jako jedyna bezpośrednio wybierana instytucja UE, czuwa nad tym, aby prawa i wolności były chronione i propagowane w Unii Europejskiej oraz poza nią. Kwestie dotyczące praw człowieka należą do jego głównych zadań. Parlament - niezależnie od działalności prawodawczej, kontrolnej i kreacyjnej - podejmuje konkretne inicjatywy w takich dziedzinach, jak m.in. zapobieganie torturom, ochrona mniejszości, zapobieganie konfliktom, propagowanie praw kobiet i dzieci oraz ochrona osób walczących o prawa człowieka. Aktywnie wspiera też tworzenie i pracę trybunałów międzynarodowych, w tym takich jak Międzynarodowy Trybunał Karny czy Trybunał Specjalny dla Sieira Leone oraz specjalnych sądów tworzonych w konkretnym celu osądzenia zbrodniarzy wojennych w byłej Jugosławii i Rwandzie. W Parlamencie, oprócz Podkomisji Praw Człowieka (w ramach Komisji Spraw Ogólnych i Zagranicznych), jest wiele stałych komisji, które rozpatrują kwestie związane z ochroną i propagowaniem praw człowieka poza Unią Europejską (Komisja Spraw Zagranicznych i Komisja Rozwoju) oraz podstawowych wolności w Unii Europejskiej (Komisja Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych, Komisja Praw Kobiet i Równouprawnienia, Komisja Kultury i Edukacji, Komisja Petycji oraz Komisja Prawna). Delegacje międzyparlamentarne omawiają kwestie praw człowieka z parlamentarzystami z krajów nienależących do UE. Tworzone są również komisje tymczasowe, takie jak Komisja tymczasowa ds. domniemanego wykorzystania krajów europejskich przez CIA do transportu i nielegalnego przetrzymywania więźniów (TDIP)⁷⁷.

⁷⁶ Targański B., *Ochrona konkurencji w działalności platform handlu elektronicznego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 48

⁷⁷ Sozański J., *Prawa człowieka w Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 164 i n.

PARTNERSTWO DLA CZŁONKOSTWA

Dokument opracowywany przez Komisję Europejską dla każdego z państw kandydujących, ustalający priorytety niezbędne do osiągnięcia celem przygotowania państw do członkostwa⁷⁸.

Dokument Partnerstwo dla Członkostwa Rada UE przyjęła w 1998 r. (odrębny dla każdego państwa kandydującego), w którym wskazała obszary i kierunki reform, a także sprecyzowała zasady pomocy finansowej. Podstawą prawną udzielania pomocy było Rozporządzenie Rady WE nr 622/98/WE z dnia 16 marca 1998 r. w sprawie pomocy dla państw ubiegających się o członkostwo w Unii Europejskiej w ramach strategii przedakcesyjnej, w szczególności w sprawie ustanowienia Partnerstwa dla Członkostwa⁷⁹.

PARTNERSTWO WSCHODNIE

Z inicjatywą powołania *Partnerstwa Wschodniego* wspólnie wystąpili dyplomaci Polski i Szwecji w maju 2008 roku, proponując pogłębienie relacji ze wschodnimi sąsiadami Wspólnoty, uczestniczącymi w Europejskiej Polityce Sąsiedztwa. Powodzenie Inicjatywy było możliwe niewątpliwie dzięki dalekim zmianom w polityce krajów Europy Zachodniej, w tym dzięki rosnącemu zrozumieniu wyzwań i zagrożeń obszaru Europy Wschodniej i Kaukazu Południowego. Obecnie wszystkie kraje Unii Europejskiej w coraz większym stopniu uświadamiają sobie, że napięcia polityczne i gospodarcza destabilizacja oraz „zamrożone konflikty” w regionie mogą mieć bezpośrednie znaczenie dla państw Unii Europejskiej. Tempo prac nad projektem wzrosło po konflikcie rosyjsko-gruzińskim w sierpniu 2008 roku. Za znaczący komponent *Partnerstwa Wschodniego* zaczęto traktować współpracę energetyczną, choć ten aspekt nie był uwzględniany w polsko-szwedzkiej Inicjatywie z maja 2008 roku. W forsowaniu projektu pomogło przychylne stanowisko Francji, kraju który przez lata z dużym sceptycyzmem odnosił się

⁷⁸ Właziak K., *Rozwój regionalny jako zadanie administracji publicznej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 342

⁷⁹ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., s. II-59

do rozwoju stosunków ze wschodnimi sąsiadami UE. Decyzja o realizacji *Partnerstwa Wschodniego* zapadła na szczycie Rady Europejskiej w dniach 19-20 marca 2009 roku. *Partnerstwo Wschodnie* należy rozpatrywać przede wszystkim jako instrument wspomagający, który ma pomóc UE przy rozwiązywaniu problemów wschodniego sąsiedztwa. Warunkiem sukcesu projektu będzie dobra wola polityczna, gotowość do przemian i głębokich reform oraz chęć zacieśnienia więzów z Unią Europejską wyrażana przez kraje w nim uczestniczące⁸⁰.

PHARE

Program bezzwrotnej pomocy Unii Europejskiej, z którego finansowane jest wsparcie dla reform gospodarczych i społecznych w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Nadrzędnym celem PHARE jest wspomaganie procesów restrukturyzacyjnych dla zbudowania efektywnie funkcjonującej gospodarki rynkowej, w tym sektora rolno-żywnościowego.

Wysokość bezzwrotnej pomocy z programu PHARE przeznaczony na rolnictwo i gospodarkę żywnościową wyniosła ponad 200 mln Euro. Jest to poważna suma, która przyczynia się do unowocześnienia sektora rolnego, rozwoju obszarów wiejskich oraz podniesienia efektywności gospodarowania. Doświadczenia wynikające z zarządzania tymi środkami umożliwiły przygotowanie do przyjęcia do realizacji znacznie większych sum w ramach pomocy przedakcesyjnej (PHARE 2000, SAPARD) oraz Funduszy Strukturalnych⁸¹.

POROZUMIENIA MIĘDZYINSTYTUCJONALNE

Są zawierane pomiędzy Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej i Komisją. Celem ich jest ułatwienie stosowania

80 Czachor R., *Polityka zagraniczna Republiki Białorusi w latach 1991-2011. Studium politologiczne*, Wydawnictwo DWSPiT, Polkowice 2011, s. 300
81 Gorlach K. (red.), *Raport o Rozwoju Społecznym 2000*, UNDP Poland, Warszawa 2000, s. 106

postanowień TWE. Nie mogą jednak zmieniać ani uzupełniać postanowień traktatowych oraz powinny być zawierane jedynie za zgodą tych trzech instytucji⁸².

PRAWA CZŁOWIEKA W UE

Zgodnie z przepisem art. 2 TUE Unia Europejska gwarantuje prawa określone w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, a także prawa wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla wszystkich państw członkowskich jako ogólne prawa Wspólnoty Europejskiej. Obywatel każdego z państw Unii Europejskiej podlega trzem systemom ochrony prawnej, które są z sobą powiązane: ochronie sprawowanej przez sądy i trybunały swojego państwa (członka UE), ochronie sprawowanej przez sądy wspólnotowe *sensu stricto* i wreszcie ochronie sprawowanej przez sądy i trybunały międzynarodowe. Mimo to w ramach Unii Europejskiej do dziś nie powstał żaden akt prawny, który regulowałby prawa człowieka, i choć w Traktatach, czyli prawie pierwotnym, można odnaleźć regulację związaną z tymi prawami, to w traktatach założycielskich nie istnieje katalog praw podstawowych, natomiast jest bogate i interesujące orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS). Unia Europejska, w myśl przepisu art. 6 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), zbudowana jest na zasadach wspólnych wszystkim państwom członkowskim, takich jak: wolność, demokracja, poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności, praworządność⁸³.

PROCES AKCESYJNY

Proces ten rozpoczyna się od złożenia wniosku o przyjęcie. Akceptuje go Rada, po uzyskaniu *avis* Komisji, ustalając rozpoczęcie negocjacji i ich zasadniczą procedurę. Negocjacje o członkostwo składają się z czterech etapów: przegląd prawa (*screening*), opraco-

82 Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., s. 38

83 Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J.A., *Prawa człowieka...*, op. cit., s. 73 i n.

wanie stanowisk negocjacyjnych, negocjacje właściwe oraz uzgodnienie tekstu traktatu akcesyjnego. Negocjacje właściwe są podzielone na 31 obszarów (z których negocjuje się 29 obszarów - bez instytucji i budżetu). Ich ostatnim etapem jest *konfesjonał*, czyli rozmowy z szefem Prezydencji dla uzgodnienia najważniejszych szczegółów na najwyższym szczeblu, a także zakończenie negocjacji. W ten sposób powstaje tekst układu akcesyjnego między państwami członkowskimi, Unią i państwem wstępującym. Wyjątkowy charakter miało ostatnie duże rozszerzenie. Traktat Akcesyjny zawarty w 2003 r. dla grupy 12 nowych państw był jeden, a każde z państw miało ponadto swój odrębny układ. Traktat taki przyjmowany jest przez Parlament Europejski i Radę, następnie podpisywany i ratyfikowany przez wszystkie państwa członkowskie i wstępujące. Wchodzi w życie zwykle po upływie dwóch miesięcy kalendarzowych od ostatniej ratyfikacji. Traktat akcesyjny ma ponadto, w pewnym zakresie, rangę traktatu zmieniającego traktaty założycielskie. Wejście w życie kolejnych traktatów akcesyjnych jest warunkiem przystąpienia nowych państw do Unii. Przy poprzednich rozszerzeniach w tym właśnie momencie państwa stare wprowadzały w życie tzw. *Klauzule bezpieczeństwa*, czyli postanowienia broniące ich interesów w obszarach zagrożonych przyjęciem państw nowych, z czego zrezygnowano w 2004 r.⁸⁴

PRZESTRZEŃ WOLNOŚCI, BEZPIECZEŃSTWA I SPRAWIEDLIWOŚCI (PWBIS)

Zgodnie z postanowieniami ogólnymi Unia zapewnia brak kontroli osób na granicach wewnętrznych i rozwija wspólną politykę w dziedzinie azylu, imigracji i kontroli granic zewnętrznych, opartą na solidarności między państwami członkowskimi i sprawiedliwością wobec obywateli państw trzecich, przy czym bezpieczeństwa są traktowani jak obywatele państw trzecich⁸⁵.

⁸⁴ Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 53

⁸⁵ Wróbel I., *Status prawny obywatela państwa trzeciego w Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 74 i n.

Konstytucja dla Europy nie zawiera definicji obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, a już na pewno nie w części pierwszej Traktatu. Polityki związane z ochroną granic, azylem oraz imigracją zostają uwspólnotowione (art. 111-265 TK). Tego dokonał Traktat Amsterdamski, a w przypadku Konstytucji dla Europy trudno mówić o „uwspólnotowieniu”, gdy znosi ona podział Unii na filary i kładzie kres istnieniu Wspólnot Europejskich. W porównaniu z obecnym stanem prawnym nowe jest zobowiązanie do sprawiedliwego traktowania cudzoziemców spoza Unii, formułowane dotąd w dokumentach o charakterze niewiążącym, a także wyjaśnienie sytuacji bezpaństwowców, o których Traktat Amsterdamski nie wspominał. Odpowiedzią na dotychczasową praktykę jest przepis mówiący, iż Rada Europejska określa strategiczne wytyczne planowania ustawodawczego i operacyjnego w stosunku do obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Obecnie podstawy dla Programu z Tampere i Programu Haskiego można doszukiwać się w ogólnym sformułowaniu, że Rada Europejska nadaje Unii impulsy niezbędne do jej rozwoju i określa w tej mierze ogólne kierunki polityczne⁸⁶.

ROLA SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

Zgodnie z art. 14 ust. 2 TUE, w skład Parlamentu Europejskiego wchodzi przedstawiciele obywateli Unii. Zatem korpus wyborczy do Parlamentu Europejskiego tworzą obywatele Unii Europejskiej niezależnie od miejsca zamieszkania. Co prawda liczebną przewagę w każdym państwie członkowskim mają wyborcy będący obywatelami danego państwa, to jednak - realizowanie zgodnie z zasadą (obowiązującą w Unii Europejskiej) równości obywateli i zasadą

⁸⁶ Ibid., s. 75

niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową - prawo wybierania przez obywateli Unii niebędących obywatelami polskimi może być interpretowane jako powoływanie (w rezultacie aktu wyborczego) reprezentacji nie tylko wyłącznie narodowej, ale obywatelskiej (obywateli Unii Europejskiej), związanej z miejscem zamieszkania (domicylem). Powyższą wypowiedź należy uzupełnić informacją o przysługującym obywatelom Unii Europejskiej prawie wybieralności (biernym prawie wyborczym)⁸⁷.

ROZSZERZENIE UE

Polityka Sąsiedztwa Unii Europejskiej jest jednym z głównych priorytetów tej struktury integracyjnej. W konkluzjach przyjętych przez Radę Unii Europejskiej potwierdzono specjalną rolę Europejskiej Polityki Sąsiedztwa dla stosunków zewnętrznych Unii Europejskiej. O dużym znaczeniu tej polityki świadczy umiejscowienie Instrumentu Europejskiego Sąsiedztwa jako jednego z najważniejszych instrumentów finansowych, które powinny działać w obszarze stosunków zewnętrznych UE. Celem UE jest zapobieżenie ukształtowaniu się podziałów, rozszerzenie powinno bowiem przynieść korzyści nie tylko Unii i jej nowym członkom, ale także właśnie państwom sąsiadującym. Dzięki rozszerzeniu UE powiększa się także obszar stabilności, pokoju i dobrobytu, który może być w ten sposób charakteryzowany jedynie wówczas, gdy te cechy dotyczą zarówno członków UE, jak i ich bezpośrednich sąsiadów. Komisja Europejska niezwykle górnolotnie formułuje znaczenie tej polityki UE, mówiąc głosami swoich urzędników, iż Polityka Sąsiedztwa jest istotnym komponentem przyszłej polityki zagranicznej UE. Unia musi umieć mówić jednym głosem oraz działać w sposób spójny i wydajny; wszechstronna polityka wobec sąsiadów jest istotnym elementem realizacji tego założenia i ma znaleźć swe odbicie w Traktacie Konstytucyjnym⁸⁸.

⁸⁷ Kuciński J., Wołpiuk W.J., *Zasady ustroju politycznego państwa w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, s. 183

⁸⁸ Borkowski J., *Rola Polski w kształtowaniu polityki wschodniej Unii Europejskiej*

SĄD PIERWSZEJ INSTANCJI (SPI)

SPI powstał w 1989 r. w celu odciążenia ETS. Przejął zatem jako sąd orzekający w pierwszej instancji część spraw wcześniej rozstrzyganych przez sam Trybunał. Generalnie dotyczy to spraw inicjowanych przez podmioty prywatne, a także skarg państw członkowskich skierowanych przeciwko aktom Komisji lub bezczynności ze strony tej instytucji (wyjątkowo przeciwko określonym w statucie ETS aktom Rady). Trybunał pozostał właściwy w zakresie skarg wnoszonych przez Komisję przeciwko państwom członkowskim, skarg wnoszonych przez państwa członkowskie (zasadniczo przeciwko aktom PE i Rady oraz zaniechaniom ze strony tych instytucji) i instytucje wspólnotowe oraz EBC, a także w zakresie wniosków sądów krajowych o wydanie orzeczenia prejudycjalnego. ETS rozpatruje także odwołania od orzeczeń SPI. SPI składa się z 27 sędziów, po jednym z każdego państwa członkowskiego (art. 224 TWE i art. 48 protokołu w sprawie statutu TS). Sposób ich powoływania i status są analogiczne jak w przypadku sędziów ETS. W SPI nie funkcjonują natomiast rzecznicy generalni. Zmiana w tym zakresie może zostać jednak wprowadzona poprzez stosowną nowelizację statutu ETS (art. 224 TWE). Podobnie jak ETS, SPI posiada własny regulamin, powołuje prezesa, a także sekretarza. Artykuł 224 TWE wskazuje przy tym, że z zastrzeżeniem odmiennych postanowień statutu ETS, postanowienia TWE dotyczące Trybunału Sprawiedliwości stosują się do SPI⁸⁹.

na przykładzie Ukrainy, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006, s. 33 i n.

89 Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., s. 58

SAPARD

Program pomocy przedakcesyjnej Unii Europejskiej dla rolnictwa i obszarów wiejskich państw Europy Środkowej i Wschodniej, które ubiegały się o członkostwo w UE. Przyznanie środków z funduszu SAPARD uwarunkowane jest opracowaniem programu operacyjnego. Musi on być przygotowany przez władze państwa aplikującego i przedłożony Komisji Europejskiej. Program powinien przedstawiać stan rolnictwa i obszarów wiejskich w danym państwie, ewentualnie w regionie i perspektywy ich rozwoju. Istotną cechą różniącą SAPARD od pozostałych funduszy jest system wdrażania, oparty na sprawdzonych rozwiązaniach stosowanych przy realizacji polityki strukturalnej w UE⁹⁰.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, oparty na reformach WPR 2005, zorientowany jest bardziej na dywersyfikację gospodarki wiejskiej, co zostaje wsparte budżetem w wysokości 20% alokacji (33 miliarda euro)⁹¹.

SCREENING

Procedura polegająca na ocenie dostosowania prawa państwa członkowskiego do unijnych norm⁹². W procedurze *screeningu* główną rolę odgrywa Komisja, gdyż to ona jest odpowiedzialna za dokonanie przeglądu prawa i sporządzenie raportu na temat jego zgodności z prawem europejskim. Ten etap rokowań w przypadku negocjacji 10 państw był podzielony na dwie części. W pierwszej z nich, składającej się z sesji wielostronnych, Komisja omawiała stan *acquis communautaire* w poszczególnych obszarach. Miało to na celu zapoznanie państw kandydujących ze stanem prawa, do którego będą musiały dostosować się z chwilą przystąpienia do Unii Europejskiej. Druga część toczyła się na sesjach dwustronnych. Ich przedmiotem

90 Sowiński S., *Studia europejskie, Wydania 29-32*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2004, s. 180-182

91 *Przeglądy terytorialne OECD. Polska*, OECD Publishing, Warszawa 2009, s. 141 i n.

92 Glennie C., *W trosce o pracę. Raport o rozwoju społecznym Polska 2004*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2004, s. 140

było badanie zgodności prawa państwa kandydującego z dorobkiem prawnym Unii. Komisja przedstawiała podczas nich listę unijnych aktów prawnych wiążących (Lista A) i niewiązących (Lista B), państwo kandydujące natomiast w odpowiedzi przygotowywało wykaz aktów prawa krajowego, który odpowiadał liście aktów wiążących. Na tej podstawie Komisja sporządzała raport, zatwierdzany przez państwo kandydujące, który zawierał porównanie legislacji unijnej i państwa kandydującego. Obecne negocjacje akcesyjne państw kandydujących przebiegają według takiej samej procedury. *Screening* jest podstawą przygotowania wyjściowych stanowisk negocjacyjnych państw członkowskich oraz państwa kandydującego⁹³.

STAŁA WSPÓŁPRACA STRUKTURALNA

Stała współpraca strukturalna, o której mowa w art. 42 ust. 6 Traktatu o Unii Europejskiej jest dostępna dla każdego Państwa Członkowskiego, które, z dniem wejścia w życie Traktatu z Lizbony, zobowiązuje się przystąpić do intensywniejszego zwiększania swoich zdolności obronnych, poprzez rozwój swoich wkładów krajowych i udział, w stosownym przypadku, w siłach wielonarodowych, w głównych europejskich programach wyposażenia wojskowego oraz w działalności Agencji do spraw Rozwoju Zdolności Obronnych, Badań, Zakupów i Uzbrojenia (zwanej dalej „Europejską Agencją Obrony”), oraz posiadać możliwość zapewnienia na poziomie krajowym albo jako część wielonarodowych sił zbrojnych, wyspecjalizowanych jednostek zbrojnych przeznaczonych do udziału w planowanych misjach, których strukturę określono na poziomie planu taktycznego jako zgrupowanie taktyczne wraz z elementami wsparcia, w tym transportem i logistyką, zdolnych do podjęcia misji, o których mowa w art. 43 Traktatu o Unii Europejskiej, w terminie od 5 do 30 dni, w szczególności w odpowiedzi na żądanie Organizacji Narodów Zjednoczonych i które mogą prowadzić operacje w początkowym okresie przez 30 dni, z możliwością przedłużenia tego

⁹³ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., s. II-48

okresu do co najmniej 120 dni⁹⁴.

STRATEGIA LIZBOŃSKA

Jest kluczowym dokumentem strategicznym, ukierunkowującym współczesne myślenie o szeroko rozumianym rozwoju społeczno-gospodarczym. Stanowi ona próbę sprostania przez Unię Europejską wyzwaniom związanym z globalizacją i rosnącą konkurencyjnością innych gospodarek światowych. Strategia lizbońska jest w istocie kompleksowym programem reform gospodarczych, które powinny być podjęte w państwach Unii. „Głównym celem strategii lizbońskiej jest stworzenie w Europie najbardziej konkurencyjnej gospodarki na świecie. Sama strategia skupia się na czterech kwestiach: (1) innowacyjności, poprzez rozwój gospodarki opartej na wiedzy, (2) liberalizacji, zwłaszcza w odniesieniu do rynków: telekomunikacji, energii, transportu oraz rynków finansowych, (3) przedsiębiorczości w zakresie tworzenia ułatwień w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, (4) spójności społecznej, rozumianej jako kształtowanie nowego modelu aktywnego państwa socjalnego⁹⁵.

SYMBOLE UE

Flaga, hymn, dewiza⁹⁶.

94 Buczna M. (red.), *Aplikacja 2010. Zbiór przepisów*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 150

95 Noworól A., *Planowanie rozwoju terytorialnego w skali regionalnej i lokalnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007, s. 59 i n.

96 Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., s. 19

TOŻSAMOŚĆ EUROPEJSKA

Europejska tożsamość wykracza poza narodowe rozumienie tożsamości, lecz jednocześnie respektuje tożsamość narodową jako podstawę kształtowania europejskiej tożsamości. W terminologii należy dokonać rozszerzenia na zbiorowość zamieszkującą terytorium Europy, na którym przypisanie terytorialne daje członkom poczucie swoistej więzi. Więzi budowanej początkowo w ramach wspólnego układu geopolitycznego i gospodarczego. Obecnie równie ważny (w skali makro) staje się kontekst społeczny i kulturowy. Gdy się go uwzględnia, płaszczyzna identyfikacji wsparta jest na wartościach wspólnego dziedzictwa kulturowego Europy. Zanikanie granic, nie tylko terytorialnych, ale również w wielu dziedzinach życia społecznego i gospodarczego rozpatrywanych dotąd rozłącznie powoduje, że pomimo odrębności każdego z krajów członkowskich Unii Europejskiej, wyraźnie widoczne jest ich dążenie do unifikacji. Wyznaczenie „wspólnego obszaru kulturowego Europy” to z jednej strony odwołanie się do kultury europejskiej przez pryzmat zmienności losów zamieszkujących w Europie narodowości i grup etnicznych oraz ich postrzeganie w kontekście zjawisk kulturotwórczych, a z drugiej uwzględnienie ich dorobku kulturowego w procesie tworzenia się jednolitej społeczności europejskiej ponad granicami państw narodowych⁹⁷.

TOŻSAMOŚĆ NARODOWA

Jest zbiorem przekonań, postaw i emocji, który ukształtowany zostaje w świadomości poszczególnych członków zbiorowości na-

⁹⁷ Kamińska K., Kwiatkowska A., *Jesteśmy tacy sami. Sztuka w edukacji międzykulturowej*, WSiP, Warszawa 2009, s. 44

rodowej w związku z poczuciem więzi z narodem i doświadczaniem przez nich uczestnictwa w grupie narodowej⁹⁸.

TOŻSAMOŚĆ NARODOWA PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UE

Zgodnie z art. 6 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej „Unia szanuje tożsamość narodową Państw Członkowskich”. Obowiązek poszanowania tożsamości narodowej członków Unii (a także członków Wspólnoty) oznacza, że przyjmowane przez ustawodawcę wspólnotowego regulacje prawne nie mogą w taki sposób zmieniać prawnej i politycznej podstawy państw członkowskich, że doprowadziłoby to do utraty przez te państwa suwerenności, którą posiadały one na początku procesu integracyjnego. Gdyby zdarzyło się tak, że suwerenność ta przeszłaby w rzeczywistości z państw członkowskich na Wspólnotę, to wówczas zatarłaby się suwerenność państw, tożsama z wcześniejszymi państwami narodowymi. Integracja poprzez prawo nie może ponadto prowadzić do takiej zmiany prawnej i politycznej podstawy państw członkowskich, że społeczeństwa poszczególnych państw członkowskich nie mogłyby już dłużej identyfikować się ze swoim państwem jako ze zorganizowanym narodem. Zastrzeżenie o obowiązku poszanowania tożsamości narodowej państw członkowskich sprawia zatem, że wykluczone są takie działania prawodawcze Wspólnoty, które dotykałyby samych podstaw (jądra) tych idei, na których opiera się każdorazowo pojęcie narodu⁹⁹.

TOŻSAMOŚĆ PAŃSTWOWA

Unia przyczynia się do ochrony i rozwoju tych wspólnych wartości, szanując przy tym różnorodność kultur i tradycji narodów Europy, jak również tożsamość państwową Państw Członkowskich i organizację ich władz publicznych na poziomach: krajowym, regionalnym i lokalnym; dąży do wspierania zrównoważonego i stałego

⁹⁸ Ibid., s. 44

⁹⁹ Szydło M., *Konkurencja regulacyjna w prawie spółek*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, s. 51 i n.

go rozwoju oraz zapewnia swobodny przepływ osób, usług, towarów i kapitału oraz swobodę przedsiębiorczości.

W tym celu, w obliczu zmian w społeczeństwie, postępu społecznego oraz rozwoju naukowego i technologicznego, niezbędne jest wzmocnienie ochrony praw podstawowych poprzez wyszczególnienie tych praw w Karcie i przez to uczynienie ich bardziej widocznymi¹⁰⁰.

TRAKTAT AKCESYJNY

Traktat, na podstawie którego państwo kandydujące uzyskuje członkostwo w Unii Europejskiej. W strukturze traktatu wyróżnić należy: traktat między państwami członkowskimi Unii Europejskiej a państwami, dotyczący przystąpienia do Unii Europejskiej (*Treaty of Accession*) i akt dotyczący warunków przystąpienia do Unii Europejskiej oraz dostosowań w traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej (*Act of Accession*) wraz z załącznikami, a także protokoły oraz akt końcowy. Traktat, akt dotyczący warunków przystąpienia oraz akt końcowy podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw. Załączniki do aktu przystąpienia oraz dodatki i protokoły są opublikowane w załączniku do Dziennika Ustaw. Wśród postanowień traktatu akcesyjnego dotyczących praw własności przemysłowej na szczególne podkreślenie zasługują postanowienia odnoszące się do obowiązku udzielania dodatkowych praw ochronnych (*Supplementary Protection Certificates*) na produkty lecznicze i produkty ochrony roślin, postanowienia dotyczące wspólnotowych znaków towarowych i wzorów, a także regulacja wprowadzająca szczególnie mechanizm, który wyklucza równoległy import leków z Polski do innych państw członkowskich Unii Europejskiej. Nader istotny skutek przystąpienia do Unii Europejskiej polega na tym, że z dniem wejścia w życie traktatu akcesyjnego akty prawa wspólnotowego (*acquis communautaire*), także z zakresu własności przemysłowej, stają się częścią porządku prawnego państwa członkowskiego¹⁰¹.

¹⁰⁰ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., s. 243

¹⁰¹ Adamczak A., Szewc A., *Konwencja paryska o ochronie własności*

TRAKTAT KONSTITUCYJNY

Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy jest bardzo obszernym aktem prawnym, składający się z Preambuły i czterech części podzielonych na poszczególne tytuły, a w ramach niektórych tytułów - wprowadzono dodatkowy podział na rozdziały¹⁰².

Akt ten nie tylko z nazwy, ale także z budowy i treści zbliżony jest do klasycznych ustaw zasadniczych regulujących ustroje większości państw członkowskich. W literaturze przedmiotu podkreśla się jednak, iż unijna „konstytucja” byłaby po prostu kolejnym traktatem międzynarodowym, tyle że o charakterze wyraźnie rewizyjnym, reorganizującym i „upraszczającym” treść zawartą w dotychczas obowiązującym prawie pierwotnym¹⁰³.

TRAKTAT O FUNKCJONOWANIU UE (TFUE)

Podstawę prawną Unii Europejskiej stanowi Traktat o Unii Europejskiej (TUE) (wersja skonsolidowana, Dz. Urz. UE C 115 z dnia 9 maja 2008 r., s. 13) i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) (Dz. Urz. UE C115 z dnia 9 maja 2008 r., s. 47).

Brzmienie obydwu Traktatom nadal Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Dz. Urz. UE C 306 z dnia 17 grudnia 2007 r., s. 1), który wchodząc w życie w dniu 1 grudnia 2009 r. wprowadził zmiany do TUE i dotychczasowego Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE) (tekst skonsolidowany uwzględniający zmiany wprowadzone Traktatem z Nicei, Dz. Urz. UE C 325 z dnia 24 stycznia 2002 r.). Obydwa Traktaty mają taką samą moc prawną i określają zakres oraz warunki wykonywania kompetencji Unii Europejskiej.

Podstawowym wymiarem gospodarczym Unii Europejskiej jest funkcjonowanie rynku wewnętrznego (art. 3 ust. 3 TUE),

przemysłowej. Komentarz, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, s. 38 i n.

¹⁰² Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., s. 226

¹⁰³ Kalisz A., *Wykładnia i stosowanie prawa wspólnotowego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 23

obejmującego obszar bez granic wewnętrznych, w którym jest zapewniony swobodny przepływ towarów, osób, usług i kapitału (art. 26 ust. 2 TFUE). W świetle załączonego do TFUE Protokołu nr 27 (Dz. Urz. UE C115 z dnia 9 maja 2008 r., s. 309) rynek wewnętrzny obejmuje system zapewniający niezakłóconą konkurencję. Zasady niezakłóconej konkurencji zostały określone w Rozdziale 1 „Reguły Konkurencji” Tytułu VII. Wspólne reguły w dziedzinie konkurencji, podatków i zbliżenia ustawodawstw TFUE. Zasady służące ochronie konkurencji wyrażone są w dwóch grupach przepisów. Pierwszą z nich są przepisy dotyczące praktyk ograniczających konkurencję stosowanych przez przedsiębiorstwa (art. 101-106) - niedozwolone porozumienia między przedsiębiorstwami (art. 101) oraz nadużywanie pozycji dominującej (art. 102), które mogą wpływać na handel pomiędzy państwami członkowskimi. Drugą grupę przepisów stanowią przepisy dotyczące pomocy publicznej udzielanej przez państwa członkowskie (art. 107-108). Obecna numeracja przepisów określających zasady konkurencji w TFUE została wprowadzona Traktatem z Lizbony. Na gruncie TWE reguły konkurencji określone były przepisami w art. 81-86 i art. 87-88. Odpowiednikiem obecnego art. 101 TFUE był art. 81 TWE, zaś odpowiednikiem art. 102 TFUE był art. 82 TWE¹⁰⁴.

TRAKTAT O UNII EUROPEJSKIEJ (TUE)

TUE wyznacza „nowy etap w procesie tworzenia coraz ściślejszego związku między narodami Europy”. Potwierdza to dynamiczny charakter procesów integracyjnych w Europie, które w założeniach twórców traktatów zdają się zakładać powstanie w przyszłości jeszcze dalej idących powiązań między państwami członkowskimi (żadne z możliwych rozwiązań, w tym opcja federacyjna, nie wydaje się w tym ujęciu wykluczone). Unię stanowią Wspólnoty Europejskie, uzupełnione politykami i formami współpracy przewidzianymi w TUE. Unia Europejska nie zastąpiła zatem istniejących wcze-

¹⁰⁴ Targański B., *Ochrona konkurencji w działalności platform handlu elektronicznego...*, op. cit., s. 42

śniej Wspólnot, ale włączyła je w nowe ramy integracji europejskiej wyznaczone postanowieniami traktatu z Maastricht. Sformułowania użyte w TUE sprawiły, iż obrazowo przedstawia się Unię jako dach greckiej świątyni wsparty na trzech filarach (kolumnach). Pierwszy z nich tworzą Wspólnoty Europejskiej wraz z całością ich dorobku prawnego (*acquis communautaire*), drugi - wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa, a trzeci - współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych. Metafora ta jest jednak do pewnego stopnia myląca, albowiem zdaje się zakładać, iż wszystkie trzy filary posiadają takie samo znaczenie w architekturze UE. Tak w rzeczywistości nie jest, bowiem integracja w drugim i trzecim filarze jest nieporównywalnie słabsza niż w pierwszym. Dlatego w innym ujęciu UE przedstawiana jest jako katedra, do której prowadzą duże centralne drzwi (Wspólnoty) oraz dwoje mniejszych (polityka zagraniczna i bezpieczeństwa oraz współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych)¹⁰⁵.

TRAKTAT PARYSKI

Umowa międzynarodowa dotycząca Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali. Pierwszy akt integracji europejskiej, który wprowadził prawne ramy funkcjonowania wspólnego rynku w przemyśle stalowym, problematykę socjalną podjęto tylko w zakresie niezbędnym dla realizacji celów tej Wspólnoty. Traktat wskazywał ogólnie na zamiar podnoszenia stopy życiowej oraz zwiększenie zatrudnienia w państwach członkowskich. Według art. 68 tego aktu, postanowienia Traktatu nie mogły wpływać na ustalanie zasad wynagradzania oraz świadczeń socjalnych w państwach członkowskich. Organom Wspólnoty przyznano jednak prawo do interwencji w razie nienaturalnie niskiego poziomu wynagrodzeń w przemyśle węglowym i stalowym, z którego nigdy nie skorzystano. Traktat przewidywał także likwidację ograniczeń wynikających z obywatelstwa w zatrudnieniu

¹⁰⁵ Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., s. 15

w przemyśle węglowym i stalowym¹⁰⁶.

TRAKTAT USTANAWIAJĄCY EUROPEJSKĄ WSPÓLNOTĘ ENERGIJ ATOMOWEJ (TEWEA)

(Euratom) podpisany w Rzymie dnia 25 marca 1957 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/3).

Pierwotnie traktat ten składał się ze wstępu i 225 artykułów, ujętych w sześciu tytułach i dotyczył: (1) zadań w zakresie popierania rozwoju i koordynacji badań w dziedzinie energii jądrowej; (2) utworzenia w przyszłości wspólnego rynku atomowego; (3) wspieranie wspólnych inwestycji w tej dziedzinie; (4) etapów wdrażania przyjętych postanowień; (5) zasad działania instytucji Wspólnoty oraz postanowień ogólnych i końcowych. Dotyczyły więc one - w zasadzie - wyłącznie regulacji prawnych i zadań obejmujących produkcję i eksploatację energii atomowej oraz ścisłą kontrolę handlu produktami jądrowymi. Do Traktatu dołączono 5 aneksów i 3 protokoły jako integralną jego część. Aneks 1 dotyczył dziedzin badań związanych z energią jądrową (zgodnie z art. 4 Traktatu). Drugi określał sektory przemysłowe, które winny informować Wspólnotę o podjętych inwestycjach przewidzianych w art. 41 Traktatu. Z kolei trzeci aneks wyliczał warunki i zasady wsparcia finansowego inwestycji w dziedzinie energii atomowej (art. 48). Czwarty zawierał listę dóbr i produktów odnoszących się do wspólnego rynku nuklearnego (rozdział IX Traktatu). Piąty to wstępny program badań i szkoleń przewidzianych w art. 215 Traktatu. Jeśli chodzi o załączone trzy protokoły, to jeden z nich: o przywilejach i imunitetach Euratomu omówiono już przy analogicznym protokole dotyczącym EWG. Natomiast dwa pozostałe dotyczyły zastosowania zapisów Traktatu do pozaeuropejskiej części Holandii oraz Statutu Trybunału Sprawiedliwości Euratomu. Traktat o Euratomie zawarto na czas nieokreślony (art. 208). Wszedł w życie 1 stycznia 1958 r. po

¹⁰⁶ Dral A., *Powszechna ochrona trwałości stosunku pracy. Tendencje zmian*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, s. 125

ratyfikowaniu go przez wszystkich sygnatariuszy¹⁰⁷.

TRAKTAT USTANAWIAJĄCY EUROPEJSKĄ WSPÓLNOTĘ GOSPODARCZĄ (TEWG)

Podpisany 25 marca 1957 r. w Rzymie, tekst skonsolidowany Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (Dz. Urz. UE C 321E z 29.12.2006, s. 37). Obecnie nazywa się on Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską¹⁰⁸.

W TEWG dodano art. 118a, który stanowił, że państwa członkowskie przywiązują szczególną wagę do wspierania ulepszeń, zwłaszcza w dziedzinie środowiska pracy, ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników oraz uznają za swój cel harmonizację warunków w tym zakresie, jednocześnie zachowując ulepszenia już wprowadzone. Nowy art. 100a zalecał państwom członkowskim, aby przy uchwalaniu środków prawnych dbały o zapewnienie wysokiego poziomu w sferze ochrony zdrowia, bezpieczeństwa, ochrony środowiska naturalnego i ochrony konsumentów. W tytule VII art. 130r wskazywał, jako jeden z celów Wspólnoty w dziedzinie środowiska naturalnego, przyczynienie się do ochrony zdrowia ludzkiego. Obecnie, po Traktacie z Nicei z dnia 26 lutego 2001 r. (Dz. Urz. WE C 80 z dnia 10 marca 2001 r., s. 1), celem Wspólnoty jest wspieranie wysokiego poziomu ochrony socjalnej, podwyższanie poziomu i jakości życia (art. 2 TWE). Cel ten ma być osiągnięty dzięki przyczynianiu się Wspólnoty do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony zdrowia obywateli Unii Europejskiej¹⁰⁹ (porównaj: Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską).

¹⁰⁷ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., s. 76 i n.

¹⁰⁸ Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., s. 22

¹⁰⁹ Kondratiewa-Bryzik J., *Początek prawnej ochrony życia ludzkiego w świetle standardów międzynarodowych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, s. 206

TRAKTAT USTANAWIAJĄCY EUROPEJSKĄ WSPÓLNOTĘ WĘGLA I STALI (TEWWIS)

Podpisany w dniu 18 kwietnia 1951 r. Sygnatariuszami Traktatu były: Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, RFN i Włochy. Przewidywał on współpracę tych państw w sektorach węgla i stali, a także kolejne etapy rozszerzenia współpracy gospodarczej. Wszedł w życie 27 lipca 1952 r., został zawarty na 50 lat (por. Traktat Paryski)¹¹⁰.

TRAKTAT USTANAWIAJĄCY WSPÓLNOTĘ EUROPEJSKĄ (TWE)

Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską podpisany w Rzymie w dniu 25 marca 1957 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2 z późn. zm.), nazywany od wejścia w życie w dniu 1 grudnia 2009 r. traktatu lizbońskiego, Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz. Urz. UE C115 z 09.05.2008)¹¹¹.

TRAKTAT Z AMSTERDAMU

Podpisany 2 października 1997 r. (wszedł w życie 1 maja 1999 r.), wprowadzał ważne zmiany w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) i Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską (TWE), m.in. dokonywał „uwspólnotowienia” (tj. przeniesienia z filaru III do filaru I) istotnych dziedzin III filaru Unii Europejskiej (tzw. *acquis* Schengen)¹¹².

TRAKTAT Z LIZBONY (TL)

Podpisany 13 grudnia 2007 r., wszedł w życie 1 grudnia 2009 r. Traktat ten dokonuje rewizji TUE i TWE (w tym ostatnim przy-

¹¹⁰ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., s. 112

¹¹¹ Wilbrandt-Gotowicz M.B., *Instytucja pytań prawnych w sprawach sądownoadministracyjnych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 511

¹¹² Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., s. II-2

padku następuje zmiana nazwy na „Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej” - TFUE) oraz TEWEA. Przejął on pakiet reform ustrojowym Unii zaproponowany uprzednio w odrzuconym Traktacie konstytucyjnym¹¹³. Na mocy Traktatu z Lizbony przeprowadzono głęboką reformę ustrojową Unii. Zmiany obejmują przede wszystkim: (1) przekształcenie Unii Europejskiej w jednolitą organizację międzynarodową (likwidacja struktury filarowej), (2) ujednoczenie mechanizmu decyzyjnego i katalogu źródeł prawa UE, (3) sprecyzowanie zasad podziału kompetencji między UE a jej państwa członkowskie, (4) reformę instytucji, w tym wprowadzenie nowej formuły podejmowania decyzji w Radzie UE większością kwalifikowaną, (5) umocnienie ochrony praw podstawowych w UE poprzez nadanie Karcie Praw Podstawowych charakteru prawnego i przystąpienie Unii do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, (6) umocnienie roli parlamentów państw członkowskich w sprawach UE (mechanizm monitorowania zasady pomocniczości oraz kontrolowania procesu decyzyjnego w UE w najważniejszych dziedzinach)¹¹⁴.

TRAKTAT Z MAASTRICHT

Traktat z Maastricht (tzw. Traktat o Unii Europejskiej) - podpisany w Maastricht 7 lutego 1992 r. (wszedł w życie 1 listopada 1993 r.), ustanowił Unię Europejską i wprowadzał ważne zmiany w TEWG, m.in. zmieniał nazwę „EWG” na „Wspólnota Europejska” oraz ustanawiał etapy tworzenia Unii Gospodarczej i Walutowej¹¹⁵.

Traktat z Maastricht, który powołał WE do życia, nie pozbawił osobowości prawnej istniejących uprzednio trzech Wspólnot Europejskich: Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali i Europejskiej Wspólnoty Atomowej - EURATOM, ani też nadal nie wyposażył Unii Europejskiej w podmiotowość prawną. Tak więc Unia Europejska nie jest for-

¹¹³ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., s. II-2

¹¹⁴ Ibid., s. II-3

¹¹⁵ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., s. II-2

malnie podmiotem na arenie międzynarodowej, a wszelkie umowy z krajami trzecimi są nadal zawierane przez Wspólnoty, w ramach ich kompetencji, lub przez państwa członkowskie Wspólnot Europejskich. Unia Europejska nie ma też własnych, odrębnych organów, korzysta zaś dla realizacji swych zadań z organów Wspólnot Europejskich. Taki jest stan formalnoprawny, praktycznie natomiast - w języku potocznym i w literaturze - Unia Europejska jest często utożsamiana ze Wspólnotami Europejskimi¹¹⁶.

TRAKTAT Z NICEI

Traktat z Nicei - podpisany 26 lutego 2001 r. (wszedł w życie 1 lutego 2003 r.), jego głównym zadaniem było przygotowanie Unii Europejskiej do przyjęcia dużej grupy nowych państw członkowskich (łącznie 12 w toku rozszerzenia 1 maja 2004 r. i 1 stycznia 2007 r.); równoległe do prac nad tym traktatem uzgodniono również wygaśnięcie TEWWiS, co nastąpiło 23 lipca 2002 r. (tym samym Europejska Wspólnota Węgla i Stali przestała istnieć, a objęte nią dziedziny przejęła Wspólnota Europejska)¹¹⁷.

TRAKTATY REWIZYJNE

Traktaty zmieniające traktaty założycielskie¹¹⁸.

TRAKTATY RZYMSKIE

Podpisane 25 marca 1957 r. przez sześć krajów tworzących Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom). Weszły w życie 1 stycznia 1958 r.. Częścią składową tych Traktatów była umowa w sprawie wspólnych instytucji, która zakładała fuzję zgromadzeń parlamentarnych

¹¹⁶ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., s. 113

¹¹⁷ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., s. II-2

¹¹⁸ Selera P., *Międzynarodowe a unijne prawo podatkowe w kontekście opodatkowania zysków przedsiębiorstw*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 67

Wspólnot oraz utworzenie Europejskiego Zgromadzenia Parlamentarnego (Parlamentu Europejskiego) i połączenie odrębnych Trybunałów Sprawiedliwości w jeden Wspólny Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich. Traktaty Rzymskie przewidywały także rozwój współpracy państw członkowskich w tworzeniu rynku wewnętrznego Wspólnot. Traktaty zostały przyjęte na czas nieokreślony¹¹⁹.

TRAKTATY STANOWIĄCE PODSTAWĘ UE

System traktatów ustanawiających Unię Europejską a ściślej mówiąc - określających główne etapy kształtowania się Unii Europejskiej. System ten tworzą trzy podstawowe traktaty: Jednolity Akt Europejski, Traktat o Unii Europejskiej zwany też Traktatem z Maastricht oraz Traktat Amsterdamski. Zespół tych traktatów uzupełniony jest w pewnym stopniu przez Traktat z Nicei, który ma jednak nieco inny charakter. O ile bowiem trzy pierwsze wymienione traktaty miały znaczenie można powiedzieć - konstytutywne dla podstaw Unii Europejskiej w aspekcie i merytorycznym (rola, znaczenie i główne cele UE), i instytucjonalnym (kształt ustrojowo-prawny UE), o tyle Traktat z Nicei, opierając się na ustalonym już dorobku traktatowym - otwierał przede wszystkim drogę akcesji nowym państwom kandydującym do UE, a nadto - dokonywał kolejnych zmian w instytucjach (organach) UE. Tak więc Traktat z Nicei nie tworzył ani nowej rodzajowo europejskiej wspólnoty gospodarczej czy politycznej, ani też nowych instytucji w ramach istniejącej już struktury organizacyjno-prawnej Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej, modyfikował tylko niektóre zakresy funkcjonowania istniejącej już struktury integracji europejskiej¹²⁰.

TRYBUNAŁ OBRACHUNKOWY

Kontroluje rachunki wszystkich dochodów i wydatków Unii.

¹¹⁹ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., s. 112

¹²⁰ Ibid., s. 101

Kontroluje również rachunki wszystkich dochodów i wydatków wszystkich organów lub jednostek organizacyjnych utworzonych przez Unię, w zakresie, w jakim akt założycielski nie wyklucza takiej kontroli.

Trybunał Obrachunkowy przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie poświadczenie wiarygodności rachunków, jak również legalności i prawidłowości operacji leżących u ich podstaw, które jest publikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Poświadczenie to może zostać uzupełnione przez szczegółowe oceny każdego z głównych obszarów działalności Unii¹²¹.

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ (TS UE)

Inaczej Europejski Trybunał Sprawiedliwości z siedzibą w Luksemburgu; stoi na straży przestrzegania prawa wspólnotowego (głównie traktatów i interpretacji prawa wspólnotowego). Łączy cechy sądu konstytucyjnego, administracyjnego, cywilnego, rozjemczego i międzynarodowego. Składa się z mianowanych na sześcioletnią kadencję 27 sędziów i ośmiu rzeczników generalnych, których liczba na żądanie trybunału może być zwiększona przez Radę Unii. Orzeczenia Trybunału są publikowane w Urzędowym Zbiorze Trybunału oraz w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Trybunał może na poszczególne kraje członkowskie nałożyć grzywnę. Przy trybunale działa Sąd Pierwszej Instancji, który rozstrzyga kwestie o mniejszym znaczeniu dla funkcjonowania Wspólnoty¹²².

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI WSPÓLNOT EUROPEJSKICH (TS WE)

W doktrynie istnieją rozbieżności co do terminu służącego do określania tego sądu wspólnotowego. Terminologia stosowana

¹²¹ Buczna M. (red.), *Aplikacja 2010. Zbiór przepisów...*, op. cit., s. 250

¹²² Wach K., *Europejski rynek pracy...*, op. cit., s. 419

w tekstach anglo- i francuskojęzycznych jest znaczeniowo identyczna. W obydwu przypadkach istnieje pojęcie „Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich” (w języku angielskim The Court of Justice of the European Union, w języku francuskim Cour de Justice des Communautés européennes). Inaczej jest w przypadku tłumaczenia w języku niemieckim, w którym nie występuje słowo „sprawiedliwość” (Gerichtshof der Europäischen Gemeinschaften). W polskiej wersji autentycznej TWE używane jest pojęcie „Trybunał Sprawiedliwości”. W dalszej części pracy na określenie omawianego sądu wspólnotowego autor używać będzie nazwy „Europejski Trybunał Sprawiedliwości”, skrótu od tej nazwy (EIS) bądź sformułowań „Trybunał” lub „Trybunał Sprawiedliwości”¹²³.

UNIA GOSPODARCZA I WALUTOWA

W ramach Unii Gospodarczej i Walutowej koordynowane są polityki gospodarcze poszczególnych państw członkowskich. Uzupełnia je wspólny pieniądź - w UE jest nim euro. Chodzi tu przede wszystkim o te polityki, które ze względu na skalę możliwych działań poszczególnych państw członkowskich z osobna mogą zasadniczo wpływać na uzyskane na poprzednim etapie cztery wolności gospodarcze. Polityki te wprawdzie nie są w pełni zintegrowane, czyli Unia nie zastępuje działań państw członkowskich, ale je koordynuje, aby ułatwić państwom radzenie sobie ze zjawiskami występującymi na poziomie ponadnarodowym. Dotyczy to tradycyjnej polityki przemysłowej, w pewnym stopniu polityki społecznej, wszystko zaś w pierwszej dekadzie XXI w. próbowała spinać strategia lizbońska,

¹²³ Scheuring K., *Ochrona praw jednostek w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 25

zastąpiona w 2010 r. strategią „Europa 2020”¹²⁴.

URZĄD KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ (UKIE)

Powołany w ramach reformy administracji centralnej Urząd miał pomagać Komitetowi Integracji Europejskiej w przygotowaniach do rozpoczęcia negocjacji akcesyjnych. Jednak jego rola nie ograniczała się wyłącznie do tego. Ważnym przejawem działalności tego ciała była edukacja obywatelska, której głównym celem było dotarcie do obywateli z informacją na temat prowadzonych negocjacji, kosztów i zysków z integracji oraz Unii Europejskiej, zasad jej funkcjonowania i innych. Aktywność struktur społeczeństwa obywatelskiego w tym zakresie również jest godna uwagi. Perspektywa integracji pozwalała na grupowanie się obywateli na dwie kategorie: jej zwolenników i przeciwników. Jedni i drudzy zakładali stowarzyszenia, fundacje, które w swej działalności w całości lub w części starały się przekazywać informację za lub przeciw integracji. Działalność ta mogła przyczynić się do mobilizacji społeczeństwa, zainteresowania przyszłością kraju w oderwaniu całościowym lub częściowym od jego przeszłości¹²⁵.

USTANOWIENIE UE

Ustanowienie UE na mocy Traktatu z Maastricht sprawiło, że w art. 49 TUE określono jednolitą podstawę prawną przyjęcia państwa do UE. Warunki przyjęcia i wynikające stąd dostosowania w traktatach założycielskich stały się przedmiotem umowy między państwami członkowskimi a państwem ubiegającym się o członkostwo. Umowa ta wymagała ratyfikacji przez wszystkie umawiające się państwa, zgodnie z ich odpowiednimi wymogami konstytucyjnymi. Procedura przyjęcia nowego państwa członkowskiego obejmowała trzy zasadnicze etapy: (1) procedurę wewnętrzną, polegającą na

124 Jesień L., *Prezydencja Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 273

125 Konopacki S., *Polska pięć lat w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Ibidem, Łódź 2009, s. 79 i n.

sprawdzeniu wypełnienia wymogów stawianych państwu kandydującemu, (2) negocjacje akcesyjne, prowadzone w celu uzgodnienia tekstu traktatu akcesyjnego, (3) procedurę prawnomiędzynarodową, obejmującą proces ratyfikacji i wejścia w życie traktatu akcesyjnego w oznaczonym dniu¹²⁶.

WARTOŚCI UE

Inaczej normy aksjologiczne, czyli zasady ustrojowe systemu prawnego UE oraz akty prawne dotyczące ochrony praw człowieka a przyjęte przez Unię i Radę Europy, a także orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości (TS) i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Należy przyjąć, że dokumenty tej grupy zachowują znaczenie jako reguły interpretacji¹²⁷.

WSPÓLNA POLITYKA HANDLOWA

Została uregulowana w TWE. Państwa członkowskie stawiają przed sobą w ramach wspólnej polityki handlowej następujące cele: (1) przyczynienie się do harmonijnego rozwoju handlu światowego, (2) przyczynienie się do stopniowego zniesienia ograniczeń w handlu międzynarodowym, (3) przyczynienie się do obniżenia barier celnych (art. 131 TWE). Państwa członkowskie zostały zobligowane do stopniowego zharmonizowania systemów przyznawania pomocy w wywozie do państw trzecich. Celem tej harmonizacji było uniknięcie zakłóceń w konkurencji między przedsiębiorstwami

¹²⁶ Kosikowski C., *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego...*, op. cit., s. 27

¹²⁷ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., s. 29

Wspólnoty (art. 132 TWE)¹²⁸.

WSPÓLNA POLITYKA ROLNA

Utworzona przed ponad półwieczem wspólna polityka rolna i stanowiąca od samego początku główną siłę napędową integracji europejskiej, systematycznie traci status najważniejszej polityki sektorowej i ma coraz słabszą legitymizację do tego, by przeznaczano na nią około 40% budżetu unijnego. Polityka ta obecnie stoi przed wieloma nowymi wyzwaniami, wymagającymi podjęcia strategicznych i długofalowych rozwiązań dotyczących przyszłości unijnego sektora rolnego oraz rozwoju obszarów wiejskich. Zważywszy, że wiele z tych nowych wyzwań ma charakter ponadgraniczny, a nawet globalny, zreformowana po 2013 roku polityka rolna będzie skoncentrowana nie tylko na rozwiązywaniu problemów wewnętrznych, jak to miało miejsce dotąd, ale w znacznie szerszym zakresie będzie dostosowana do kontekstu globalnego (m.in. światowy kryzys finansowy, liberalizacja międzynarodowego handlu rolnego, zmiany klimatyczne, niedostatek źródeł energii).

Formalną dyskusję na forum UE w sprawie reformy wspólnej polityki rolnej otwiera komunikat Komisji z 18 listopada 2010 r. do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Wspólna polityka rolna do 2020 r.: sprostać wymaganiom przyszłości związanym z żywnością, zasobami naturalnymi i aspektami terytorialnymi”. Na podstawie tego komunikatu Komisja opracowała szereg projektów aktów prawnych dotyczących kluczowych dla rolnictwa unijnego kwestii, w tym m. in. systemu płatności bezpośrednich, wspólnej organizacji rynków rolnych, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich, finansowania polityki rolnej¹²⁹.

¹²⁸ Lasiński-Sulecki K., *Prawo celne. Międzynarodowe, wspólnotowe, polskie*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, s. 83

¹²⁹ Kosikowski C. (red.), *Z zagadnień prawa rolnego, cywilnego i samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2012, s. 106 i n.

WSPÓLNA POLITYKA RYBACKA

W ramach ochrony zasobów i zarządzania rybołówstwem ustala się limity TAC (połowowe), kwoty połowowe oraz techniczne środki ochrony zasobów, a także wypracowuje wspólne zasady zbierania danych rybackich, stanowiących podstawę prowadzenia racjonalnej gospodarki żywymi zasobami morza. Przed zmianami z 2002 r. celem tego komponentu było raczej zapewnienie optymalnych możliwości połowowych dla floty niż ich ograniczanie w celu zachowania w dobrym stanie zasobów ryb w wodach unijnych dla przyszłych pokoleń. Reforma Wspólnej Polityki Rybackiej z 2002 r. wprowadziła daleko idące zmiany w tym zakresie. Podstawą działań IBSFC stała się koncepcja wieloletniego zarządzania zasobami ryb. Wprowadzono tzw. plany odbudowy zasobów, zaostrożące kryteria ustalania limitów TAC, przepisy kontrolne oraz działania wymuszające redukcję nadmiernego nakładu połowowego dla stad, które w sposób udowodniony naukowo zagrożone są przełowieniem. Międzynarodowej Komisji Rybołówstwa Morza Bałtyckiego przyznano uprawnienia do podejmowania w trybie pilnym decyzji o środkach nadzwyczajnych wobec stad, których sytuacja uległaby gwałtownemu pogorszeniu¹³⁰.

WSPÓLNA POLITYKA RYBOŁÓWSTWA

Wspólna polityka w dziedzinie rybołówstwa ma te same podstawy traktatowe co wspólna polityka rolna i napotyka na podobne problemy związane z funkcjonowaniem jednolitego rynku. Polityka ta musi więc uwzględniać założenia wymienione w art. 38 TFUE. Jest to również polityka głęboko uzależniona od procesów związanych z odnawialnością surowców. Dlatego też przyjmowaniu regulacji prawnych dotyczących wspólnej polityki w dziedzinie rybołówstwa zawsze towarzyszył aspekt ochrony środowiska, a przede wszystkim troska o zachowanie zasobów, głównie w oparciu o motywy natury gospodarczej i społecznej. Taka motywacja nie zmienia faktu, że

130 Górski M. (red.), *Prawo ochrony środowiska...*, op. cit., s. 581

regulacje te przyczyniają się również do szeroko pojętej ochrony środowiska, określają np. środki techniczne dla zachowania zasobów połowowych, dotyczące zachowania habitatu wodnego, ochrony wód i stref przybrzeżnych, itp. Trzeba jednak zauważyć, że przyjmowane środki prawne znajdują podstawę prawną w art. 43 TFUE i może to być uznane za nie do końca zgodne z polityką w dziedzinie środowiska, która zakłada przecież w art. 191 TFUE uwzględnianie różnorodności sytuacji w różnych regionach Unii¹³¹.

WSPÓLNA POLITYKA TRANSPORTOWA

Obejmuje transport drogowy, transport kolejowy, transport wodny (śródlądowy), transport morski i transport lotniczy. Ponadto TWE ustala kilka zasad ogólnych związanych z tworzeniem przez państwo członkowskie przepisów dotyczących transportu (zasady wspólnej polityki transportowej). Przede wszystkim obowiązuje zasada zrównoważonego rozwoju transportu, pozwalająca jemu się rozwijać z jednoczesną ochroną środowiska naturalnego. Ponadto obowiązują także inne zasady, jak np.: (1) każdy środek w dziedzinie stawek i warunków transportu podjęty w ramach TWE powinien uwzględniać sytuację gospodarczą przewoźników (art. 74 TWE), (2) w odniesieniu do transportu wewnątrz Wspólnoty zakazana jest dyskryminacja polegająca na stosowaniu przez przewoźników względem tych samych towarów na tych samych połączeniach przewozowych różnych stawek i warunków transportu ze względu na kraj pochodzenia lub przeznaczenia produktów przewożonych (art. 75 TWE) - zakaz dyskryminacji, (3) zakazane jest narzucanie przez państwo członkowskie, w zakresie transportu wykonywanego wewnątrz Wspólnoty, stosowania stawek i warunków zawierających jakikolwiek element wsparcia lub ochrony jednego lub kilku przedsiębiorstw bądź poszczególnych gałęzi przemysłu, chyba że jest ono dozwolone przez Komisję (art. 76 TWE - zasada wolnej konkurencji)¹³².

¹³¹ Kenig-Witkowska M.M., *Prawo środowiska Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 69

¹³² Krawiec G., *Europejskie prawo administracyjne...*, op. cit., s. 197 i n.

WSPÓLNA POLITYKA ZAGRANICZNA I BEZPIECZEŃSTWA (WPZiB)

Traktat z Maastricht z 1992 roku, powołujący do życia Unię Europejską określił politykę zagraniczną i bezpieczeństwa jako integralny obszar aktywności tej organizacji. Podstawowym celem tej polityki, umieszczonym także w traktacie brukselskim, jest dążenie, za pomocą rozmaitych środków, do pokojowego współistnienia narodów europejskich, do integracji w zakresie komunikacji językowej, korzystania z bogactwa kultury, literatury wszystkich państw członków Unii Europejskiej. Wspólna Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony (ang. *Common European Security and Defence Policy*, CESDP), zwana także Europejską Polityką Bezpieczeństwa i Obrony, powstała na szczycie Unii Europejskiej w Kolonii 3-4 czerwca 1999 roku. Stanowi ona uzupełnienie Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa, choć uważana jest powszechnie za nieformalny czwarty filar Unii Europejskiej. Jej celem jest zwiększenie bezpieczeństwa w Europie, ale w ramach NATO, Wspólna Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony zaś stanowić ma europejski filar sojuszu. CESDP jest elementem Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa, czyli drugiego filaru Unii Europejskiej. Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa (WPZiB, ang. *Common Foreign and Security Policy*, CFSP) przyjęta została jako drugi z trzech filarów Unii Europejskiej w ramach traktatu z Maastricht w 1992 roku, a następnie rozwinięta przez traktat z Amsterdamu z 1997 roku. W myśl Tytułu V Traktatu zastąpiono EWP drugim filarem Unii Europejskiej czyli wspólną polityką zagraniczną i bezpieczeństwa (ang. WPZiB)¹³³.

WSPÓLNA TARYFA CELNA (WTC)

Wspólna Taryfa Celna określa stawki cła płacone za dany towar

¹³³ Miłek M., Wilk-Jakubowski G., Brzoza R.S., *Wschód i Zachód w wymiarze globalnym. Doświadczenia z przeszłości a perspektywy na przyszłość*, Wydawnictwo Stowarzyszenia Współpracy Polska-Wschód, Kielce 2012, s. 50 i n.

przy imporcie do Wspólnoty z państw trzecich¹³⁴. WTC to ponad 1000 stron tekstu. Regulacja ta obejmuje w istocie nie tylko WTC Unii Europejskiej, ale także ogromną ilość aktów normatywnych, które wprowadzają różnorodne zawieszenia, obniżki stawek celnych (stosowane do poszczególnych rodzajów towarów, używanych w specyficzny sposób lub pochodzących z określonego regionu) lub szczególne cła, np. antydumpingowe. W ramach WTC działa TARIC, czyli tzw. przeglądarka taryfowa. Pozwala ona każdemu uzyskać informacje na temat stawek celnych dotyczących danego towaru, który chciałby wprowadzić na obszar celny Unii Europejskiej. Chodzi tu zarówno o stawki celne zawarte w WTC, jak i w innych unijnych aktach normatywnych¹³⁵.

WSPÓLNOTA EUROPEJSKA (WSPÓLNOTY EUROPEJSKIE) (WE)

Zastąpiona na mocy Traktatu Lizbońskiego przez Unię Europejską¹³⁶.

WSPÓŁPRACA POLICYJNA I SĄDOWA W SPRAWACH KARNYCH

Przed wejściem w życie Traktatu amsterdamskiego, współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych (III filar) określana była jako współpraca w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych. Początkowo dziedziny objęte nowymi obszarami współpracy zostały wyłączone spod jurysdykcji Trybunału Sprawiedliwości. Sytuację tę zmienił wspomniany Traktat amsterdamski, przenosząc pewne materie z filaru III do filaru I, a nadto rozszerzając na mocy art. 46 TUE właściwość Trybunału na nowe,

¹³⁴ Milczarek D., *Integracja Europejska: wybrane problemy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2003, s. 144

¹³⁵ Morawski W., *Interpretacja prawa podatkowego i celnego – stabilność i zmiana*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, s. 29

¹³⁶ Kosikowski C., *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego...*, op. cit., s. 12

nieobjęte wcześniej jego jurysdykcją dziedziny. Obecnie ETS może, z zachowaniem warunków określonych w art. 35 TUE, wydawać orzeczenia w kwestii prejudycjalnej w zakresie spraw należących do III filaru, czyli współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, jak również posiada jurysdykcję w dziedzinach objętych ściślejszą współpracą zgodnie z art. 40 TUE oraz art. 11 TWE. Trybunał uzyskał także, na podstawie art. 46d TUE w zw. z art. 6 ust. 2 TUE, wyraźne umocowanie traktatowe do kontroli wszelkich działań organów wspólnotowych pod kątem przestrzegania przez nie praw podstawowych¹³⁷.

WYSOKI PRZEDSTAWICIEL DO SPRAW ZAGRANICZNYCH I POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

W konstytucji UE był to minister spraw zagranicznych Unii. Wysoki Przedstawiciel do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa jest odpowiedzialny za wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa UE. Zapewniać ma on spójność wewnętrznych działań Unii oraz odpowiadać w ramach Komisji za jej obowiązki w zakresie stosunków zewnętrznych oraz koordynację innych aspektów zewnętrznych działań Unii, jako członek Komisji, realizować powinien niewątpliwie ogólny interes Unii oraz cechować się niezależnością, w szczególności w relacji do państw członkowskich. Równocześnie jednak wysoki przedstawiciel ds. zagranicznych i polityki bezpieczeństwa prowadzić ma wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa „z upoważnienia Rady”¹³⁸.

WYSTĄPIENIE Z UE

Przepis art. 50 ust. 1 TUE przyznaje państwu członkowskiemu prawo wystąpienia z Unii, zgodnie ze swoimi wymogami konstytucyjnymi; przepis art. 50 ust 3 przewiduje, że traktaty przestają

¹³⁷ Scheuring K., *Ochrona praw jednostek w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi...*, op. cit., s. 28

¹³⁸ Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., s. 55 i n.

mieć zastosowanie do tego państwa od dnia wejścia w życie umowy o wystąpieniu lub, w przypadku jej braku, dwa lata po notyfikacji zamiaru wystąpienia przez państwo członkowskie, które podjęło decyzję o wystąpieniu. Radzie Europejskiej, chyba że Rada Europejska w porozumieniu z danym państwem członkowskim podejmie jednomyślnie decyzję o przedłużeniu tego okresu. Umowa wystąpieniu określa warunki wystąpienia państwa członkowskiego z Unii Europejskiej. Umowa jest zawierana między Unią a występującym państwem członkowskim. Ponowne przyjęcie państwa, które wystąpiło z Unii, do Unii Europejskiej następuje według zasad procedury określonej w art. 49 TFUE¹³⁹.

WZMOCNIONA WSPÓŁPRACA

Wzmocniona współpraca jest podejmowana w poszanowaniu Traktatów i prawa Unii. Współpraca ta nie może naruszać rynku wewnętrznego ani spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Nie może ona stanowić przeszkody ani dyskryminacji w handlu między Państwami Członkowskimi, ani prowadzić do zakłócenia konkurencji między nimi. Wzmocniona współpraca nie narusza kompetencji, praw i obowiązków Państw Członkowskich, które w niej nie uczestniczą. Państwa te nie utrudniają wprowadzania jej w życie przez uczestniczące Państwa Członkowskie¹⁴⁰.

ZACHOWANIE RÓŻNORODNOŚCI JĘZYKOWEJ

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 9 lutego 1994 roku w spra-

¹³⁹ Wróbel A. (red.), *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez Sądy...*, op. cit., s. 41 i n.

¹⁴⁰ Buczna M. (red.), *Aplikacja 2010. Zbiór przepisów...*, op. cit., s. 263

wie mniejszości językowych i kulturalnych we Wspólnocie Europejskiej wskazuje w preambule m.in. na następujące powody przyjęcia tego aktu i jego przesłania: (1) osoby należące do mniejszości mają prawo do posiadania własnego języka i kultury oraz do posiadania środków prawnych dla ich ochrony, (2) potrzebę ochrony europejskiej kultury językowej, która stanowi wspólne dziedzictwo kulturowe, jak również zachowania języków mniejszościowych i przełamywania barier językowych, (3) różnorodność językowa Unii stanowi dowód jej kulturalnego bogactwa, (4) Wspólnota ponosi odpowiedzialność za pomoc państwom w rozwijaniu ich kultury oraz w ochronie narodowościowej i regionalnej różnorodności, włączając w to języki regionalne i mniejszościowe¹⁴¹.

ZAKAZ DYSKRYMINACJI

Ogólny zakaz dyskryminacji to zakaz dyskryminacji, który w podmiotowym i przedmiotowym zakresie swojego zastosowania zakazuje każdej formy dyskryminacji, co zbliża ogólny zakaz dyskryminacji do ogólnej zasady równości (równego traktowania)¹⁴².

ZASADA AUTONOMII INSTYTUCJONALNEJ

Oznacza ona, iż w granicach przewidzianych w traktatach i prawie stanowionym na ich podstawie każda z instytucji samodzielnie określa swą strukturę wewnętrzną i szczegółowy regulamin funkcjonowania (art. 197, 199, 207 ust. 2 i 3, art. 218, 223, 224, 247 ust. 3, art. 248 ust. 4 TWE), a jej wydatki są przedmiotem odrębnych części budżetu (art. 271 TWE). Każda instytucja uczestniczy w wykonywaniu swych własnych wydatków (art. 274 TWE), a także przygotowuje preliminarz wydatków na następny rok, służący Komisji do przygotowania wstępnego projektu budżetu (art. 272 ust. 2 TWE)⁶⁵.

141 Sozański J., *Prawa zasadnicze a prawa człowieka we wspólnotowym systemie prawnym*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2003, s. 260

142 Wróbel A. (red.), *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez Sądy...*, op. cit., s. 159

ZASADA EFEKTYWNOŚCI PRAWA UE

Jest rozumiana dwojako - w ujęciu szerszym: jako obowiązek spoczywający na wszystkich organach państw członkowskich zapewnienia, by przepisy prawa UE były stosowane i przestrzegane w porządkach krajowych tych państw; w ujęciu wąskim: jako obowiązek zapewnienia w porządku krajowym skutecznej ochrony prawnej uprawnieniom, jakie jednostki wywodzą z bezpośrednio skutecznych przepisów prawa UE¹⁴³.

ZASADA JEDNOLITYCH RAM INSTYTUCJONALNYCH

Została wyrażona w art. 3 TUE. Istnieje jedna Komisja, jedna Rada, jeden Parlament Europejski, jeden Trybunał Sprawiedliwości itd., choć mamy równocześnie do czynienia z trzema organizacjami (podmiotami) działającymi przez te instytucje (Unia i Wspólnota). Parlament Europejski, Rada, Komisja, Trybunał Sprawiedliwości i Trybunał Obrachunkowy realizują więc swe uprawnienia zarówno na podstawie przepisów traktatów ustanawiających Wspólnotę, jak i przepisów TUE (art. 5 TUE, art. 28 ust. 1 i art. 41 ust. 1 TUE). Należy przy tym pamiętać, iż ich uprawnienia w ramach poszczególnych filarów UE znacznie się różnią. Wyrazem zasady jednolitych ram instytucjonalnych jest również finansowanie wydatków administracyjnych i operacyjnych ponoszonych przez instytucje w związku z wykonywaniem ich zadań w drugim i trzecim filarze UE zasadniczo z budżetu Wspólnoty (art. 28 ust. 4 i art. 41 ust. 4 TUE)¹⁴⁴.

ZASADA JEDNOSTKOWEGO (ENUMERATYWNEGO) UPOWAŻNIENIA

Oznacza ona, że Wspólnota ma nie tylko prawo, ale i obowiązek działać jedynie w tych obszarach, w których państwa członkowskie

¹⁴³ Ibid., s. 836

¹⁴⁴ Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., s. 37

przekazały jej swoje kompetencje. Niektóre z uprawnień państw zostały przekazane Wspólnocie w sposób całkowity, dzięki czemu stała się ona jedynym ustawodawcą w tych dziedzinach. W innych obszarach nastąpiło częściowe przekazanie prerogatyw państw, w taki sposób, że zarówno Wspólnota, jak i państwa mogą stanowić prawo. Jest to obszar tzw. kompetencji konkurencyjnych. Oznacza to, że państwa członkowskie (niższy poziom) mogą być tak długo i w takim zakresie aktywne w stanowieniu norm, póki normy te nie zostaną ustanowione ostatecznie na wyższym poziomie (tzn. Wspólnoty)¹⁴⁵.

ZASADA KOMPETENCJI PRYZNANYCH

Zgodnie z tą zasadą, Unia działa wyłącznie w granicach kompetencji przyznanych przez Państwa Członkowskie do osiągnięcia określonych w nich celów. Wszelkie kompetencje nieprzyznane Unii w Traktatach należą do państw członkowskich. Granice kompetencji przyznanych Unii przez państwa członkowskie wyznacza więc wyłącznie wola tych państw wyrażona w ratyfikowanych przez nie unijnych traktatach. Kompetencje Unii muszą być w tych traktatach wskazane wyraźnie, bowiem w innym przypadku oznacza to brak tych kompetencji¹⁴⁶.

ZASADA LEGALIZMU

Oznacza normę ogólną, zgodnie z którą przestępstwa ścigane z urzędu nie tylko mogą, ale muszą być ścigane przez prokuratora lub inne organy ścigania. Istotą legalizmu jest więc obowiązek ustawowy spoczywający na organach ścigania, które w przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa ściganego z urzędu wszczynają i kontynuują postępowanie karne, niezależnie od tego, czy ściganie jest w konkretnym przypadku celowe z punktu widzenia politycznych, ekonomicznych lub innych

¹⁴⁵ Tomaszewski K., *Regiony w procesie integracji europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 65

¹⁴⁶ Kuciński J., Wołpiuk W.J., *Zasady ustroju politycznego państwa w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku...*, op. cit., s. 332

interesów państwa, niemających jednak nic wspólnego z interesem wymiaru sprawiedliwości¹⁴⁷.

ZASADA LOJALNOŚCI (LOJALNEJ WSPÓŁPRACY, SOLIDARNOŚCI)

Aspekt pozytywny zasady polega na tym, że państwa członkowskie zobowiązane są dołożyć wszelkich starań, aby zapewnić skuteczność norm prawa UE w wewnętrznej przestrzeni prawnej. Negatywny natomiast oznacza, że na państwach członkowskich ciąży obowiązek powstrzymania się od wszelkich działań, które mogłyby utrudnić stosowanie prawa unijnego w ich wewnętrznych porządkach prawnych. Taka formuła Traktatu funkcjonowaniu Unii Europejskiej wskazuje, że to właśnie na państwach członkowskich spoczywa główny ciężar stosowania prawa UE. Trybunał w jednym ze swych orzeczeń wyraźnie podkreślił, że zasada lojalności znajduje zastosowanie także w relacjach pomiędzy państwami członkowskimi ich obywatelami - państwa członkowskie są zobligowane do przestrzegania praw i interesów innych państw członkowskich i ich obywateli, które są chronione przez prawo wspólnotowe.

Zasada lojalności nie była nigdy uznana za bezpośrednio skuteczną, ETS był natomiast skłonny uznać możliwość jej bezpośredniego stosowania w połączeniu z innymi przepisami TWE¹⁴⁸.

ZASADA NADRZĘDNOŚCI PRAWA UNIJNEGO

Pozwala sądowi odmówić zastosowania przepisu ustawy krajowej niezgodnej z postanowieniem dyrektywy oraz w zależności od tego, czy przepis dyrektywy jest bezpośrednio skuteczny, zastosować wprost przepis dyrektywy lub zastosować inny przepis prawa krajowego na podstawie zasady pierwszeństwa. Zarówno zastosowanie za-

147 Artymiak G., Rogalski M., Sobolewski Z. (red.), *Proces karny. Część ogólna*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 51

148 Selera P., *Międzynarodowe a unijne prawo podatkowe w kontekście opodatkowania zysków przedsiębiorstw...*, op. cit., s. 82

sady bezpośredniego skutku, jak i zasady pierwszeństwa zmierza do zrealizowania nadrzędnego celu, jakim jest zapewnienie jednolitości prawa unijnego we wszystkich państwach członkowskich¹⁴⁹.

ZASADA NIEDYSKRIMINACJI

Zasada ta należy do kanonu zasad ogólnych w poszczególnych systemach prawnych. Organy administracji publicznej, stanowiąc prawo, a zwłaszcza je stosując, powinny dbać o jednakowe traktowanie adresatów swoich działań, jeżeli pozostają oni w takiej samej sytuacji prawej i faktycznej. A zatem podmioty znajdujące się w takiej samej sytuacji faktycznej i prawnej należy traktować w podobny, o ile nie w identyczny sposób¹⁵⁰.

ZASADA ODPOWIEDZIALNOŚCI PAŃSTW CZŁONKOWSKICH ZA NARUSZENIE PRAWA

Zasada ta jest kwestią złożoną i brak jest dla niej właściwej podstawy legislacyjnej zawartej w prawie wspólnotowym. Materialne podstawy odpowiedzialności państwa za bezprawne działania zostały wyprowadzone w orzecznictwie ETS w drodze interpretacji art. 220, 288 ust. 2 TWE oraz na tle art. 10 TWE statuującego zasadę solidarności. Wyraźnie została ona po raz pierwszy sformułowana w roku 1991 w orzeczeniu z dnia 19 listopada 1991 r., C-6/90 oraz C-9/90 *Francovich (Andréa Francovich i Danila Bonifacy i in. v. Wiochy)*, a rozszerzono ją i skonkretyzowano w późniejszych orzeczeniach, w szczególności z dnia 5 marca 1996 r., C-46/93 i C-48/93 *Brasserie du Pêcheur* (znana także jako *Factortame III*). Jednakże już znacznie wcześniej pojawiały się wypowiedzi ETS świadczące o rozważaniu tej zasady¹⁵¹.

149 Brzeziński P., *Unijny obowiązek odmowy zastosowania przez sąd krajowy ustawy niezgodnej z dyrektywą Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 23

150 Krawiec G., *Europejskie prawo administracyjne...*, op. cit., s. 105

151 Feldo K., *VAT w partnerstwie publiczno-prywatnym*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011, s. 234 i n.

ZASADA OTWARTOŚCI

Oznacza to zasadę jawności. Przepis ustanawia też prawo dostępu do dokumentów instytucji i organów Unii, z zastrzeżeniem możliwości ograniczenia jej rozporządzeniem PE i Rady, przy czym regulacje w tej kwestii są publikowane. Podobna regulacja dotyczy ochrony danych osobowych (art. 16 TFUE). Przepis art. 17 TFUE ustanawia poszanowanie statusu kościołów i stowarzyszeń wyznaniowych, organizacji świątopoglądowych i niewyznaniowych (z uwzględnieniem norm prawa krajowego)¹⁵².

ZASADA PIERWSZEŃSTWA (PRAWA UNIJNEGO)

Dotyczy m.in. stanowienia prawa krajowego w zakresie, w jakim zobowiązuje ustawodawcę krajowego do niestosowania i uchylecia przepisów krajowych sprzecznych z prawem unijnym. Zasada pierwszeństwa w znaczeniu materialnym oznacza pierwszeństwo stosowania prawa unijnego oraz zakaz stanowienia prawa wewnętrznego, które mogłyby naruszać prawo unijne. Zasada pierwszeństwa w znaczeniu strukturalnym określa status prawa unijnego w stosunku do prawa krajowego i prawa międzynarodowego. Przyjęcie tezy o niehierarchicznych relacjach między prawem unijnym a prawem krajowym nie wyklucza stosowania zasady pierwszeństwa jako reguły kolizyjnej, zwłaszcza że nie ma innych skodyfikowanych lub nieskodyfikowanych reguł kolizyjnych dla usuwania niezgodności prawa krajowego z prawem unijnym. Pojęcie niezgodności w rozumieniu prawa unijnego można wywieść z zasady pierwszeństwa prawa unijnego, której zastosowanie ma doprowadzić do rozstrzygnięcia zapewniającego spójność prawa wewnętrznego państwa członkowskiego z prawem Unii Europejskiej¹⁵³.

¹⁵² Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 61

¹⁵³ Brzeziński P., *Unijny obowiązek odmowy zastosowania przez sąd krajowy ustawy niezgodnej z dyrektywą Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 20

ZASADA PODZIAŁU KOMPETENCJI

W Traktacie o funkcjonowaniu UE zmodyfikowano zasady podziału kompetencji UE i państw członkowskich w tworzeniu prawa, oznaczając je (art. 2-6 TUE) jako: (1) kompetencje wyłączne Unii, (2) kompetencje Unii dzielone z państwami członkowskimi, (3) kompetencje Unii w zakresie wspierania, koordynacji lub uzupełniania działań państw członkowskich, (4) kompetencje państw członkowskich wykonywane bez interwencji ze strony Unii. Typologia kompetencji jest więc złożona, a oznaczenie dziedzin, które je obejmują, nie jest oparte na podziale dychotomicznym¹⁵⁴.

ZASADA POMOCNICZOŚCI (PROPORCJONALNOŚCI)

Pomocniczość jako zasada stanowiła jedną z głównych podstaw Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy przyjętego przez Konwent Europejski w dniach 13 czerwca i 10 lipca 2003 r., który jednak z uwagi na negatywne wyniki referendum we Francji i Holandii nie uzyskał mocy obowiązującej. Zgodnie z przepisem art. 9 ust. 1 projektu tej konstytucji granice kompetencji Unii wyznacza zasada powierzenia. Wykonywanie tych kompetencji podlega zasadom pomocniczości i proporcjonalności. Stosownie do unormowań ustępu 3 tego artykułu, zgodnie z zasadą pomocniczości, w dziedzinach, które nie należą do jej wyłącznej kompetencji, Unia podejmuje działania tylko wówczas i tylko w takim zakresie, w jakim cele zamierzonego działania nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez Państwa Członkowskie na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym, natomiast z uwagi na rozmiary lub skutki proponowanych działań możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Unii. Instytucje Unii stosują zasadę pomocniczości zgodnie z Protokołem w sprawie zasad pomocniczości i proporcjonalności, załączonym do Konstytucji. Parlamenti narodowe zapewniają przestrzeganie tej zasady zgodnie z procedurą określoną w Protokole¹⁵⁵.

¹⁵⁴ Kosikowski C., *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego...*, op. cit., s. 22

¹⁵⁵ Bąkowski T., *Administracyjnoprawna sytuacja jednostki w świetle zasady pomocniczości*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 42

ZASADA POMOCNICZOŚCI (SUBSYDIARNOŚCI)

Należy ona do kategorii zasad nienazwanych, lecz skodyfikowanych, wynika bowiem wprost z art. 5 ust. 2 i 3 TWE. Zgodnie z tą zasadą Wspólnota podejmuje - w zakresie czynności nienależących do jej wyłącznej kompetencji - działania przewidziane prawem pierwotnym tylko w takich granicach i tylko wówczas, gdy planowany cel nie może zostać osiągnięty w rezultacie działań samego państwa członkowskiego¹⁵⁶.

ZASADA POSZANOWANIA PRAWA CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI

Zasada ta miała spełnić istotną rolę w zapobieganiu konfliktom. Jej istota sprowadza się do praw człowieka i podstawowych wolności, włączając w to wolność myśli, sumienia, religii lub przekonań każdego bez względu na różnicę rasy, płci, języka i religii. Znaczenie ochrony praw człowieka i podstawowych wolności zostało tu więc dostrzeżone jako czynnik pokoju, sprawiedliwości i dobrobytu, co może prowadzić do wniosku, że brak takiej ochrony może stanowić zagrożenie dla takich wartości. Nie nastąpiło jednak bezpośrednie powiązanie zjawiska naruszania praw człowieka z zagrożeniem bezpieczeństwa¹⁵⁷.

ZASADA POSZANOWANIA TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

Unia Europejska ma szanować równość państw członkowskich wobec Konstytucji oraz ich tożsamość narodową wyrażoną w strukturach politycznych i konstytucyjnych¹⁵⁸.

¹⁵⁶ Kalisz A., *Wykładnia i stosowanie prawa wspólnotowego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 36

¹⁵⁷ Miłek M., Wilk-Jakubowski G., Brzoza R.S., *Wschód i Zachód w wymiarze globalnym...*, op. cit., s. 24

¹⁵⁸ Podraza A., *Unia Europejska w procesie reform traktatowych*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007, s. 648

ZASADA PRAWA PACTA SUNT SERVANDA

Zasada ta, uznawana za jedną z zasad prawa międzynarodowego o podstawowym znaczeniu, ma swoje źródło w prawie zwyczajowym, a także została potwierdzona w licznych umowach międzynarodowych. Zasada *pacta sunt servanda* została między innymi wyrażona w art. 26 konwencji wiedeńskiej z 23 maja 1969 r. o prawie traktatów. Zgodnie z treścią tego przepisu każda umowa będąca w mocy wiąże strony i powinna być wypełniana w dobrej wierze. Postanowienie to określono mianem definicji całej istoty traktatów. Obowiązek Państwa Członkowskiego dokonania implementacji dyrektywy w prawie wewnętrznym wynika bezpośrednio z treści art. 249 ust. 3 TWE. Przepis ten mówi, że dyrektywa wiąże każde Państwo Członkowskie, do którego jest adresowana. Zobowiązanie Państwa Członkowskiego opiera się na utrwalonej w publicznym prawie międzynarodowym zasadzie *pacta sunt servanda*¹⁵⁹.

ZASADA PRZEJRZYSTOŚCI

Wskazuje na zasady gospodarności, skuteczności i efektywności przy ustanawianiu budżetu i wymóg zapewnienia rzetelnej informacji o jego wykonaniu i rozliczeniu¹⁶⁰.

ZASADA RÓWNEGO TRAKTOWANIA

Zasada ta pojawia się w wielu regulacjach unijnych, wśród których wymienić należy w szczególności art. 8 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, który nakazuje Wspólnocie dążyć we wszystkich działaniach podjętych dla osiągnięcia równości między mężczyznami i kobietami oraz art. 157 (uprzednio 141 TWE) zobowiązujący do zapewnienia respektowania zasady równego wynagradzania kobiet i mężczyzn za równą pracę lub za pracę o równej wartości. Zasady równości kobiet i mężczyzn w sferze zatrudnienia dano także

¹⁵⁹ Mataczyński M., *Swoboda przepływu kapitału a złota akcja Skarbu Państwa...*, op. cit., s. 240

¹⁶⁰ Lipniewicz R., *Docelowy system VAT w Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 262

wyraz w wielu dyrektywach UE, spośród których wymienić należy dyrektywę Rady nr 75/117 EWG z 10 lutego 1975 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich w zakresie stosowania zasady równego wynagrodzenia kobiet i mężczyzn, dyrektywę Rady 76/207 EWG z 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy, dyrektywę Rady nr 86/613 EWG z U grudnia 1986 r. dotyczącą stosowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn pracujących na własny rachunek, z uwzględnieniem pracy w rolnictwie oraz w sprawie ochrony kobiet pracujących na własny rachunek w okresie ciąży i macierzyństwa, dyrektywę Rady 97/80 WE z 15 grudnia 1997 r. dotyczącą dowodu w przypadkach dyskryminacji ze względu na płeć. O zakazach dyskryminacji w odniesieniu do zakładowych systemów (programów) emerytalnych mowa jest w szczególności w dyrektywie Rady nr 79/7 EWG z 19 grudnia 1978 r. z 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasad równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, w dyrektywie Rady 86/378 EWG z 24 lipca 1986 r. w sprawie wprowadzania w życie równego traktowania kobiet i mężczyzn w systemach zabezpieczenia społecznego pracowników, a także w dyrektywie Rady 96/97 z 20 grudnia 1996 r. zmieniającej dyrektywę Rady 86/378 EWG dotyczącej realizacji zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zawodowych systemach zabezpieczenia społecznego. Spośród najnowszych przepisów prawa europejskiego wyrażających zasadę równości wymienić należy dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/54 WE z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzania w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy. Ta ostatnia z dniem 15 sierpnia 2009 r. uchyliła dyrektywy: 76/207 EWG i 86/378 EWG, 75/117 EWG oraz 97/80 WE (art. 34 dyrektywy). Równe traktowanie kobiet i mężczyzn stanowi jedną z fundamentalnych zasad prawa wspólnotowego¹⁶¹.

¹⁶¹ Sierocka I., *Pracownicze programy emerytalne*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2010, s. 33

ZASADA RÓWNOWAGI INSTYTUCJONALNEJ

Wyraża ją art. 7 ust. 1 TWE, zgodnie z którym każda z instytucji działa w granicach uprawnień przyznanych jej traktatem. Ustanawiając system podziału kompetencji między różne instytucje Wspólnot, przypisując instytucji jej własną rolę w strukturze instytucjonalnej i wykonywaniu zadań powierzonych Wspólnotom, Traktaty stworzyły równowagę instytucjonalną. Przestrzeganie tej równowagi oznacza, że każda z instytucji musi wykonywać swoje prawa z należytym uwzględnieniem praw pozostałych instytucji. Wymaga ona także, aby było możliwe penalizowanie wszelkich ewentualnych naruszeń tej zasady. Trybunał, którego zadaniem na mocy Traktatów jest zapewnienie przestrzegania prawa przy wykładni i stosowaniu Traktatu, musi zatem być zdolny do utrzymania równowagi instytucjonalnej, i w tym celu musi mieć możliwość kontroli przestrzegania prerogatyw różnych instytucji przy pomocy środków prawnych. Zasada równowagi instytucjonalnej nie oznacza zatem równości instytucji, ale konieczność poszanowania przez każdą instytucję (nie wyłączając Trybunału) przy wykonywaniu jej kompetencji także kompetencji pozostałych instytucji¹⁶².

ZASADA RZĄDÓW PRAWA W UE

To przeciwieństwo rządów arbitralnych (dyskrecjonalnych). Zasada ta kształtowała się w ostrej czasami walce politycznej, a nawet zbrojnej. W obliczu prawa stanowisko wszystkich podmiotów jest takie samo (zasada równości wobec prawa): tak obywatele, korporacji prywatnych i publicznych, jak również państwa. W ramach specyficznego systemu prawnego państwa, na który składa się prawo zwyczajowe i prawo stanowione, przyjętą w funkcjonowaniu sądów regułą jest dostosowywanie prawa stanowionego do prawa zwyczajowego, które jest naturalnie prawem historycznie wcześniejszym. Na ogół więc ustawy nie przełamują prawa zwyczajowego, a w każdym razie dla uznania takiego przełamania wymagana jest niedwu-

¹⁶² Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., s. 37

znaczna decyzja ustawodawcy¹⁶³.

ZASADA SKUTKU BEZPOŚREDNIEGO

Wychodząca się z teorii międzynarodowego prawa publicznego zasada skutku bezpośredniego, w prawie wspólnotowym wyrażona po raz pierwszy przez ETS w orzeczeniu w sprawie van Gend & Loos (sprawa 26/62), oznacza, że prawo to może przyznawać podmiotom prywatnym prawa i obowiązki, na które można się powoływać przed sądami i innymi organami krajowymi w celu ich bezpośredniej realizacji. Na te prawa i obowiązki podmioty prywatne mogą się powoływać wprost, tj. bez pośrednictwa krajowego prawa implementacyjnego. Z treści orzeczenia w sprawie van Gend & Loos można wyczytać, iż ETS definiuje skutek bezpośredni jako gwarancję, że obywatele państw członkowskich Wspólnoty mogą na podstawie przepisu posiadającego taki atrybut dochodzić praw, których ochrona jest obowiązkiem sądów krajowych. Przepis wywołujący skutek bezpośredni to taki, który tworzy indywidualne prawa nadające się do skutecznej realizacji przed sądami państw członkowskich. Oznacza to, że przyznane przez bezpośrednio skuteczne przepisy uprawnienia muszą zostać uznane przez sąd krajowy, który jest nimi związany w procesie orzekania. Jednocześnie, nakładając na sądy krajowe nakaz ochrony uprawnień nabytych przez podmioty prywatne, ETS nałożył na nie obowiązek efektywnej ochrony prawnej i dbałości o to, by jednostki mogły należycie bronić swych uprawnień. Należy tu jednak zaznaczyć, że nie wszystkie bezpośrednio stosowalne przepisy prawa wspólnotowego mają ten przymiot¹⁶⁴.

ZASADA SKUTKU POŚREDNIEGO

Obowiązek interpretowania norm prawa krajowego zgodnie z przepisami prawa wspólnotowego¹⁶⁵. W razie wątpliwości należy

¹⁶³ Ibid., s. 19

¹⁶⁴ Scheuring K., *Ochrona praw jednostek w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi...*, op. cit., s. 289 i n.

¹⁶⁵ Konopacki S., *Polska pięć lat w Unii Europejskiej...*, op. cit., s. 20

przyjąć regułę preferencji prawa UE. Jednakże sędzia krajowy nie powinien kierować się założeniem, że norma prawa UE jest *better rule*. Trybunał wielokrotnie wskazywał, że sądy krajowe muszą dokonywać wykładni prawa krajowego w zgodzie z przepisami prawa pierwotnego, zawartego w traktatach. Obowiązek prowspólnotowej wykładni występuje zarówno, gdy norma wspólnotowa, z którą zgodność ma być zapewniona, jest bezpośrednio skuteczna, jak i w sytuacji, gdy takiej cechy nie posiada. Tak więc w przypadku dokonywania wykładni z normą niemającą bezpośredniego skutku omawiana zasada zapewnia jej skutek pośredni. Wykładnia pronijna prawa krajowego powinna, najogólniej mówiąc, uwzględniać całe *acquis communautaire* UE¹⁶⁶.

ZASADA WZAJEMNEJ WSPÓŁPRACY

Unia i Państwa Członkowskie wzajemnie się szanują i udzielają sobie wzajemnego wsparcia w wykonywaniu zadań wynikających z Traktatów. Państwa Członkowskie podejmują wszelkie środki ogólne lub szczególne właściwe dla zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z Traktatów lub aktów instytucji Unii. Państwa Członkowskie ułatwiają wypełnianie przez Unię jej zadań i powstrzymują się od podejmowania wszelkich środków, które mogłyby zagrażać urzeczywistnieniu celów Unii¹⁶⁷.

ZASADY PRAWA UE O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU

Argumentacja o autonomicznym charakterze prawa unijnego względem prawa międzynarodowego publicznego opiera się na kilku przesłankach. Przede wszystkim różnice pomiędzy prawem międzynarodowym a unijnym uwidaczniają się już w trakcie analizy celów prawa międzynarodowego i prawa UE. Podstawową zasadą prawa międzynarodowego w pierwszej mierze jest suwerenna równość

¹⁶⁶ Piasecki K., *Zarys sądowego prawa procesowego Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, s. 80

¹⁶⁷ Olszak M., *Bankowe normy ostrożnościowe*, Wydawnictwo Temida2, Białystok 2011, s. 293

wszystkich członków (art. 2 nr 1 Karty Narodów Zjednoczonych). Karta Narodów Zjednoczonych zawiera katalog zasad, których jej członkowie muszą w zakresie wzajemnych relacji przestrzegać. Od klasycznego prawa międzynarodowego, opartego na idei pokojowej współpracy państw demokratycznych dysponujących pełnią praw suwerennych, prawo UE odróżnia się tym, że jego celem jest przede wszystkim integracja europejska, prawo unijne określa się niekiedy wręcz mianem prawa integracyjnego. Preambuła do Traktatu o Unii Europejskiej podkreśla zdecydowanie sygnatariuszy, by przejść do nowego procesu integracji europejskiej, zapoczątkowanego ustanowieniem Wspólnot Europejskich. Cele Unii wyrażone w art. 3 TUE mają wiążącą moc prawną, a państwa członkowskie przystępujące do Unii zobowiązały się dobrowolnie do ich realizacji. Pewnej dynamiki nadała Unii także strategia lizbońska, która zaktualizowała cele Unii¹⁶⁸.

¹⁶⁸ Selera P., *Międzynarodowe a unijne prawo podatkowe w kontekście opodatkowania zysków przedsiębiorstw...*, op. cit., s. 63

BIBLIOGRAFIA

- [1] Adamczak A., Szewc A., *Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008
- [2] Artymiak G., Rogalski M., Sobolewski Z. (red.), *Proces karny. Część ogólna*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [3] Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej*, Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2010
- [4] Bąkowski T., *Administracyjnoprawna sytuacja jednostki w świetle zasady pomocniczości*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [5] Bąkowski T., Grajewski K., Warylewski J. (red.), *Orzecznictwo w systemie prawa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008
- [6] Belka R., Grabowski K., *Pomocnik olimpijczyka. Elementy wiedzy obywatelskiej i ekonomicznej*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2011
- [7] Błachut K., Kawińska B., Rybka J., Tiukało A., *Prawo zamówień publicznych. Wybrane zagadnienia*, Grupa Wydawnicza Marciszewski, Wrocław 2004
- [8] Borkowski J., *Rola Polski w kształtowaniu polityki wschodniej Unii Europejskiej na przykładzie Ukrainy*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006
- [9] Brzeziński P., *Unijny obowiązek odmowy zastosowania przez sąd krajowy ustawy niezgodnej z dyrektywą Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [10] Buczna M. (red.), *Aplikacja 2010. Zbiór przepisów*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [11] Czachor R., *Polityka zagraniczna Republiki Białorusi w latach 1991-2011. Studium politologiczne*, Wydawnictwo DWSPiT, Połkowice 2011
- [12] Dębski D., *Ekonomika i organizacja przedsiębiorstw*, WSiP, Warszawa 2006

- [13] Dral A., *Powszechna ochrona trwałości stosunku pracy. Tendencje zmian*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [14] Feldo K., *VAT w partnerstwie publiczno-prywatnym*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011
- [15] Glennie C., *W trosce o pracę. Raport o rozwoju społecznym Polska 2004*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2004
- [16] Gorlach K. (red.), *Raport o Rozwoju Społecznym 2000*, UNDP Poland, Warszawa 2000
- [17] Górecki D. (red.), *Polskie prawo konstytucyjne*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012
- [18] Górski M. (red.), *Prawo ochrony środowiska*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [19] Górski M., Rynkiewicz K., *Ustawa opakowaniach i odpadach opakowaniowych. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [20] Górski M., *Zakres i struktura prawa dotyczącego odpadów*, PK 2000, nr 5 (104)
- [21] Gurbiel E., Hardt-Olejniczak G., Kołczyk E., Krupicka H., Syśło M., *Informatyka*, WSiP, Warszawa 2009
- [22] Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J.A., *Prawa człowieka. Zarys wykładu*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008
- [23] <http://pl.wikipedia.org/wiki/G20> (13.08.2013)
- [24] <http://pl.wikipedia.org/wiki/G8> (13.08.2013)
- [25] Jesień L., *Prezydencja Unii Europejskiej, zinstytucjonalizowana procedura przywództwa politycznego*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2011
- [26] Jezierski A., Leszczyńska C., *Historia gospodarcza Polski*, Wydawnictwo Key Text
- [27] Jurkowska-Zeidler A., *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, War-

szawa 2008

- [28] Kalisz A., *Wykładnia i stosowanie prawa wspólnotowego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [29] Kalisz A., *Wykładnia i stosowanie prawa wspólnotowego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [30] Kamińska K., Kwiatkowska A., *Jesteśmy tacy sami. Sztuka w edukacji międzykulturowej*, WSiP, Warszawa 2009
- [31] Kenig-Witkowska M.M., *Prawo środowiska Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011
- [32] Kondratiewa-Bryzik J., *Początek prawnej ochrony życia ludzkiego w świetle standardów międzynarodowych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [33] Konopacki S., *Polska pięć lat w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Ibidem, Łódź 2009
- [34] Kosikowski C. (red.), *Z zagadnień prawa rolnego, cywilnego i samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2012
- [35] Kosikowski C., *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2010
- [36] Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska: proces integracji europejskiej i zarys problematyki instytucjonalno-prawnej*, Wydawnictwo PWP Iuris, Poznań 2006
- [37] Krawiec G., *Europejskie prawo administracyjne*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [38] Kuciński J., Wołpiuk W.J., *Zasady ustroju politycznego państwa w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012
- [39] Lasiński-Sulecki K., *Prawo celne. Międzynarodowe, wspólnotowe, polskie*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [40] Lipniewicz R., *Docelowy system VAT w Unii Europejskiej. Har-*

monizacja opodatkowania transakcji wewnątrzspółnotowych, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010

- [41] Łastawski K., *Polska racja stanu po wstąpieniu do Unii Europejskiej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009
- [42] Małecki P., *Dotacje w prawie podatkowym. Dokumentacja i rozliczanie*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011
- [43] Mataczyński M., *Swoboda przepływu kapitału a złota akcja Skarbu Państwa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [44] Mednis A., *Prawo do prywatności a interes publiczny*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2006
- [45] Metera D., Pezold T., *Słownik terminów rolniśrodowiskowych*, IUCN, Warszawa 2003
- [46] Mik C. (red.), *Polska w Unii Europejskiej. Perspektywy, warunki, szanse, zagrożenia*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa Dom Organizatora, Toruń 1997
- [47] Milczarek D., *Integracja Europejska: wybrane problemy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2003
- [48] Miłek M., Wilk-Jakubowski G., Brzoza R.S., *Wschód i Zachód w wymiarze globalnym. Doświadczenia z przeszłości a perspektywy na przyszłość*, Wydawnictwo Stowarzyszenia Współpracy Polska-Wschód, Kielce 2012
- [49] Molendowski E., Polan W., *Dyplomacja gospodarcza. Rola i znaczenie w polityce zagranicznej państwa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [50] Morawski W., *Interpretacja prawa podatkowego i celnego – stabilność i zmiana*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012
- [51] Noworól A., *Planowanie rozwoju terytorialnego w skali regionalnej i lokalnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007
- [52] Olejniczak K., *Mechanizmy wykorzystania ewaluacji. Studium*

- ewaluacji średniookresowych INTERREG III*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008
- [53] Olszak M., *Bankowe normy ostrożnościowe*, Wydawnictwo Temida2, Białystok 2011
- [54] Perkowski M. (red.), *Prawo zarządzania projektami finansowymi z funduszy europejskich*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008
- [55] Piasecki K., *Zarys sądowego prawa procesowego Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [56] Podraza A., *Unia Europejska w procesie reform traktatowych*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007
- [57] *Przeglądy terytorialne OECD. Polska*, OECD Publishing, Warszawa 2009
- [58] Rotfeld D.A., *Polska w niepewnym świecie*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2006
- [59] Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [60] Scheuring K., *Ochrona praw jednostek w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [61] Selera P., *Międzynarodowe a unijne prawo podatkowe w kontekście opodatkowania zysków przedsiębiorstw*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [62] Sierocka I., *Pracownicze programy emerytalne*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2010
- [63] Sługocki J., *Prawo administracyjne. Zagadnienia ustrojowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012
- [64] Sobczak J., *Mikołaj II – ostatni car Rosji*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2009
- [65] Sowiński S., *Studia europejskie, Wydania 29-32*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2004

- [66] Sozański J., *Prawa człowieka w systemach prawnych Wspólnot i Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa 2008
- [67] Sozański J., *Prawa człowieka w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2010
- [68] Sozański J., *Prawa zasadnicze a prawa człowieka we wspólnotowym systemie prawnym*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2003
- [69] Sozański J., *Prawo Traktatów*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2008
- [70] Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2010
- [71] Sozański J., *Traktat Lizboński*, Wydawnictwo PWP Iuris, Warszawa-Poznań 2010
- [72] Szczerbiński M., Wasilewski K. (red.), *Polski misjonarz na ziemi argentyńskiej*, Stowarzyszenie Naukowe „Polska w świecie”, Gorzów Wielkopolski 2011
- [73] Szydło M., *Konkurencja regulacyjna w prawie spółek*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008
- [74] Tabernacka M., *Negocjacje i mediacje w sferze publicznej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [75] Targański B., *Ochrona konkurencji w działalności platform handlu elektronicznego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [76] Tomaszewski K., *Regiony w procesie integracji europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [77] Tyniewicki M., *Finanse publiczne i prawo finansowe: realia i perspektywy zmian : księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Eugeniuszowi Ruśkowskiemu*, Wydawnictwo Temida 2, Białyostok 2012
- [78] Wach K., *Europejski rynek pracy*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007

- [79] Wilbrandt-Gotowicz M.B., *Instytucja pytań prawnych w sprawach sądowoadministracyjnych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [80] Właziak K., *Rozwój regionalny jako zadanie administracji publicznej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [81] Włudyka T., Smaga M. (red.), *Instytucje gospodarki rynkowej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012
- [82] Wojtaszczyk K.A., *Przegląd europejski*, Wydanie 1, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2000
- [83] Wróbel A. (red.), *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez Sądy*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [84] Wróbel I., *Status prawny obywatela państwa trzeciego w Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [85] Zeidler K., *Prawo ochrony dziedzictwa kultury*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007

ACCESSING NEGOTIATIONS

They are a form of international negotiations. They are conducted in order to recognize conditions to join an international organization by a given state. The example of such negotiations are of course any talks conducted in relation to defining conditions and procedures to access of certain states to the European Union, and the process seems to last for a long time in future. Accessing negotiations are a particular kind of international negotiations described in literature as multi-two sided since they formally are held between a standing country and the EU, and informally between a standing country and all member states since it is the matter of the interest of both the Union as a common forum and “individual” interests of particular countries¹. Since Maastricht, accessing negotiations have not been performed separately with each Community but together, namely within the EU².

THE ACCESSION PROCESS

The process begins with submission of the motion of accession. It is accepted by the Council having reached *avis* from the Commission, arranging the beginning of negotiations and their principal procedure. Negotiations on membership consist of four phases: screening of law, working out negotiation attitudes, proper negotiations and establishment of accession treaty content. Proper negotiations are divided into 31 areas (29 of which are the subjects

¹ Tabernacka M., *Negocjacje i mediacje w sferze publicznej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, p. 70

² Sozański J., *Prawa człowieka w systemach prawnych Wspólnot i Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 28

of negotiations, without institutions and budget). Their last phase is *confession*, namely talks with the chairperson of the Presidency in order to arrange the most important details on the highest level as well as completion of negotiations. This is how the content of an accession arrangement between member states, the EU and standing country is established. The latter big widening was of an exceptional character. There was one Accession Treaty, concluded in 2003 for the group of 12 new states and each country had own separated arrangement. Such a treaty is adopted by the European Parliament and the Council, next it is signed and ratified by all member states and joining countries. It usually comes into force after two calendar months from the last ratification. An accession treaty has the power of a treaty amending founding treaties. Coming into force of further accession treaties is the condition for new states to join the EU. During the previous widening, the old countries implemented so called *Security Clause* in that moment, namely provisions protecting their interests in the threatened areas by joining new countries, which was deleted in 2004³.

ACQUIS COMMUNAUTAIRE

(From French), legal heritage of the European Communities including founding treaties of the Communities, Single European Act, Treaty of Maastricht and Amsterdam, execution legislation of the mentioned legal acts, jurisprudence of the Tribunal of Justice and the Court of the First Instance, international EU agreements and the agreements connected with its activity⁴. The derivative law in *acquis* included: regulations, directives and decisions as well as internal acts (*pro foro interno*) and so called unnamed acts. After the Treaty of Lisbon, all the *acquis communautaire* came into the new legal system named the Community law⁵.

3 Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 53

4 Błachut K., Kawińska B., Rybka J., Tiukało A., *Prawo zamówień publicznych. Wybrane zagadnienia*, Grupa Wydawnicza Marciszewski, Wrocław 2004, p. 5

5 Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2010, p. 48

Each state accessing the former Community, was obliged to acceptance of the whole *acquis communautaire*. The system overwhelmed not only Communities but also the EU, member states and units (natural and legal persons)⁶. *Acquis communautaire* is of particular significance in the process of forecasting the conditions states accession. In the *screening* procedure, namely review of internal law of standing states, the Commission is responsible for reviewing the law and preparation of the report on agreement with the European law. The Commission discusses the *acquis communautaire* state in particular areas. It aims at acquaintance standing states with the legal system they will have to adapt at the moment of accessing the European Union⁷.

THE ACT OF ACCESSION

The treaty on which a standing country reaches its membership in the EU. The structure of the treaty consists of: a treaty between the EU's member states and countries, concerning accession to the EU and an act concerning conditions to join the EU as well as adjustments in treaties being a basis of the European Union (*Act of Accession*) together with enclosures as well as protocols and a final act. The Treaty, an act concerning conditions of accession and the final act must be published in the Journal of Laws. Enclosures to the act of accession, extras and protocols must be published in the enclosure to the Journal of Laws. Among the provisions of the acts of accession concerning an obligation to provide additional protection rights (*Supplementary Protection Certificates*) for medical products and those protecting plants, the provisions concerning community trademarks and patterns as well as the regulations introducing a particular mechanism excluding parallel import from Poland to other member states of the EU are of significant importance. An important effect of joining the EU means that the EU acts (*acquis communautaire*), also those concerning industrial property, become a part of the legal order of the member state on the day of coming into force of the act of accession⁸.

⁶ Ibid., p. 49

⁷ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej*, Instytut Wydawniczy Euro-Prawo, Warszawa 2010, p. II-48

⁸ Adamczak A., Szewc A., *Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej*

THE AREA OF FREEDOM, SECURITY AND JUSTICE (ASFSJ)

According to the general provisions, the Union provides the lack of control of those crossing internal borders and develops the policy in the area of asylum, immigration and external border controls, based on solidarity between member states and just towards third states' citizens although stateless persons are treated as third states citizens⁹. The Constitution for Europe does not include the definition of the area of freedom, security and justice and, certainly, not in the first part of the Treaty. Policies connected with border protection, asylum and immigration are uniform (art. 111-265 CT). It was done by the Treaty of Amsterdam, and in case of the Constitution for Europe it is hard to say about "uniform" if it deletes the division of the Union into pillars and terminates the existence of the European Communities. Comparing to the present legal state, the obligation to just treatment of non-EU foreigners is new, so far formulated in documents of non-binding character and explanation of the stateless persons' situation who the Treaty of Amsterdam did not mention about. The answer to the contemporary practice is the regulation saying that the European Council describes strategic guidelines of legislative and operational planning towards the area of freedom, security and justice. Nowadays, the basis for the Program of Tampere and Hague may be found in a general definition that the European Council given the Union impulses necessary to its development and describes general political directions in the matter¹⁰.

THE AREAS OF COMPETENCES OF THE EU

The Union has exclusive competences in the following areas: establishing principles of competition necessary to internal market functioning: monetary policy in relation to the Member States where

wej. Komentarz, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, p. 38 and n.

⁹ Wróbel I., *Status prawny obywatela państwa trzeciego w Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, p. 74 and n.

¹⁰ *Ibid.*, p. 75

Euro is their currency; preserving marine biological resources within common fishery policy; common trade policy. The Union has also exclusive competence to conclude international agreements if their conclusion was presumed in the EU legislative act or it is necessary to enable the Union to perform its internal competences or, within the area in which its conclusion may influence common principles or change their range¹¹.

AUDIT TREATIES

Treaties changing founding treaties¹².

AXIOLOGY OF THE EU

Objectives and values that the legislator wanted to reach while creating particular legal norms. The existence of axiological basis of law is presumably a secret element of a normative system. Interpretation of a regulation means, mainly referring to the aim of its creation or values, to be protected by the regulation. Axiological basis means a collection of ideals factual states to be completed by certain people¹³. The EU axiology refers to the most appreciated assets, considered the fundamental and constitutional ones for the EU legal system. The Community law reflects a group of values from the very beginning, which has gradually developed. In the system, no catalogue or range and significance of particular incoming values have been described precisely so far. However, some values in the discussed system are claimed to be of fundamental character, “constitutional importance”. They refer to the values formulated in the legal regulations, namely the normative ones¹⁴.

11 Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 29

12 Selera P., *Międzynarodowe a unijne prawo podatkowe w kontekście opodatkowania zysków przedsiębiorstw*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, p. 67

13 Mednis A., *Prawo do prywatności a interes publiczny*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2006, p. 32 and n.

14 Sozański J., *Prawa człowieka w systemach prawnych Wspólnot i Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa 2008, p. 117 and n.

THE BAN OF DISCRIMINATION

General ban of discrimination means the ban to discriminate in a subjective and objective range of its use forbids any form of discrimination that brings the general ban of discrimination closer to the general rule of equality (equal treatment)¹⁵.

THE BUDGET OF THE EUROPEAN UNION

The budget of the European Union is worked out according to the seven-year financial perspectives and it is donated by the member states in $\frac{3}{4}$ parts. Annual budgets of the EU function within long term budgets. An annual budget is similar to national budget of states: it has precisely described amount of incomes and outcomes. However, a long term budget (so called financial perspective) means a financial plan including only limits (ceilings) of expenditures in particular budget positions. In a financial perspective, it is not the matter of indicating precise amount of incomes and expenditures but describing the most important priorities for further seven years and placing the maximum amount that the EU may spend on them. The main objective of a financial perspective is maintenance of the EU expenditures under control. The EU budget may have neither deficit nor surplus. At the end of each year, the difference between incomes and expenditures should be plus 1% (caution reserve). Nowadays, the EU budget consists of: the member states contributions calculated according to the share of the member state in the whole gross national income of the EU. The contributions state $\frac{3}{4}$ of its total amount; a part of the VAT collected by the EU states;

¹⁵ Wróbel A. (red.), *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez Sądy...*, op. cit., p. 159

customs fees and taxes put on the goods imported from non-EU members; taxes put on some agricultural goods¹⁶.

CEN

“Comité Européen de Normalisation”; The European Committee for Standardization; is the main organization located in Brussels. CEN is a private non-profit technical association officially created in 1974 and acting within the Belgian law. Its basic task is working out, adopting and dissemination of the European standards and other standardization documents in all areas of economy excluding electro technology, electronics and telecommunication. CEN Standardization system is a multinational, multi-sector and decentralized organization that consists of national standardization units and the CEN Management Centre. The CEN members are national standardization units of the EU member states and the European Free Trade Association (EFTA). The Polish Standardization Committee (Polish: PKN) acquired the status of full legal CEN member on January 1st 2004. The CEN members are obliged to implement the EN standards into the national standard systems and withdraw previous standards contrary to those implemented ones, therefore, there is a common system of the European solutions. The EN standards are one of the foundations of the Common Market and a significant device to remove barriers in trade¹⁷.

¹⁶ Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 153 and n.

¹⁷ Górski M., Rynkiewicz K., *Ustawa opakowaniach i odpadach opakowaniowych. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, p. 93

THE CHARTER OF EUROPEAN IDENTITY

The Charter of European Identity signed in October 1995 defines Europe as: the community of destiny, values based on tolerance, humanities and brotherhood, life, economy and social community that care for environmental protection and community of responsibility. The charter indicates the elements that are significant for supporting the process of shaping the European identity. These are as follows: creation of common European constitution ratified by citizens, further widening citizens' rights, and common cultural and educational policy aiming at strengthening the sense of the European identity, promoting multilingualism so that the European citizens would communicate with one another. An important notion included in the Charter was the one saying that being a European is not the matter of birth but education¹⁸.

THE CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS

The European Council in Cologne presented the idea of working out the Charter of Fundamental Rights in June 1999. The works over it were entrusted to the Convent consisting of 62 authorities – intellectuals and politicians. In the assumptions, the Charter was supposed to establish the catalogue of the EU principal rights with the treaty rank (it was not stated if it should be included in the founding treaties). The Charter of Fundamental Rights was not given the legally bounding power during the summit in Nice (although the need of giving such power in future was highlighted in the Final Act of the Conference) but the character of a declaration¹⁹. The Charter is of an over-institutional character but it is not a legally bounding act. It only links community institutions in a political level but its importance exceeds beyond strict legal frames. The idea of adopting the Charter was the result of the demand from member states to create a catalogue of the EU fundamental rights in a written form. The

¹⁸ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., p. II-166

¹⁹ Sozański J., *Prawa człowieka w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2010, p. 147

Charter was supposed to strengthen the element of human rights protection, complete the catalogue with the rights of an individual taking into account time and evolution of law as well as consider the appearance of new branches of science and technology. The task of the Charter of Fundamental Rights is to strengthen the constitutional character of the treaties, widen and consolidate the declared basic rights in the previous documents and judicial decision of the European State Tribunal. The Charter, according to the art. 51(2), does not state or change the competences or tasks of the EU; it means that the protection of human rights does not belong to the new EU and EC competences. The rights may be protected only within already existing tasks and competences, which limit the range and subject of the protection. Therefore, the Union/Communities still do not have any general legislative competence in the matter²⁰.

THE CITIZENSHIP OF THE EU

The Maastricht Treaty has implemented the construction of the European Union's citizenship into the Treaty on the European Union. A citizen of the union is any person who belongs to the member state. The EU citizenship does not have an independent status. It is always based on the member states' citizenship. According to the judicial decisions of the European Court of Justice, it is unacceptable that one member state limits effects resulting from providing citizenship to a given person by another member state through imposing additional requirements for accepting such citizenship due to the use by the person fundamental freedoms presumed in the treaty on the European Union. In that way, the Court confirmed the principle of international law according to which, a given state decides on providing citizenship, and its decision on it may not be invalidated by other states. Citizenship of the EU does not substitute a national citizenship, it is only a supplement (art. 17 par. 1 TEU). It is, therefore, certain supplement for the citizenship of particular

²⁰ Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J.A., *Prawa człowieka....*, op. cit., p. 75 and n.

states. The Court of Justice indicated many times, however, that the EU citizenship is a basic (fundamental) status of member states' citizens, entitling them to reach within *ratione materiae* treaty the same treatment in the light of legal regulations when they occur in the same situation, regardless their national citizenship (subject to clearly defined exceptions)²¹.

THE CLASSICAL COMMUNITY METHOD

The classical community method is based on over national creation of over national regulations (institutional centralization) is important in the context of widening the Union, resulting in significant increase of the range of diversity among the member states; the community method guarantees, in such a situation, continuity and dynamics of the integration process development. An example of over national centralization of functions within over national institution is giving the Euro zone fund policy by the member states to the zone of exclusive competences of the European Central Bank. On the other hand, an example of the use of national method, basing on international coordination of activities, is the supplementing supervision over financial conglomerates in which there is no centralization of supervision functions on the Pan-European level within uniform supervision institution²².

THE COHESION FUND

The Cohesion Fund joined the EU consistency policy instrumentation in 1993²³. The Cohesion Fund was established in order to strengthen economic and social unity of the Community for the advantage of promoting constant development. The assistance

21 Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., p. 29 and n.

22 Jurkowska-Zeidler A., *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 76 and n.

23 Olejniczak K., *Mechanizmy wykorzystania ewaluacji. Studium ewaluacji średniookresowych INTERREG III*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008, p. 107

form the Fund is provided in the following areas, with ensuring proper balance and according to the investment and infrastructural needs appropriate for each member state acquiring the assistance: (1) trans-European transportation network, particularly priority projects, being the subject of common interests, described in decision No 1692/96/WE; (2) environment within the priorities of the Community environmental protection policy according to the policy and activity program within natural environment. In that context, the Fund may also provide support in the areas connected with balanced development, that prove clear advantage in environmental dimension, namely energetic effectiveness and renewable energy, and in the transportation sector, besides trans-European network, rail, river and sea transportation, intermodal transportation systems and their inter-operation, road, sea, air traffic management, ecological city transportation and public transportation. Proper balance of assistance is agreed in cooperation between member states and the Commission²⁴. The Cohesion Fund is a structural policy instrument of the EU but it is not included in the structural funds. The assistance from the Cohesion Fund is provided for countries, not regions as it is in the case of ESF and ERDF. The funds from the Cohesion Fund are transferred to the member states whose national gross product for one citizen is lower than 90% of the average in the EU countries²⁵.

COMMON AGRICULTURAL POLICY

Common agricultural policy was created over fifty years ago and it was a driving force of the European integration from the very beginning, it systematically loses the status of the most important sector policy and has weaker and weaker legitimization to be supported with 40% of the EU's budget. The policy faces numerous challenges nowadays demanding undertaking strategic and long-term solutions

24 Perkowski M. (red.), *Prawo zarządzania projektami finansowymi z funduszy europejskich*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, p. 194

25 Małecki P., *Dotacje w prawie podatkowym. Dokumentacja i rozliczanie*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011, p. 14

concerning the future of the EU's agricultural sector and development of rural areas. Considering that many of those new challenges has over-border character, even a global one, the agricultural policy reformed after the year 2013, shall focus not only on solving internal problems, as it has been so far, but it will be adjusted to the global context in a wider range (the world's financial crisis, liberalization of international agricultural trade, climate changes, shortage of power sources). A formal discussion of the EU's forum on the common agricultural policy reform is opened by the Commission's communicate from November 18th, 2010 to the European Parliament, Council, European Social and Economy Committee and the Committee of Regions titled *Common agricultural policy until 2020: to face challenges of future connected with food, natural resources, and territorial aspects*. The Commission worked out numerous projects of legal acts on that basis concerning key issues for the EU's agriculture, including the system of direct payments, common organization of agricultural markets, support of rural areas development, financing agricultural policy²⁶.

COMMON CUSTOMS TARIFF (CCT)

Common Customs Tariff determines customs fees paid for given imported goods from the third countries to the Community²⁷. CCT includes over 1000 pages of content. The regulation overwhelms indeed not only the EU's CCT but also a huge amount of normative acts that introduce various suspensions, customs fees' lowering (implied for particular goods used in a specific way or derived from a certain region) or particular customs, e.g. anti-dumping ones. There is TARIS within CCT, namely a tariff browser. It allows any person to reach information on customs fees concerning given goods they wish to introduce in the EU's customs area. Those are both customs

26 Kosikowski C. (red.), *Z zagadnień prawa rolnego, cywilnego i samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2012, p. 106 and n.

27 Milczarek D., *Integracja Europejska: wybrane problemy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2003, p. 144

fees included in CCT and other EU's normative acts²⁸.

COMMON EUROPEAN SECURITY AND DEFENSE POLICY (CESDP)

The Treaty of Maastricht from 1992 establishing the European Union described the foreign and security policy as an integral area of activity of the organization. A basic objective of the policy, also included in the treaty of Brussels, is aiming at peaceful coexistence of the European nations via various measurements, to integration within language communication, use of cultural, literature heritage of all EU's member states. Common European Security and Defense Policy, also called the European Security and Defense Policy, was established during the EU's summit in Cologne on June 3rd and 4th, 1999. It is a supplement of the Common Foreign and Security Policy although it is treated as an informal fourth EU's pillar. Its aim is to increase security in Europe, but within NATO, the Common European Security and defense Policy is supposed to be a European pillar of alliance. CESDP is an element of Common Foreign and security policy, namely the second EU's pillar. Common Foreign and Security Policy (CFSP) was adopted as the second out of the three EU's pillars within the treaty of Maastricht in 1992, and later developed by the treaty of Amsterdam from 1997. According to Title V of the Treaty, European Common Policy was substituted by the second EU's pillar, namely Common Foreign and Security Policy²⁹.

COMMON FISHERY POLICY

There are TAC (Total Allowable Catches) limits, catches' amounts and technical measurements of resources protection established within protection of resources and fishery management, as well as

²⁸ Morawski W., *Interpretacja prawa podatkowego i celnego – stabilność i zmiana*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, p. 29

²⁹ Miłek M., Wilk-Jakubowski G., Brzoza R.S., *Wschód i Zachód w wymiarze globalnym. Doświadczenia z przeszłości a perspektywy na przyszłość*, Wydawnictwo Stowarzyszenia Współpracy Polska-Wschód, Kielce 2012, p. 50 and n.

there are common rules of collecting fishery data being a basis for management of rational economy of live sea resources. Before the changes in 2002, the aim of the component was providing optimal catches possibilities for fleets rather than their limiting in order to preserve fish resources in a good condition in the EU's waters for future generations. The Common Fishery Policy Reform from 2002 implemented far changes in that area. The basis of the IBSFC activity became the concept of the long-term fish resources management. The plan of resources was to re-build, aggravate criteria of TAC limits, control regulations and actions force reduction of extensive catcher for schools that are scientifically proved to be endangered by over catching. The International Commission of Fishery in the Baltic Sea was granted the license to undertake urgent decisions on extraordinary measurements towards schools suffering sudden worsening³⁰.

COMMON FISHERY POLICY

Common fisher policy has the same treaty basis as common agricultural policy and faces the same problems connected with functioning a uniform market. The policy must consider the assumptions mentioned in art. 38 TFEU. It is also a policy deeply dependent on the processes connected with resources renewability. Thus, adopting legal regulations concerning common fishery policy was always accompanied by the aspect of environmental protection and, first of all, cares for preserving resources, mainly basing on economic and social motives. Such motivation does not change the fact the regulations also contribute to widely comprehended environmental protection, e.g. they determine technical measurements for catches resources concerning water habitat, protection of waters and coast zones, and so on. It must be noticed that the adopted legal measurements base on art. 43 TFEU and it may be treated as inconsistent with the policy concerning environment which assumes in art. 191 TFEU consideration of diversity of situations

30 Górski M. (red.), *Prawo ochrony środowiska...*, op. cit., p. 581

in various EU's regions³¹.

COMMON TRADE POLICY

It was regulated in the TEC. Member states put the following objectives within common trade policy: 1) contribution for harmonious development of the world's trade, 2) contribution to gradual abolishment of limits in an international trade, 3) contribution to lowering customs barriers (art. 131 TEC). Member states were obliged to gradual harmonization of the systems granting the assistance in migration to the third countries. The aim of that harmonization was avoiding disturbances in competition between Community enterprises (art. 132 TEC)³².

COMMON TRANSPORT POLICY

It includes road, railway, inland water, sea and air transport. Moreover, TEC determines several general principles connected with creating regulations concerning transport by the member states (rules of common transport policy). First of all, there is a rule of balanced transport development allowing it to develop with simultaneous environmental protection. In addition, there are also other rules, such as: 1) each measure in the area of fees and transport conditions undertaken within TEC should consider economic situation of carriers (art. 74 TEC), 2) referring to the transport within the EU, any discrimination within the EU is forbidden, namely the use of different fees or conditions of transport for the same goods on the same routes according to the country of origins or destination of the transported goods (art. 75 TEC) – the ban of discrimination, 3) it is forbidden for a member state, in the range of the transport within the EU, to impose any fees and conditions including any supporting or protecting element for one or several enterprises or particular

31 Kenig-Witkowska M.M., *Prawo środowiska Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 69
32 Lasinski-Sulecki K., *Prawo celne. Międzynarodowe, wspólnotowe, polskie*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, p. 83

industrial branches, unless it is allowed by the Commission (art. 76 TEC – the rule of free competition)³³.

THE COMPETENCES OF THE EU

The Union has competences within specifying and realization of common foreign policy and security including gradual defining common defense policy. In some areas and on conditions provided in the Treaties, the Union has competences within the activities in order to support, coordinate or complete the activities of the Member States with no substitution of their competitions in those areas. The legally binding Union acts adopted, on the basis of the provisions of the treaties referring to those areas, they may not lead to harmonization of legislative and executive regulations of the Member States³⁴.

THE COMPETENCES OF THE MEMBER STATES

The Treaty on Functioning of the European Union includes provisions that develop and precise the principles on which relationships of the member states with the EU are based. Those regulations particularly include: 1) categories and areas of the EU competences (art. 2-6); 2) adopting the principle of conducting common economy policy, based on coordinating economy policies of the member states, internal market and deciding on common objectives and conducted economy based on the principles of the open market together with free competition (art. 119 par. 1); 3) basing the activities mentioned in p. 2 on Euro and uniform monetary policy (art. 119 par. 2); 4) basing activities of the member states and the EU on respecting the following rules: stable prices, healthy public finances and monetary conditions and constant payment balance (art. 119 par. 3)³⁵. The Member States perform their competences in the range in which the

³³ Krawiec G., *Europejskie prawo administracyjne...*, op. cit., p. 197 and n.

³⁴ Art. 2 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej

³⁵ Tyniewicz M., *Finanse publiczne i prawo finansowe: realia i perspektywy zmian : księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Eugeniuszowi Ruśkowskiemu*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2012, p. 99

Union has not performed its competences. The Member States again perform their competences in the range in which the Union decided to stop performing its competences. The Member States coordinates their economy and employment policies on the basis included in the Treaty which the Union is competent to³⁶.

THE CONCEPT OF NEW GOVERNANCE

The concept of good administration is linked with the Good Governance concept. It means “good governing or “good management” (of a public zone). It is relatively new notion indicating standards for administration by public administration bodies, aiming at taking care for high quality of services provided by public sector. Good Governance is a concept which considers achievements of the theories of organization and management in the research of public administration while good administration establishes certain legal standards of quality of public services performance. Good Governance is a concept also known on the European level (within the European Union) known as European Governance. Its basic assumptions were presented in the white paper “European Governance”, Brussels July 25th, 2001, COM(2001). The white paper indicated numerous successes of the European Community, however it was highlighted that there are reasons for which new public management standards must be worked out³⁷.

THE CONFERENCE OF COMMUNITY AND EUROPEAN AFFAIRS COMMITTEES OF PARLIAMENTS OF THE EUROPEAN UNION (COSAC)

(*Conférence des organes spécialisés dans les affaires communautaires*) is a forum where representatives of national parliaments, MP sitting in special bodies of those parliaments dealing with the EU

36 Art. 2 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej

37 Krawiec G., *Europejskie prawo administracyjne*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, p. 23

affairs meet with the deputies of the European Parliament. The interested institutions are often parliamentary regular commissions which, in the parliamentary systems of their countries, take care of the participation of the parliament in the process of deciding on a given state attitude towards the EU's affairs. COSAC dates back to 1989 and derives from Laurent Fabius' initiative, former French Prime Minister, the then French spokesperson of the National Assembly. Six MPs from each parliament of the Member State meet with the European Parliament representatives twice a year. The meetings within COSAC are a good occasion to establish direct contact with the representatives of the presidency and meeting its plans for next six months by the interested Member States MPs. The specifics of the presidency engagement in COSAC means that the function of COSAC presidency are taken over by the parliament representatives (Community and European Affairs Committees, its chairperson and secretary office) of the Member States performing rotary presidency in the EU. The above is provided in art. 11 of the COSAC regulation. Similarly to the classic presidency performed in the EU by the Member States governments, also COSAC presidency aims at the increase of its continuity. The continuity of presidency is searched in the formulae of the COSAC presidency of three which consists of the previous, present and future presidency as well as the participation of the European Parliament. It is a particular case since the classical presidency is a quintessence of participation of a member state government in performing power on the EU level but the above system proves huge opportunities to transfer solutions between various formulae of integration and completely different institutions³⁸.

THE CONSTITUTIONAL TREATY

The treaty establishing the Constitution for Europe is a really huge legal act that consists of the Preamble and four parts divided into the particular titles, and within some titles there is an additional

³⁸ Jesień L., *Prezydencja Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 117 an n.

division into chapters³⁹. The act, not only due to its name but also shape and content, is similar to the classical principal acts regulating systems of most member states. The professional literature highlights that the Union's constitution would be just another international treaty but with clearly audit character reorganizing and simplifying the content already included in the present primal law⁴⁰.

THE COOPERATION BETWEEN THE POLICE AND COURTS IN PENAL CASES

Before the Treaty of Amsterdam came into force, the cooperation between the police and courts in penal cases (III pillar) had been described as the cooperation in the area of justice and interior. Initially, the branches included in new areas of cooperation were excluded from the jurisdiction of the Court of Justice. The situation changed due to the Treaty of Amsterdam that transferred certain matters from pillar III to pillar I and widened the competence of the Court, in the power of art. 46 TEU, for new areas, not overwhelmed before with its jurisdiction. Nowadays, ECJ may, upon the fulfillment of conditions described in art. 35 TEU, issue judgments in prejudicial matters concerning cases that belong to pillar III, namely the cooperation between the police and courts in penal cases, as well as possesses jurisdiction in the areas overwhelmed by closer cooperation according to art. 40 TEU and art. 11 TEC. The Court also attained, on the basis of art. 46d TEU, in relations to art. 6 par. 2 TEU, clear treaty empowerment to control any actions of the Community bodies concerning their respecting fundamental rights⁴¹.

THE COURT OF FIRST INSTANCE (CFI)

CFI was established in 1989 in order to lighten the burden on

³⁹ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., p. 226

⁴⁰ Kalisz A., *Wykładnia i stosowanie prawa wspólnotowego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, p. 23

⁴¹ Scheuring K., *Ochrona praw jednostek w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi...*, op. cit., p. 28

CJEU. Therefore, it has taken over, as the court of first instance, a part of cases previously resolved by the Tribunal itself. Generally, it concerns cases initiated by private entities and complaints of member states against the acts of the Commission or its inactivity (exceptionally against acts of the Council described in the CJEU statute). The Tribunal remained with jurisdiction within complaints submitted by the Commission against member states, complaints submitted by member states (principally against the acts of EP and the Council as well as failures from those institutions) and the community institutions and ECB as well as within motions from national courts to submit pre-judicial verdict. ECJ also examines appellations to verdicts of CFI. CFI consists of 27 judges, one from each member state (art. 224 TEU and art. 48 of the protocol on CJEU statute). The procedure of calling and status are analogical to the judges of CJEU. However, there are no general spokespersons in CFI. There may be a change implemented in the area through appropriate novelty of the CFI statute (art. 224 TEU). Similarly to the CJEU, CFI has own regulations, call a chairperson and secretary. Art. 224 TUE indicates that TUE provisions concerning CJEU apply to CFI, subject to different provisions of the CJEU statute⁴².

THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION (CJEU)

The CJEU located in Luxemburg stands on guard of respecting the EU law (mainly treaties and interpretation of the community law). It links the features of the constitutional, administrative, civil, arbitration and international courts. It consists of 27 judges appointed for six-year cadency and eight general spokespersons whose number may be increased by the Council of Union for the demand of the tribunal. The Tribunal decisions are published in the Official Collection of the Court and in the Official Journal of the European Union. The Court may put fine for particular member states. There

42 Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., p. 58

is a Court of the First Instance beside the tribunal which resolves minor matters for the Community functioning. All decisions in the cases resolved in the first instance by courts may be appealed against to the Court of Justice of the European Union by the appellation limited to the legal issues. Since 2005, there is also a Court for the Public Service of the European Union by the Tribunal (the court deals with the disputes of the EU institutions against their employees), whose decisions may be appealed against to the Court of the First Instance, and next, in an emergency, to the Court of Justice of the European Union. Nowadays, there is also analysis over establishing a patent court⁴³.

THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION (CJEU)

In other words, the European Court of Justice seated in Luxembourg; it stays on guard of observing the community law (mainly treaties and interpretation of the community law). It links the features of constitutional, administrative, civil, arbitrary and international courts. It consists of 27 judges appointed for six-year cadencies and eight general spokespersons, whose number may be increased by the EU's Council. Tribunal verdicts are published in the Tribunal Office Collection as well as in the EU's Official Journal. The Court may impose fine on particular member states. There is a Court of the First Instance beside the Court which solves disputes of minor significance for the Community functioning⁴⁴.

THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION (CJEU)

There are discrepancies of the term for describing the community court in the doctrine. The terminology used in English and French

⁴³ Wach K., *Europejski rynek pracy*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, p. 419

⁴⁴ Wach K., *Europejski rynek pracy...*, op. cit., p. 419

language texts is identical in its meaning. In both cases there is a notion of *The Court of Justice of the European Union*, in French language *Cour de Justice des Communautés européennes*. In German there is no word “justice” (*Gerichtshof der Europäischen Gemeinschaften*). In the Polish version the name is *the Trybunał Sprawiedliwości (Tribunal of Justice)*. In the further part of the dissertation, the author shall use the name the European Court of Justice (ECJ) to name the mentioned community court or the Court or the Court of Justice⁴⁵.

THE CRITERIA OF COPENHAGEN

They are political and economic conditions for associated states to be accessed into the EU, established in the declaration of the European Council adopted on June 21-22, 1993 in Copenhagen. Together with the provisions included in art. 49 of the Treaty on the European Union, there is a list of conditions including: 1) the demand of being European, 2) the demand of “functioning democracy” (freedom, democracy, respecting human rights and lawful country), 3) the demand of “functioning market economy” (ability to fulfill obligations, ability to face competition and market demands within the EU), 4) the EU ability to access new members⁴⁶. Membership in the EU demands from a standing country stable institutions that guarantee democracy, governments of law, respecting human rights and protection of minorities, existence of effective market economy and ability to face competition and market powers within the EU. Membership assumes from a standing country the ability to adopt proper obligations including realization of objectives of the political, economy and monetary union. So called criterion of Copenhagen include both stable democracy and effective market economy. The first criterion was later transferred to art. 40 of the Treaty on the European Union. It was additionally specified in the Commission document Agenda 2000 whose significance considerably exceeded

45 Scheuring K., *Ochrona praw jednostek w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, p. 25

46 Kosikowski C., *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2010, p. 28 and n.

the notion. In Agenda 2000, the Commission agreed that a standing country should have constitutional system providing democracy and lawful government, namely respect of democratic freedoms including political pluralism, freedom of speech and freedom of religion. Functioning of democratic institutions is indispensable and real free parliament elections allowing changing political parties while governing and functioning political opposition are necessary⁴⁷.

DECLARATIONS AND PROGRAMS OF THE EU INSTITUTIONS

The Treaty of Lisbon which came into force on December 1st, 2009, consists of founding treaties texts (the Treaty on the European Union – TEU and the Treaty on Functioning of the European Union – TFEU), 37 protocols, 2 attachments and 65 declarations. The protocols are an integral part of the treaties and include the principles of using the Treaties and the Tribunal, ESCB and EIB statutes. Declarations are divided into three groups: declarations referring to the provisions of the Treaties (1-43), declarations referring to the protocols (44-50) and member states declarations (51-65). There are two equivalent tables attached to the Treaties allowing finding the amended regulations of the old TUE and TEC in the new Treaties. Both Treaties – TEU and TFEU have the same power and create a new legal order – the Union law (the *acquis communautaire* norms binding so far proceed to it) and they establish a new European Union. New legal and institutional order demands studying new treaties because their texts both in the area of content and numeration of regulations principally differ from the previous version of those acts⁴⁸.

⁴⁷ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., p. II-45

⁴⁸ Sozański J., *Traktat Lizboński*, Wydawnictwo PWP Iuris, Warszawa-Poznań

THE EASTERN PARTNERSHIP

The diplomats from Poland and Sweden submitted together the initiative of calling *the Eastern Partnership* in May 2008 proposing deepening relations with the Eastern neighbors of the Community participating in the European Policy of Neighborhood. The success of the Initiative was undoubtedly possible thanks to far changes in the Western European countries' politics including the growing comprehension of challenges and threats of the Eastern Europe and Northern Caucasus areas. Nowadays, all the EU's countries more and more realize that political tensions and economy destabilization as well as "frozen conflicts" in the region may be of direct significance for the EU's countries. The pace of the works over the project grew after the conflict between Russia and Georgia in August 2008. The significant component of *the Eastern Partnership* was energetic cooperation although the aspect was not considered in the Polish and Swedish initiative from May 2008. The favorable attitude of France, which was skeptical towards the development of relationships with the EU's Eastern neighbors, helped in forcing the project. The decision on realization of *the Eastern Partnership* was made during the summit of the European Council on March 19-20th, 2009. *The Eastern Partnership* must be considered first of all as a supporting instrument to help the EU solve problems of eastern neighborhood. The condition of the success of the project shall be a good political will, readiness to changes and deep reforms as well as willingness to tighten the relationships with the EU expressed by the countries participating in it⁴⁹.

2010, p. 15

49 Czachor R., *Polityka zagraniczna Republiki Białorusi w latach 1991-2011. Studium politologiczne*, Wydawnictwo DWSPiT, Polkowice 2011, p. 300

THE ECONOMY AND MONETARY UNION

There are economic policies of particular member states coordinated within the Economy and Monetary Union. Euro, common EU's money, completes them. This is the matter of those policies which, regardless the range of possible actions of particular member states separately, may influence the four economic freedoms reached during the previous level. Those policies are not fully integrated, namely the Union does not substitute member states' activities but it coordinates them in order to facilitate the countries managing with phenomena occurring of an over-national level. It concerns a traditional industry policy, somehow social policy, all of this was attempted to be integrated by the Lisbon strategy in the first decade of the 21st century, which was substituted by the Europe 2020 strategy in 2010⁵⁰.

ESTABLISHING THE EU

Establishing the EU on the power of the treaty of Maastricht caused that in art. 49 TEU a uniform legal basis of accession a state into the EU was formed. The conditions of accession and adjustments in the founding treaties became the subject of the agreement between member states and a standing country. The agreement demanded ratification by all the agreeing countries according to their constitutive requirements. The procedure of accessing a new member state overwhelmed three principal phases: 1) the procedure inside the Union, namely controlling fulfillment of demands submitted for a standing country, 2) accession negotiations conducted in order to agree the text of an accession treaty, 3) legal international procedure overwhelming the process of ratification and an accession treaty's coming into force in a determined day⁵¹.

50 Jesień L., *Prezydencja Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 273

51 Kosikowski C., *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego...*, op. cit., p. 27

THE EUROPEAN A`LA CARTE MODEL

The name of that model of integration derives from the lecture presented by Ralph Dahrendorf at the European University Institute in Florence in 1979, later reminded by the British Prime Minister John Major (1994). The model based on the assumption that member states should be able to make one-sided choices whether they want to participate in particular community policies (as while picking from a menu, therefore there is the name *pick-and-choose*). Such comprehension of integration reflecting first of all the British attitude would be a serious threat for the traditional model of the European integration. The model of the integration was not reflected in the EU law in a clear shape but the notion of various integration came into the EU law and politics for good⁵².

THE EUROPEAN ATOMIC ENERGY COMMUNITY (EAEC)

Simultaneously to the treaty founding the European Economy Community, the treaty founding the European Atomic Energy (Euratom) was adopted. The treaty consisted on the introduction and 225 articles included in six titles and it concerned: the tasks within supporting the development and coordinating research in atomic energy; creation of a common atomic market in future; supporting common investments in the area; stages of implementation of the adopted provisions principles of activity of the Community institutions and general and final provisions. They concerned, in fact, only legal regulations and tasks referring to production and exploitation of atomic energy and strict control of the trade of nuclear products. There are 5 annexes and 3 protocols attached to the Treaty, being its integral part. Annex 1 concerned the areas of research connected with nuclear energy (according to art. 4 of the Treaty).

The second one described industrial sectors that should inform the Community about undertaken investments presumed in art. 41 of the Treaty. The third annex numerated conditions and principles

⁵² Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., p. II-235 and n.

of financial support of investments in the area of atomic energy (art. 48). The fourth included the list of goods and products referring to the common nuclear market (chapter IX of the treaty). The fifth one is an initial program of research and training presumed in art. 215 of the Treaty.

The importance of the Euratom in the European integration is limited. A branch character of the Community mostly prevails about it. Its significance is also dependent on the role that nuclear energy industry plays in the member states economy. The present role of atomic energy in that area is small and decreasing. A diversified situation of atomic energy industry in particular member states, therefore their contrary interests in the area hindering working out common policy and creating a common market also influence the limited importance of Euratom on the European integration development. In the light of unfavorable circumstances, initiating and coordinating scientific research programs by Euratom may be considered a success of the Community, and, in the perspective of the European integration, a prototype of a common European policy within scientific research and technological development⁵³.

THE EUROPEAN COAL AND STEEL COMMUNITY (ECSC)

The first venture within economic integration in the post-war Europe was signing the treaty of Paris on April 18th, 1951, which established the European Coal and Steel Community (ECSC) that was supposed to contribute to increasing employment, balanced and prompt economic development as well as creating a common coal and steel market, which was supposed to enable common planning and controlling the use of the raw materials. The most important stage of the integration process was, undoubtedly, signing the Treaty establishing the European Economy Community on March 25th, 1957 by the member states of ECSC. One of its most important objectives was reaching a harmonious development of conditions to economy activity on the area of the Community which should have

⁵³ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., p. 77-79

been guaranteed by establishing a common market and gradual integration of economic policy of the member states⁵⁴.

THE EUROPEAN COMMISSION

It is the main executive and administrative body of the European Union. It is the only EU institution bearing the right to legislative initiative. The EC's task is also presentation of the EU budget and management of the European funds and negotiating international agreements. The EC represents the EU outside (High Representative for Foreign Policy is its vice-President, however it acts on the basis of guidelines of the Council) and stands on guard of law (including the treaties), manages motions to enter proceedings before the Tribunal of Justice of the EU and negotiates the principles of accession to the EU by new countries. It consists of 27 commissioners, one from each EU state (including the chairperson). The cadency of the commissioners last up to 5 years (the Commission may be recalled by the European Parliament). Commissioners care for the interests of the whole Union, they do not represent own states, they are over national, European officials. Each commissioner is responsible for separate area of interests of the Commission, however, the results of its activities must be approved by the Commission as a whole (the Commission is a collective body)⁵⁵. The European Commission competences: controlling license (it keeps vigilance over the use of treaty provisions, it has a power to enter a process before the European Tribunal of Justice); executive license (it is the main executive body of the European Union, it passes executive regulations to the existing legal acts, it is responsible for implementation of community policies, it administrates the EU budget and manages community programs); legislative initiative license (it has an exclusive right to a legislative initiative, including submitting projects of legal acts to

⁵⁴ Lipniewicz R., *Docelowy system VAT w Unii Europejskiej. Harmonizacja opodatkowania transakcji wewnątrzspółnotowych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, p. 51

⁵⁵ Belka R., Grabowski K., *Pomocnik olimpijczyka. Elementy wiedzy obywatelskiej i ekonomicznej*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2011, p. 93

the European Council and the European Parliament); representative license (it represents the European Union towards the third countries and international organizations, it has a power to negotiating agreements)⁵⁶.

THE EUROPEAN COMMUNITY (EUROPEAN COMMUNITIES) (EC)

Changed on the power of the treaty of Lisbon by the European Union⁵⁷.

THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS (ECHR)

It is the most important convention of the Council of Europe. It was signed in Rome on November 4th, 1930 and came into force on September 3rd, 1953. The Convention is completed by thirteen protocols, namely additional agreements. The Convention is signed and ratified by all the Member States of the Council of Europe. The council of Europe consists of 47 states now. In compliance with its high rank, the described Convention is the subject of numerous scientific and popular scientific publications. In fact, the Convention includes the personal and the EU politics rights and freedoms contrary to the UN Universal Declaration of Human Rights which consist of three freedom groups: personal rights and freedoms, public rights and freedoms and economic, social and cultural rights. The states – parts of the Convention must provide rights and freedoms included in it to each human being under their jurisdiction (art. 1). The catalogue of those rights and freedoms is as follows: the right to life (art. 2), the ban to tortures (art. 3), the ban to slavery and forced labor (art. 4), the right to freedom and personal security (art. 5), the right to reliable court process (art. 6), the ban to penalty without legal basis (art.

⁵⁶ Wach K., *Europejski rynek pracy...*, op. cit., p. 415

⁵⁷ Kosikowski C., *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego...*, op. cit., p. 12

7), the right to respect of private and family life (art. 8), freedom of thoughts, conscience and denomination (art. 9), freedom of expressing opinions (art. 10), freedom of assembly and association (art. 11), the right to marriage (art. 12), the right to an effective appeals (art. 13), the ban of discrimination (art. 14), the ban to limit political activity by foreigners (art. 16). Protocol 1 includes: protection of property (art. 1), the right to education (art. 2), the right to free election (art. 3); Protocol 4 includes: the ban to imprisonment for debts (art. 1), the right to free movement (art. 2), the ban to expel citizens (art. 3), the ban to group expel of foreigners (art. 4); Protocol 6 includes: abolition of death penalty (art. 1); Protocol 7 includes: procedural guarantees concerning the expel of foreigners (art. 1), the right to appeal in penal cases (art. 2), compensation for illegal sentence (art. 3), the ban to double sentencing or penalty (art. 4), equality of spouses (art. 5). Protocol 12 includes a general ban to discrimination (art. 1); Protocol 13 includes: absolute ban to death penalty (art. 1)⁵⁸.

THE EUROPEAN CURRENCY SYSTEM (ECS)

In 1978, the EEC countries established the European Currency System (ECS) since they needed funds for interventions on currency markets in order to maintain the desired exchange rate. It was established pursuant to the resolution of the Council of Ministers on December 5th, 1978 and it started its activity on March 13th, 1979 and it substituted the contemporary “currency snake”. The system was supposed to provide central banks with loans for intervention aims and coordinate the policy conducted by central banks of member states. In order to be able to perform its function, central banks transferred 20% of their foreign currency reserves to it. The ECS existed until the end of 1993, namely until the European Monetary (Currency) Institute was created. The aim of establishing and the aim of the activity of the ECS was to create a stable currency zone within the EEC (and wider – in Europe) which was free from deep

⁵⁸ Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J.A., *Prawa człowieka. Zarys wykładu*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, p. 59 and n.

exchange rate hesitations. Often unpredictable exchange rate hesitations introduced the element of huge uncertainty in each economy calculation of enterprises. Therefore, the ECS attempted to lead to the declared aim, namely to internal price stability and external exchange stability. Thus, a proper intervention and loan mechanism were supposed to be used⁵⁹.

THE EUROPEAN ECONOMY COMMUNITY (EEC)

The European Coal and Steel Community (ECSC) was the beginning of the EEC that consisted of France, the Federal Republic of Germany, Italy, Belgium, the Netherlands and Luxemburg (1952). It was supposed to lead to integration of coal mine and steel industry creating the beginning of the wider economy integration. It should be done through the abolishment of customs and other limits in coal and steel exchange as well as conducting common trade and customs policy in relation with the third countries. Integration in basic branches in heavy industry was claimed to facilitate the economy integration of the whole six. The EEC, which consisted on the same states, was created on January 1st, 1958. The ECSC as an institution entered the EEC on July 1st, 1967. Since January 1st, 1973 Great Britain, Ireland and Denmark, and later Portugal, Spain and Greece entered the EEC. Apart from the member states, there were also countries associated with the EEC. Those included most often former protectorates and colonies, e.g. Morocco, Tunisia, Kenya, Tanzania, Uganda, Mata and other ones. The associated countries were also those states that wished to acquire full membership, e.g. Turkey and, earlier, Greece and Spain. Apart from the convention on the association, the EEC established preferable trade pacts, e.g. with Iran in 1963, Israel in 1964 and Yugoslavia in 1970. The EEC functions went beyond the problems of trade exchange because they were supposed preparations for creating the European Union. The Treaty of Maastricht (1992) establishing the organization, came into force in 1994. A significant instrument deciding on the process of

⁵⁹ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., p. 89 and n.

integration was the trade policy. It aimed at gradual abolition of customs and other limits in import and export and establishment of common customs fees and common trade policy towards the third countries, abolition of obstacles in a free flow of people, services and capitals between member states⁶⁰.

THE EUROPEAN FREE TRADE ASSOCIATION (EFTA)

The EFTA is an example of regional zones of free trade. The association was established in 1960 by Great Britain, Finland, Austria, Switzerland, Norway, and Iceland. Nowadays, the EFTA members consist only of Switzerland, Norway, Iceland and Lichtenstein, the remaining states of EFTA joined the EU. The European Free Trade Association (except Switzerland) and the European Union together create so called the European Economic Area, in which there are four basic freedoms of the Treaty on Functioning of the European Union, namely freedom of the flow of people, services and capital (except agricultural goods). The examples of other free trade zones is also the North America Free Trade Agreement (NAFTA) which has existed since 1992, including the USA, Canada and Mexico as well as the zone created in 1992 within the Association of South-East Asian Nations (ASEAN) including Singapore, Malaysia, Thailand, Philippines and Vietnam⁶¹. The customs union is of more strict character than the free trade zone whose participants, apart from abolishing the limits in mutual trade exchange, run uniform customs policy towards external states. Thanks to it, controlling on the borders within the EU is not necessary. Realization of a uniform customs policy demands creating legal and institutional frames. The Treaty of Rome on establishing the European Economy Community from 1957 presumed creation of a customs union. The example of the contemporary customs union is Mercosue, an association including Brazil, Argentine, Paraguay and Uruguay. Another level of

60 Jeziński A., Leszczyńska C., *Historia gospodarcza Polski*, Wydawnictwo Key Text, p. 531

61 Włudyka T., Smaga M. (red.), *Instytucje gospodarki rynkowej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, p. 381

the integration is a common market which, apart from free exchange of goods and uniform customs policy, also overwhelms free flow of the production factors (labor, services, capital)⁶².

THE EUROPEAN HUMAN RIGHTS TRIBUNAL (EHRT)

It is an international court created on the basis of the European Convention on protection of human rights and fundamental freedoms. The tribunal possesses cognitions to consider individual complaints submitted by the entities being under the jurisdiction of 47 states – sides of the Convention. It is worth remembering that not only physical but also legal persons have *locus standi* before the EHRT which results from the functional interpretation of art. 34 of EHRT confirmed in the Strasbourg judicial decisions. Therefore, the Tribunal may accept claims from any person, non-governmental organization or a group of individuals who considers being a victim of infringement the rights included in the Convention or its Protocols by one of the High Contracting Parties⁶³.

THE EUROPEAN IDENTITY

The European identity goes beyond national comprehension of identity but, simultaneously respects national identity as a basis for shaping European identity. There must be an extension in the terminology to a group living on the territory of Europe, on which territorial assigning gives its members the sense of certain ties. The ties initially build within a common geopolitical and economic system. Nowadays, a social and cultural context is becoming equally important (in a macro scale). While considering it, the level of identification is supported on the values of common cultural heritage of Europe. Fading borders, not only territorial ones but also in many areas of a social and economy life, considered so far separately,

62 Ibid., p. 382

63 Bąkowski T., Grajewski K., Warylewski J. (red.), *Orzecznictwo w systemie prawa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, p. 39

causes aiming at unification despite individual feature of each Member State. Specifying “a common cultural area of Europe” is, on the one hand, referring to the European culture via the prism of fortune changeability of the nations inhabited Europe and ethnic groups as well as their perception in the context of culture creation phenomena, and on the other hand, considering their cultural heritage in the process of creation of a homogenous European society over the national borders⁶⁴.

THE EUROPEAN INTEGRATION

The aim of the EU is an internal market. The European integration means lack of national protectionisms. It is also defined as a state in which the EU entities, regardless the seat or domiciliation, are provided the access to various services throughout the whole Community. The matter of integration is removal of disturbances for creating uniform regulations, standards or practices enabling effective allocation of resources, reaching benefits of scale and better risk management. The notion of the EU integration is described both as uniting markets of particular countries in which there is a free flow of services, capital and there is freedom of enterprising, and internal uniting of institutions acting on markets which is forced by widening the range of services. The European integration is consequently strengthened by the EU policy⁶⁵.

THE EUROPEAN PARLIAMENT

The European Parliament is an institution with legislative and controlling competences. Its role in establishment of the EU competition protection law is limited to giving opinions on resolution and directives proposals submitted by the Council for the Commission request (art. 103 of the Treaty on the European Union). The European

⁶⁴ Kamińska K., Kwiatkowska A., *Jesteśmy tacy sami. Sztuka w edukacji międzykulturowej*, WSiP, Warszawa 2009, p. 44

⁶⁵ Jurkowska-Zeidler A., *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, p. 77

Parliament opinions are published within the consultation procedures. It means that the project of a legal act shall not reach legal power without the Parliament's opinion. The European Parliament may also play certain role in the development of competition protection principles demanding from the European Commission submitting a legal act proposal necessary to perform treaty provisions (art. 225 TFEU)⁶⁶. The European Parliament as the only EU institution directly chosen cares for laws and freedoms to be protected and dismissed in the EU and outside the Union. The issues concerning human rights belong to their main tasks. The Parliament, regardless legislative, controlling and creation activity, undertakes specified initiatives in such areas as torturing prevention, protection of minorities, conflict prevention, women and children rights' dissemination and human rights fighters' protection. It also supports actively creation and work of international tribunals including the International Penal Court or Special Court for Sierra Leone as well as special courts created for particular purposes to judge war criminals in former Yugoslavia and Rwanda. In the Parliament, besides Human Rights Sub-commissions (within the Commission of General and Foreign Affairs), there are many constant commissions that solve the affairs concerning protection and dissemination of human rights outside the European Union (the Commission of Foreign Affairs and the Commission of Development) as well as basic freedoms in the European Union (the Commission of Citizens' Freedoms, Justice and Interior, the Commission of Women's Rights and Equality, the Commission of Culture and Education, the Commission of Petition and the Legal Commission). Inter-parliament delegations discuss the issues of human rights with non-EU MPs. There are also temporary commissions such as the Contemporary Commission on presumed use of the European countries by CIA to transporting and maintenance of prisoners (TDIP)⁶⁷.

66 Targański B., *Ochrona konkurencji w działalności platform handlu elektronicznego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, p. 48
67 Sozański J., *Prawa człowieka w Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 164 and n.

THE EUROPEAN SYSTEM OF CENTRAL BANKS (ESCB)

According to art. 282 par. 1 of the treaty on Functioning the European Union, the European Central Bank (ECB) and national central banks are included in the European System of Central Banks (ESCB). The ECB and national central banks of those Member States which have euro currency are included in the Eurosystem. The ESCB and ECB fulfill their tasks and act according to the provisions of Treaties and the Statute. According to art 127 par. 1 and art. 282 par. 2 of the treaty on Functioning the European Union, the ESCB main objective is maintaining price stability. With no damage to price stability, the ESCB supports general economic policies in the EU with regard to contribution to reaching the EU's goals presented in art. 3 of the treaty on the European Union. The ESCB acts with respect to the principle of the open market economy with free competition, favoring effective allocation of resources and according to the principles described in art. 119 of the treaty on Functioning the European Union⁶⁸.

FEDERAL STATES (UNION STATES)

A federation (union) state consists of numerous states that have limited their sovereignty for the sake of the established country. The federations most often indicated to influence the creation of a federation include the following factors: national, ethnic, historical, geographical, linguistic, religious and political. In federations, government and federation states have a separated range of power in a formal and constitutional way, but the government is delegated by a nation that remains in direct, powerful relations with the state and

⁶⁸ Sozański J., *Traktat Lizboński...*, op. cit., p. 177 and n.

government. Member states do not have international entity. The union power is a sovereign. Confederation, in a traditional comprehension, is a union of independent countries that called common bodies to particular objectives. Governmental bodies remain in contact with member states' citizens only via their governments. Confederations characterized by a weak form of central governmental organization and the lack of direct jurisdiction towards its citizen. Federal states base their relations between local and central bodies on the basis of two principles: self-government and commonly performed power⁶⁹.

THE FINANCIAL TRIBUNAL

It controls accounts of all incomes and expenditure of the Union. It also controls the accounts of all incomes and expenditures of all bodies or organizational units established by the Union in the range in which the Founding treaty does not exclude such a control. The Financial Tribunal submits an authentication of reliability of the accounts as well as legality and correctness of operations lying on their basis, which is published in the EU's Journal of Laws. The authentication may be completed by particular evaluation of each main area of the Union's activity⁷⁰.

THE FLAG OF EUROPE

The symbol of Europe has been a circle of twelve pentagon golden stars on a blue background since 1955. On December 8th, 1955 the Committee of Ministers of 14 Member States of the Council of Europe adopted such a design of the emblem of the Council of Europe and its flag. The flag was, for the first time, solemnly pulled on the mast as a flag of the European Community and its institutions in front of the European Commission on May 29th, 1986. The

⁶⁹ Górecki D. (red.), *Polskie prawo konstytucyjne*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, p. 61 and n.

⁷⁰ Buczna M. (red.), *Aplikacja 2010. Zbiór przepisów...*, op. cit., p. 250

source of inspiration of the European emblem design, according to the interpretation of Jean Monnet was the Book of Revelation: “Later a great sign appeared on the sky: A woman clothed with the Sun and the Moon under her feet, and on her head there is a wreath of twelve stars” (Ap. 12,1). The stars shining over the blue sky of Europe may be the symbol of its nations, a closed circle, and its union. The number (12) remains unchanged and may be understood as the symbol of full perfection. Particular elements of the design of the Europe emblem (circle, stars, their number and five arms, colors) have a rich symbolic content, deeply rooted in the culture. Pythagoras claimed circle to be the most beautiful shape⁷¹.

FRAME DIRECTIVES

In the system of normative acts, a frame directive is of basic significance, which constructs basic demands, later developed in different detailed acts concerning the principles of particular proceedings⁷². A frame directive includes the most important and basic proceedings principles in the matter in the Community and later they are specified and developed in *lex specialis* acts concerning, e.g. proceedings in particular countries within the matter of a directive⁷³.

G8

A group of great powers, known today as G8, began as G5, namely the association of five great powers that did not include all con-

⁷¹ Gurbiel E., Hardt-Olejniczak G., Kołczyk E., Krupicka H., Sysło M., *Informatyka*, WSiP, Warszawa 2009, p. 131

⁷² Górski M. (red.), *Prawo ochrony środowiska*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, p. 307

⁷³ Górski M., *Zakres i struktura prawa dotyczącego odpadów*, PK 2000, nr 5 (104), p. 87

stant members of the United Nations Security Council but included Germany and Japan⁷⁴. G8 is a group of the most industrialized countries in the world. They are considered the richest ones. G8 countries are not the subject to any international organization and they do not have any formal statute. G8 undertake decisions one-sidedly that cause global results for all. G8 determines policy direction for such global institutions as the World Bank, International Currency Fund and World Trade Organization⁷⁵. G8 associates the following countries: (1) Great Britain; (2) France; (3) Germany; (4) Italy; (5) Japan; (6) the USA (G6, since 1975); (7) Canada (G7 since 1976; (8) Russia (since 1997)⁷⁶.

G20

The group was established due to the financial crisis of the 1990's as the forum of consultations of ministries of finance and central banks presidents. Nowadays, with regards to political significance of the issues and proposed solutions it gathers both on the summits with participation of prime ministers and presidents, as well as during ministers' meetings responsible for finances and central banks presidents. It includes 19 countries and the European Union. Before the treaty of Lisbon came into force, the Union was represented by presidency and the European Central Bank. When the members of the group met on the highest rank of leaders (prime ministers and/or presidents), the EU was represented by chairpersons of states and governments of France, Germany, Great Britain and Italy (G20 members) as well as the chairperson of the state bearing presidency and the European Commission chairperson. It was adopted that the EU itself is represented by presidency and, although it was the leader of the EU delegation, the substantial contribution for the group meetings was prepared by the European Commission⁷⁷. G20 includes the

⁷⁴ Rotfeld D.A., *Polska w niepewnym świecie*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2006, p. 61

⁷⁵ Szczerbiński M., Wasilewski K. (red.), *Polski misjonarz na ziemi argentyńskiej*, Stowarzyszenie Naukowe „Polska w świecie”, Gorzów Wielkopolski 2011, p. 205
⁷⁶ <http://pl.wikipedia.org/wiki/G8> (13.08.2013)

⁷⁷ Jesień L., *Prezydencja Unii Europejskiej, zinstytucjonalizowana procedura*

following countries: (1) Saudi Arabia; (2) Argentina; (3) Australia; (4) Brazil; (5) China; (6) France; (7) India; (8) Indonesia; (9) Japan; (10) Canada; (11) the South Korea; (12) Mexico; (13) Germany; (14) the Republic of South Africa; (15) Russia; (16) the USA; (17) Turkey; (18) European Union (19) Great Britain; (20) Italy⁷⁸.

THE GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS GO

Particular organizations have various range *ius tractatum*. International organizations with governmental character (Governmental Organizations – GOs) have limited, functional and derivative ability to conclude agreements (it means it comes from the will of states, it serves realization of tasks and granted in the founding agreement). It means possessing the ability only in the range given to them in the statute (agreement) by the states (sometimes with participation of other organizations) as well as compliant with objectives and functions of a given international organization. It is also connected with the character of their personality confirmed in the advisory opinion of the International Court of Justice from 1949 in the case of damage incurred in the service for the UN in which the Court claimed that entities in one legal system do not need to be identical in their nature and range of rights. The ability of GOs to conclude agreements may not exceed beyond its competences granted in the statute. Since the statute is an agreement concluded between states, they decide on the character of the organization, its entity and the range of its treaty ability⁷⁹

przywódstwa politycznego, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2011, p. 234

⁷⁸ <http://pl.wikipedia.org/wiki/G20> (13.08.2013)

⁷⁹ Sozański J., *Prawo Traktatów*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2008, p. 82

HIGH REPRESENTATIVE OF THE UNION FOR FOREIGN AFFAIRS AND SECURITY POLICY

It was a Union's minister of foreign affairs in the EU's constitution. The High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy is responsible for common foreign policy and security of the EU. The person must provide cohesion of internal actions of the Union and response, within the Commission, for its duties in the area of external relationships and coordination of other external aspects of the Union's actions, being a member of the Commission, he/she should undoubtedly fulfill the general Union's interest and remain independent, particularly in relation to member states. Simultaneously, the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy must conduct common foreign and security policy "with the Council's power of attorney"⁸⁰.

HUMAN RIGHTS IN THE EU

According to art. 2 of TUE, the EU guarantees the rights included in the European Convention of Human Rights and the rights resulting from constitutional traditions common for all member states being general rights of the European Community. A citizen of each EU state is the subject to three systems of legal protection that are linked with one another: protection provided by courts and tribunals of the member state, protection provided by the community courts *sensu stricto* and, finally, protection provided by international courts and tribunals. Despite that, there has been no legal act regulating human rights established

⁸⁰ Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., p. 55 and n.

within the EU and, although the Treaties being primal law, there is a regulation connected with those rights, the founding treaties do not include any catalogue of basic rights, however there is rich and interesting judicial decisions of the European Court of Justice (ECJ). The European Union, according to art. 6 par. 1 of the Treaty on the European Union (TEU) is built on the basis common to all member states such as: freedom, democracy, respect to human rights and fundamental freedoms, rightfulness⁸¹.

THE HYMN OF THE EUROPEAN UNION

An official European hymn was adopted by the Committee of Ministers in 1972. It is played during European ceremonies and it is the Prelude to the Ode of Joy from the 9th Symphony by Ludwig van Beethoven in the arrangement by Herbert von Karajan⁸².

THE IDEA OF FEDERALISM FOR THE PROCESS OF THE EUROPEAN INTEGRATION

Federalism is considered one of basic theoretical concepts of the European integration. It is, however, a certain concept or normative model in the integration process and it is the subject of dissertation itself with a wider range than the theory of integration. The Federation Model of the European integration may be understood in two different ways. The first one derives from historical experiences. The other one is an attempt of analytic view of an integration process. The first one is a political objective, the other one is a research device. Federalism as a political objective is named an

⁸¹ Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J.A., *Prawa człowieka...*, op. cit., p. 73 and n.

⁸² Wojtaszczyk K.A., *Przegląd europejski*, Wydanie 1, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2000, p. 173

ideological one. There are three kinds of it: central, decentralized and balanced. The first political comprehension of the federation in Europe results from direct past experiences, wars, particularly the WW2. It was created as a certain political concept and its basis means activity for realizing particular target vision. It directly answers the question how the integration in Europe should be shaped after the experiences of the WW2: a national country should disappear and be substituted by federation overwhelming countries close to one another⁸³.

THE INSTITUTIONAL FORMS OF THE EU

The cooperation of local self-governments and regions in the European dimension was the phenomenon that developed together with other symptoms of the European integration but only in the 1970's its first institutional forms were established, however, first they were associations of international character. In the 1980's there was further consolidation of the European region cooperation and its institutionalization. In 1985 the Council of the European Regions was established which was transformed into the Assembly of European Regions within two years uniting over 300 European regions. The Assembly aims at international cooperation development and strengthening political representation of regions in all-European institutions. Simultaneously, within the European structures special bodies were established that represent the interest of regional and local communities. There is a Congress of Local and Regional Governments established at the Council of Europe including delegations of member states (representatives of local and regional governments). The Congress performs opinion and advisory functions. One of the best known recommendations of the Congress was the support of the project of the European Charter of Regional Self-government on June 5th, 1997. There was a Consulting Council of Regional and Local Governments at the European Commission established in 1988. Next, pursuant to the treaty of Maastricht, on

⁸³ Jesień L., *Prezydencja Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 258

February 7th, 1992, there was a special body established, named the Committee of Regions, which was considered a legal basis for west European integration. Contrary to its name, it became a European representative of self-governments on different levels (“An advisory Committee consisting of local and regional bodies representatives” – art. 198a of the Treaty), that guarantees the representation of their interests and their co-existence in the process of the European integration. The Committee has the status similar to that of the Social Economy Commission of the European Union. Its function is, first of all, concentrating on local and regional interests and presentation of the effects of the EU regulations on the local and regional levels⁸⁴.

THE INSTRUMENT FOR STRUCTURAL POLICIES FOR PRE-ACCESSION (ISPP)

The ISPP is a financial instrument worked out by the European Commission in 1998 supporting 10 Eastern European countries preparing for the EU accession. The support overwhelms activities of environmental policy and adjusting communication and transportation networks to the European standards. The funds are shared proportionally to the population, size of the country and the national gross product on each citizen. The instrument is parallel to the supporting program for agriculture and rural areas SAPARD and PHARE, integrated within the Partnership for Membership⁸⁵.

INTER-INSTITUTIONAL AGREEMENTS

They are concluded between the European Parliament, the Council of the European Union and the Commission. Their aim is to facilitate to use the TEU resolutions. They cannot, however, change or complete treaty provisions and they should be concluded only

⁸⁴ Sługocki J., *Prawo administracyjne. Zagadnienia ustrojowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, p. 385 and n.

⁸⁵ Metera D., Pezold T., *Słownik terminów rolnośrodowiskowych*, IUCN, Warszawa 2003, p. 17 and n.

after the agreement of those three institutions⁸⁶.

INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE

Located in Hague; the first international institution in history aiming at averting interstate conflicts. Its activity had no obligatory character. The sides that remained in conflict, could but need not to turn to the court. The court was only *de nomine* regular since there was only the list of arbitration judges to be chosen by the sides as they wished. The International Court of Justice, which has existed until now, was called, in its present shape, on December 28th, 1920 when it was named the Regular Court of International Justice, but its basis were adopted in Hague in 1899 while adopting the principle to use good services in international disputes⁸⁷. The basis of the activity of the International Court of Justice is the Charter of United Nations from 1945⁸⁸.

INTERNATIONAL LIBERALISM

International liberalism has reached the status of one of the basic theories of the European integration. Being a derivation of liberalism and realism in the theories of international relationships, it emphasizes the role of governments of the states participating in the integration, in the process of its improvement and development. The essence of the attitude reduces to recognizing a society's priority in describing preferences of a state and it links three elements: 1) the assumption on rational behavior of states in the process of integration; 2) the theory of liberal forming of state preferences on the basis of spontaneous process of aggregation of interests of particular players within a state organism; 3) intern-governmental (therefore compliant with realism recipes) analysis of negotiations conducted

86 Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., p. 38

87 Sobczak J., *Mikołaj II – ostatni car Rosji*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2009, p. 201

88 Belka R., Grabowski K., *Pomocnik olimpijczyka. Elementy wiedzy obywatelskiej i ekonomicznej...*, op. cit., p. 107

by integration participants⁸⁹.

INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

International organizations are the entities of the public international law and have treaty ability but it concerns only international inter-governmental organization⁹⁰.

LEGAL MODEL OF THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESS

The legal essence of the European integration has been developing since 1950, adopting various forms. None of them assumed an institutional basing of integration on the construction of federation of states or their confederation. However, the formulae of functionalism referring to an international organization was used, which is used by the interested countries in the shape of international agreements. An international agreement not only establishes such an organization but it also describes its objectives and status as well as internal and external principles. It also indicates the conditions that must be performed in order to widen (accession) of organizations with newly accessed member states. It also describes frames and structures of an accession act. It is important, because the act confirms the will to access of a given country to an international organization with a regulated status in founding treaties and on conditions defined in the accession treaty. Therefore, it is obvious that not only certain benefits but also obligations for a member state result

89 Jesień L., *Prezydencja Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 44 and n.

90 Zeidler K., *Prawo ochrony dziedzictwa kultury*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, p. 125

from the provisions of the treaties. That factual state does not infringe in any way, even the traditionally comprehended, sovereignty of a member state. It has been agreed for a long time that adopting certain obligations resulting from signing international treaties by a state or joining international organizations does not cause the loss of sovereignty by the state⁹¹.

THE LISBON STRATEGY

It is the key strategic document directing contemporary outlook on widely comprehended social and economy development. It is an attempt to face the EU's challenges connected with globalization and growing competitiveness of other world markets. The Lisbon strategy is indeed a complex program of economic reforms that should be undertaken in the EU's states. "The main aim of the Lisbon strategy is creation in Europe the most competitive economy in the world. The strategy itself focuses on four issues: 1) innovativeness through the development of economy based on knowledge; 2) liberalization, especially in reference to the following markets: telecommunication, power, transport and financial markets; 3) enterprising within creation of facilities to establish and run economic activity; 4) social cohesion comprehended as shaping a new model of an active social country⁹².

THE MEMBERSHIP OF THE EU

States that fulfill basic democratic standards may stand for the EU

⁹¹ Tyniewicki M., *Finanse publiczne i prawo finansowe...*, op. cit., p. 98

⁹² Noworól A., *Planowanie rozwoju terytorialnego w skali regionalnej i lokalnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007, p. 59 an n.

membership. In the presumed perspective of accessing post-communist countries into the EU, the summit in Copenhagen, in 1993, specified general conditions that must be fulfilled by the states running for the EU. From that time, those conditions have been called Copenhagen criteria, and they are as follow: stable system of organizations that guarantee democracy; proper functioning of state of law; respecting human and minority rights; functioning of the trade economy; ability to meet the membership demands and acceptance of the EU objectives within economy, currency and political community. The Treaty of Maastricht described additional membership principles in the EU, e.g. it implemented uniform membership instead of the membership in particular Communities. Thus, the present negotiation procedure means one year negotiation proceedings with a given candidate instead of three separate ones. Another novelty is necessity of acquiring an acceptance for the membership from the European Parliament, expressed by the vast majority of votes⁹³.

THE MEMBER STATES OF THE EU

The European Union consists of 28 member states. According to the Copenhagen Criteria, standing countries to the EU should fulfill the following conditions: 1) stable system of institutions that guarantee democracy; 2) proper functioning of the state of law; 3) respecting human and national minority's rights; 4) functioning market economy; 5) ability to meet membership demands and adopt the Union objectives within the economy, monetary and political union. The Treaty of Maastricht described additional principles of the EU membership and it implemented uniform membership in particular Communities. Thus, the procedures of negotiations have changed: one course of negotiating proceedings with a given candidate has been implemented instead of three separate ones. Another novelty was the necessity to acquire acceptance for the membership from the

⁹³ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska: proces integracji europejskiej i zarys problematyki instytucjonalno-prawnej*, Wydawnictwo PWP Iuris, Poznań 2006, p. 129 and n.

European Parliament expressed by the vast majority of votes⁹⁴. The EU Member States: 1) Austria, 2) Belgium, 3) Bulgaria, 4) Croatia, 5) Cyprus, 6) The Czech republic, 7) Denmark, 8) Estonia, 9) Finland, 10) France, 11) Greece, 12) Spain, 13) The Netherlands, 14) Ireland, 15) Lithuania, 16) Luxemburg, 17) Latvia, 18) Malta, 19) Germany, 20) Poland, 21) Portugal, 22) Romania, 23) Slovakia, 24) Slovenia, 25) Sweden, 26) Hungary, 27) Great Britain, 28) Italy.

THE MOTTO OF THE EU

The official EU motto is: “united in diversity” Union may develop common cultural values but on condition of the respect of identity of each nation, ethnic and religious group⁹⁵.

NATIONAL CULTURE PROTECTION

According to art. 167, the Union contributes to the member states culture development with respect to their national and regional diversity, simultaneously highlighting the significance of common cultural heritage. That action aims at enhancement to cooperation between the EU states and, if it is necessary, to support and complete their actions in the following areas: deepening knowledge and dissemination of culture and history of the European nations, preserving and protection cultural heritage of the European importance, non-trade cultural exchange and artistic and literature creative activity including the audiovisual sector. Cooperation between competent organizations, including the Council of Europe is stipulated

⁹⁴ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., p. 129 and n.
⁹⁵ Łastawski K., *Polska racja stanu po wstąpieniu do Unii Europejskiej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009, p. 142

here as well as undertaking necessary measurements and actions by the Union institutions⁹⁶.

NATIONAL IDENTITY

It is a collection of beliefs, attitudes and emotions shaped in consciousness of particular members of national collective in relation to the sense of ties with the nation and experiencing their participation in the national group⁹⁷.

THE NATIONAL IDENTITY OF THE EU MEMBER STATES

According to art. 6 par. 3 TEU, “the Union respects national identity of the member States”. The obligation to respect national identity of the members of the union (as well as of the Community) means that the adopted legal regulations by the community legislator, may not change a legal or political basis of the member states in such a way that it would lead to the loss of sovereignty by the states that they had possessed at the beginning of their integration process. If it happened that the sovereignty indeed was transferred into the Community from the member states, the sovereignty of the states identical with previous national states would fade. Integration through law may not lead to such a legal or political change of the basis of the member states that societies of particular member states would not be able to be identified with their country as with an organized nation any longer. Subject to the obligation to respect national identity of member states causes that legislative actions of the Community, that concern the basis itself of the ideas that the notion of nation is based at any time, are excluded⁹⁸.

⁹⁶ Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 63

⁹⁷ Ibid., p. 44

⁹⁸ Szydło M., *Konkurencja regulacyjna w prawie spółek*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, p. 51 and n.

NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS (NGO)

The diplomacy of trans-national non-governmental organizations is a device enabling management of lobby actions on a global level. The trans-national NGO (T-NGO) diplomats operate on the international range. They are members of non-governmental institutions with world-wide range, such as Amnesty International and Greenpeace (it organizes international coalition against WTO, IMF or trans-national corporation's activity). T-NGO, having huge financial and social potential, participates in solving the most important global problems, offering own solutions packages, as in the case of multilateral negotiations over the Kyoto protocol (concerning the world's climate changes) or in discussions with the International Monetary Fund concerning reduction of foreign debt of the least developed countries in the world. T-NGO is also engaged in implementation of technology cooperation projects in the developing countries and experiencing the process of system transformation. They act complementary and sometimes alternatively towards governmental programs. Contrary to the national NGOs, over-national non-governmental organizations continuously search for effective ways of influencing international governmental institutions' activity, performing active lobbying in the backstage of the most important world economy and political organizations. Thanks to the growing power of interaction, non-national actors of world economy and political stages have reached a dominant position in numerous prestigious international forums, narrowing the range of operational freedom of traditional diplomats⁹⁹.

⁹⁹ Molendowski E., Polan W., *Dyplomacja gospodarcza. Rola i znaczenie w polityce zagranicznej państwa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, p. 58

THE OBJECTIVES OF THE EU

They are described as creation of a common market, promotion of balanced economy growth and uniting highly competitive social market economy. Such defined objectives became the basis to create the Community with a clearly economic character, in which political issues both in within a state and international or all-European ones remained beyond their interests. Together with the territorial growth of the Community, and later the EU, there was a growth in the range of the substantial interest of law basing on the defined objectives. The provisions of the Single European Act, Treaties of Maastricht, Amsterdam, Nice and Lisbon decided about it¹⁰⁰. The EU objectives result from the community/united method of adopting legal acts and inter-governmental cooperation of states. The criterion of such a division is based on the way of their formulation and the place in which they were written in the Treaty of the European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. The objectives mentioned in both treaties relate to the principle of constant development, social an economy factor in accomplishment of tasks of social economy development which are adopted in the common international law, both in national, regional and global levels¹⁰¹.

OFFICE OF THE COMMITTEE FOR EUROPEAN INTEGRATION (OCEI)

The Office, established within the central administrative reform,

100 Wróbel A. (red.), *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez Sądy*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, p. 1016

101 Kenig-Witkowska M.M., *Prawo środowiska Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011, p. 45

was supposed to assist the Committee for European Integration in preparation for beginning accession negotiations. However, its role was not limited only to the above. An important symptom of its activity was civil education with its main aim to reach to citizens with information on led negotiations, expenditures and benefits from the integration and the EU, the principles of its functioning and other ones. The activity of civil society structures in the area is also worth mentioning. An integration perspective allowed citizens to be divided into two categories: its proponents and opponents. Both groups established associations, foundations that tried to transfer information for or against integration in their activity. The activity could have contributed to society's mobilization, interest of the state's future in separation from its whole or partial past¹⁰².

ONE SIDED RESIGNATION FROM THE EU

A membership state notifies its intention to resign to the European Council. A process of negotiations between such country and the EU in the matter of potential agreement on resignation begins (negotiations from the EU side are led on the basis of the guidelines of the European Council). The agreement must define conditions on which the state resigns from the EU and consider frames of its relationships with the EU in future. The agreement is signed by the Council, from the side of the EU, being the qualified majority after reaching the European Parliament's approval. When the resignation agreement comes into force, the treaties being the basis of the EU are terminated towards the resigning state and it is no longer a member state. The result may also occur in case of not signing and/or coming into force the resigning agreement, the automatic loss of membership comes into force after two year from the notification on the intention to resign by a given state. The deadline may be prolonged only after the approval of the European Council acting unanimously and after the approval of the state itself. A repeated accession of such

¹⁰² Konopacki S., *Polska pięć lat w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Ibidem, Łódź 2009, p. 79 and n.

state to the EU is not excluded but it demands respecting full procedure proper in cases of accessing to the EU by any other country¹⁰³.

PARTNERSHIP FOR MEMBERSHIP

The document worked out by the European Commission for each standing country describing priorities necessary for preparation of states for membership¹⁰⁴. The document Partnership for Membership was adopted by the EU in 1986 (separated one for each standing country) including the indicated areas and directions of reforms as well as it specified principles of financial support. The legal basis for providing the support was the Resolution of the Council of the EC No 622/98/WE from March 16th 1998 on the support for countries standing for the membership in the European Union within the pre-accession strategy, particularly within the establishment of the Partnership for Membership¹⁰⁵.

PERMANENT STRUCTURAL COOPERATION

Permanent structural cooperation mentioned in art. 42 par. 6 TUE is available for each Member State which, as of the entry into force the Treaty of Lisbon, is obliged to join to increase more intensively its defense abilities through the development of own national contribution and participation, in a reasonable case, in multi-national forces in main European army equipment programs and the activ-

103 Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, p. 27

104 Właziak K., *Rozwój regionalny jako zadanie administracji publicznej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, p. 342

105 Barcz J. (red.), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., p. II-59

ity of the Agency on Development of Defense Abilities, Research, Purchase and Armament (further called the European Agency of Defense), as well as be able to provide professional armed units on the national level or as a part of multi-national armed forces, destined to participation in planned missions, whose structure was described on the level of a tactical plan as a tactical assembly together with supporting elements including transport and logistics, able to undertake missions mentioned in art. 43 TUE in the term from 5 to 30 days, particularly as a reply on the UN demand and they may conduct operations in an initial period for 30 days with the possibility to prolong the period up to 120 days¹⁰⁶.

PHARE

The program of the EU's non-returnable support from which supports for economic and social reforms in the Middle and Eastern European countries is financed. The main aim of PHARE is supporting restructuring processes for building effective market economy, including agriculture and food sector. The amount of the non-returnable support from the PHARE program destined for agriculture and food economy was over 200 million Euros. It is a serious amount that contributed to modernization of the agriculture sector, development of rural areas and growth of effectiveness of economics. Experiences resulting from the management with the funds enabled preparation to adopt bigger sums within pre-accession support to be realized (PHARE 2000, SAPARD) as well as the Structural Funds¹⁰⁷.

PRESERVING LANGUAGE DIVERSITY TO ADOPT SUCH AN ACT AND ITS

The European Parliament Resolution from February 9th, 1994 on linguistic and cultural minorities in the European Community

¹⁰⁶ Buczna M. (red.), *Aplikacja 2010. Zbiór przepisów*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, p. 150

¹⁰⁷ Górlach K. (red.), *Raport o Rozwoju Społecznym 2000*, UNDP Poland, Warszawa 2000, p. 106

indicates in the preamble the following reasons selection: 1) those who belong to a minority are entitled to remain own language and culture as well as to remain legal measures for their protection, 2) the need to protect a European linguistic culture which is a common cultural heritage as well as remaining minority languages and breaking linguistic barriers, 3) the Union's linguistic diversity proves its cultural wealth, 4) the Community is responsible for the assistance to states in the development of their culture and national protection and regional diversity including regional and minority languages¹⁰⁸.

THE PRINCIPLE OF ADMITTED COMPETENCES

According to the principle, the Union acts only within the competences admitted by the Member States to reach objectives described in them. Any competences not admitted to the Union in the Treaties, belong to member states. The limits of competences admitted to the Union by member states lack of competencies are determined only by the will of the states expressed in the treaties ratified by them. The Union's competences must be clearly indicated in those treaties since, in other case it means¹⁰⁹.

THE PRINCIPLE OF COMPETENCE DIVISION

In the treaty of the functioning of the EU, the principles of the EU's and member states' competence division in creating the law were modified and described as (art. 2-6TEU): 1) the exclusive EU's competences, 2) the EU's competence shared with member states, 3) the EU's competences within supporting, coordinating or completing member states' activities, 4) the member states' competences performed without the EU's intervention. The typology of the competences is complex and description of the areas overwhelmed in

¹⁰⁸ Sozański J., *Prawa zasadnicze a prawa człowieka we wspólnotowym systemie prawnym*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2003, p. 260

¹⁰⁹ Kuciński J., Wołpiuk W.J., *Zasady ustroju politycznego państwa w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku...*, op. cit., p. 332

them is not based on dichotomy division¹¹⁰.

THE PRINCIPLE OF DIRECT EFFECT

The principle of direct effect, which derived from the theory of international public law, was expressed for the first time in the community law by ECJ in the verdict in the van Gend & Loos case (case No 26/62), it means that that the law may grant rights and obligations to private entities which may be referred to before courts and other national institutions in order to their direct realization. Private entities may refer to the rights and obligations directly, namely without the mediation of national implementing law. The verdict to the van Gend & Loos case defines direct effect as a guarantee that member states' citizens may, on the basis of a regulation having such an attribute, vindicate rights within the range of national courts protection. A rule causing direct effect creates individual rights necessary to effective realization before courts of member states. It means that the rights, admitted by directly effective regulations, must be considered by a national court which is bind with them in the verdict process. Simultaneously, while implementing the obligation on national courts to protect acquired rights by private entities, the ECJ obliged them to effective legal protection and care for the units is able to defend their rights. It must be highlighted, however, that not all directly used regulations of the Community law have that attribute¹¹¹.

THE PRINCIPLE OF THE EU'S LAW EFFECTIVENESS

It is understood in both ways, in a wider meaning as an obligation of all member states' bodies to provide the EU's legal regulations to be used and respected in national orders of those countries; in a narrow meaning as an obligation to ensure an effective legal protection in a national order to the rights which units tae from directly

¹¹⁰ Kosikowski C., *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego...*, op. cit., p. 22

¹¹¹ Scheuring K., *Ochrona praw jednostek w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi...*, op. cit., p. 289 and n.

effective EU's legal regulations¹¹².

THE PRINCIPLES OF THE EU'S LAW OF PARTICULAR SIGNIFICANCE

An argumentation on an autonomic character of the EU's law towards public international law is based on several prerequisites. First of all, differences between the international and the EU's law are visible during the analysis of the objective of the international and the EU's law. A basic principle of the international law is sovereign equality of all members (art. 2 No 1 of the Charter of the United Nations). The Charter of the United Nations includes a catalogue of principles that its members must respect within mutual relations. The EU's law differs from the classical international law, based on a peaceful idea of cooperation of democratic states having full sovereign rights, because its aim is, first of all, European integration, the EU's law is sometimes named as the integration law. The Preamble to the Treaty on the European Union highlights definitely signatories to transfer to a new process of European integration, initiated by establishment of the European Communities. The Union's objectives included in art. 3 TEU have a binding power and member states joining the Union obliged to their performance voluntarily. Also the Lisbon strategy provided certain dynamics which updated the Union's objectives¹¹³.

THE PRINCIPLE OF THE EU'S LAW RULES

It is an opposite of arbitrary (discretionary) rules. The principle was shaped in severe, sometimes, political combat, even an armed one. In the face of law, the attitude of all entities is the same (the principle of equality towards law): citizens, private and public corporations and a state. Within a specific legal system of a state consisting

¹¹² Ibid., p. 836

¹¹³ Selera P., *Międzynarodowe a unijne prawo podatkowe w kontekście opodatkowania zysków przedsiębiorstw...*, op. cit., p. 63

of common and established law, there is a rule of adjusting established law to common law, adopted in functioning of courts, which is naturally earlier law from historical point of view. Generally, acts do not share common law, anyway, an unambiguous decision of a legislator is demanded for such a share¹¹⁴.

THE PRINCIPLE OF THE EU'S LAW SUPREMACY

It allows a court to refuse the use of a national act regulation contrary to a provision of a directive and, depending on the direct effectiveness of such regulation of the directive, to implement directly a regulation of a directive or implement another regulation of national law on the basis of the principle of supremacy. Both using the principle of a direct effect and the principle of supremacy aim at achievement of a supreme objective which provides uniform EU's law in all member states¹¹⁵.

THE PRINCIPLE OF EQUAL TREATMENT

The principle appears in many EU's regulations, particularly in art. 8 of the Treaty of the functioning of the European Union which orders the Community to aim, in all undertaken activities, at equality between men and women and art. 157 (previously 141 TEC) applicable to provide respect the principle of equal remuneration for men and women for equal work or work of equal value. The principle of equality of men and women in the area of employment was also expressed in numerous EU's directives, namely the directive of the Council No 75/117/EEC from February 10th, 1975 on approaching of member states' legislations within the use of the principle of equal remuneration for men and women, the directive of the Council 76/207 EEC from February 9th, 1976 on implementing the principle of equal treatment of men and women within the access to employment,

¹¹⁴ Ibid., p. 19

¹¹⁵ Brzeziński P., *Unijny obowiązek odmowy zastosowania przez sąd krajowy ustawy niezgodnej z dyrektywą Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, p. 23

education and professional promotion and working conditions, the directive of the Council No 86/613 EEC from December 11th, 1986 on the use of the principle of equal treatment of self-employed men and women considering work in agriculture as well as on protection of self-employed women during pregnancy and maternity, the directive of the Council 97/80 EC from December 15th, 1997 on proofs in cases of sex discrimination. The ban of discrimination referring to company's retirement systems (programs) is particularly included in the directive of the Council No 79/7 EEC from December 19th, 1978 on gradual implementation of the principles of equal treatment of men and women within social security, in the directive of the Council 86/378 EEC from July 24th, 1986 on implementation of equal treatment of men and women in social security systems of the employed and in the directive of the Council 96/97 from December 20th, 1996 amending the directive of the Council 86/378 EEC on realization of the principle of equal treatment of men and women in professional social security systems. The latest regulations of the EU's law expressing the principle of equality are as follow: the directive of the European Parliament and the Council 2006/54 EC from July 5th, 2006 on implementation the principle of equality of opportunities and equal treatment of men and women in employment and work. The latter one annulled the directives: 76/207 EEC and 86/378 EEC, 75/117 EEC and 97/80 EC (art. 34 of the directive) on August 15th, 2009. Equal treatment of men and women is one of the fundamental principles of the EU's law¹¹⁶.

THE PRINCIPLE OF INDIRECT EFFECT

An obligation to interpret norms of national law according to the community law regulations¹¹⁷. In case of doubts, the rule of the EU's law preference should be adopted. However, a national judge should not assume that a norm of the EU's law is a better rule. The Tribunal indicated many times that national courts must use a national law

¹¹⁶ Sierocka I., *Pracownicze programy emerytalne*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2010, p. 33

¹¹⁷ Konopacki S., *Polska pięć lat w Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 20

interpretation in accordance with primal law regulations, included in the treaties. The obligation of pro-community interpretation occurs both when a community norm, provided by accordance to it, is directly effective and in a situation when such a feature does not exist. Therefore, in case of performing an interpretation with a norm having no direct effect, the mentioned principle provides an indirect effect to it. A pro-union interpretation of national law should, generally speaking, consider the whole EU's *acquis communautaire*¹¹⁸.

THE PRINCIPLE OF AN INSTITUTIONAL AUTONOMY

It means that within the treaties and the law created on their basis, each institution separately determines own internal structure and specified regulations of their functioning (art. 197, 199, 207 par. 2 and 3, art. 218, 223, 224, 247 par. 3, art. 248 par. 4 TEC) and their expenditures are the subject of separate parts of the budget (art. 271 TEC) Each institution participates in performance of own expenditures (art. 274 TEC) as well as prepares expenditures estimates for the following year which serves the Commission to preparation of preliminary budget project (art. 272 par. 2 TEC)⁶⁵.

THE PRINCIPLE OF INSTITUTIONAL BALANCE

It is expressed in art. 7 par. 1 TEC according to which every institution acts within powers acquired by a treaty. Establishing the system of competence division between different institutions of the Communities, ascribing an institution its own role in an institutional structure and performing tasks entrusted to the Communities, the Treaties created an institutional balance. Respecting the balance means that every institution must perform its rights with proper consideration of the right of other institutions. It also demands to analyze any potential infringement to the principle. The Tribunal, whose task, on the power of the Treaties, is to provide respecting law

¹¹⁸ Piasecki K., *Zarys sądowego prawa procesowego Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, p. 80

within interpretation and use of the Treaty must be able to maintain an institutional balance and therefore, must have possibility to control to respect prerogatives of different institutions with the help of legal measures. The principle of institutional balance does not mean equality of institutions but necessity to respect by every institution (including the Tribunal) while performing their competences, also the competences of other institutions¹¹⁹.

THE PRINCIPLE OF LEGALISM

It means a general norm according to which crime prosecuted ex officio not only may but must be investigated by a prosecutor or other law enforcement agencies. The matter of legalism is a legislative obligation resting on enforcement agencies which, in case of reasonable suspicion of committing crime prosecuted ex officio, begin and continue penal proceedings regardless the fact whether such prosecution is purposed from political or economic point of view or other interests of a state having nothing in common with the interest of jurisdiction¹²⁰.

THE PRINCIPLE OF LOYALTY (LOYAL COOPERATION, SOLIDARITY)

A positive aspect of the principle means that member states are obliged to do their best to provide effectiveness of the EU's legal norms in internal legal space. The negative one means that member states are obliged to refrain from any action that would hinder the use of the EU's law in their internal legal orders. Such a formulae of the treaty on Functioning of the European Union indicates that member states are responsible for using the EU's law. The Court, in one of its verdicts, clearly highlighted that the principle of loyalty must be also used in the relations between member states and their

¹¹⁹ Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., p. 37

¹²⁰ Artymiak G., Rogalski M., Sobolewski Z. (red.), *Proces karny. Część ogólna*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, p. 51

citizens, member states are obliged to respect rights and interests of other member states and their citizens that are secured by the Community law. The principle of loyalty was never treated as a directly effective one, ECJ was prone to admit the possibility of its direct use in connection with other regulations of TEU¹²¹.

THE PRINCIPLE OF MEMBER STATES' RESPONSIBILITY FOR LAW INFRINGEMENT

The principle is a complex issue and there is lack of proper legislative basis for it, included in the EU's law. Substantial basis of the responsibility of a state for illegal actions were introduced in the ECJ judicial decisions as interpretation of art. 220, 288 par. 2 TEC and to art. 10 TEC stating the principle of solidarity. It was clearly formulated for the first time in 1991 in the verdict from November 19th, 1991 C-6/90 and C-9/90 *Francovich (Andréa Francovich and Danila Bonifacy and other v. Italy)*, and it was widened and specified in later verdicts, particularly in that from March 5th, 1996, C-46/93 and C-48/93 *Brasserie du Pêcheur (also known as Factortame III)*. However, there had been the ECJ announcements concerning considering the principle earlier¹²².

THE PRINCIPLE OF MUTUAL COOPERATION

The Union and the Member States respect each other and provide mutual support while performing tasks resulting from the Treaties. The Member States undertake any general or particular measures proper for providing performance of obligations resulting from the treaties and the acts of the Union's institutions. The Member States facilitate performing tasks by the Union and refrain from undertaking any measures that would threaten realization of the Union's

121 Selera P., *Międzynarodowe a unijne prawo podatkowe w kontekście opodatkowania zysków przedsiębiorstw...*, op. cit., p. 82

122 Feldo K., *VAT w partnerstwie publiczno-prywatnym*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011, p. 234 and n.

objectives¹²³.

THE PRINCIPLE OF NON-DISCRIMINATION

The principle belongs to a standard of general principles in particular legal systems. Public administration bodies, while establishing law and respecting it, should care for uniform treatment of their activities' addressees, whether they are in the same legal and factual situation. Therefore, entities in the same legal and factual situation must be treated in similar or even identical way¹²⁴.

THE PRINCIPLE OF OPENNESS

It means a principle of publicity. The regulation also establishes the right to the access to the documents of the EU's institutions and bodies subject to the possibility of its limiting by the EP or Council regulation, while the regulations in that matter are published. A similar regulation concerns protection of personal data (art. 16 TFEU). The regulation in art. 17 TFEU establishes the respect of status of churches and denominational associations, outlook and non-denominational organizations (with regards to national law norms)¹²⁵.

THE PRINCIPLE OF THE *PACTA SUNT SERVANDA* RIGHT

The principle is considered one of the international law principles of basic significance, it derives from common law and it was confirmed in numerous international agreements. The principle of *pacta sunt servanda* was expressed in art. 26 of the Vienna convention on May 23th, 1969 on the treaty laws. According to the regulation, each agreement in power binds sides and should be performed in good faith. The provision was described as the definition of the

123 Olszak M., *Bankowe normy ostrożnościowe*, Wydawnictwo Temida2, Białystok 2011, p. 293

124 Krawiec G., *Europejskie prawo administracyjne...*, op. cit., p. 105

125 Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 61

whole significance of treaties. Member State's obligation to implement the directive in internal law directly results from the content of art. 249 pr. 3 TEC. The regulation says that a directive binds every Member State it is addressed to. Member State's obligation is based on the principle of *pacia sunt servanda* consolidated in public international law¹²⁶.

THE PRINCIPLE OF PRIORITY (THE EU'S LAW)

It concerns national law establishment within the range of a national legislator obligation not to use and to annul national regulations contrary to the EU's law. The principle of priority in a material comprehension means priority to use the EU's law and the ban to establish internal law that would infringe the EU's law. The principle of priority in structural comprehensions describes the EU's law status in relation to national and international law. Adopting a thesis on unhierarchical relations between the EU's law and national law does not exclude the use of the principle of priority as a collision rule, particularly that there are no other codified or non-codified collision rules for removal of discrepancies between national and the EU's law. Discrepancy in the EU's law may derive from the principle of the EU's priority, the use of which should lead to the solution providing cohesion of internal law of a member state and the EU's law¹²⁷.

THE PRINCIPLE OF RESPECTING HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS

The principle was supposed to play a significant role in preventing conflicts. Its issue refers to human rights and fundamental freedoms including freedom of thoughts, conscience, religion or beliefs of any person regardless race, sex, language and religion. The signifi-

¹²⁶ Mataczyński M., *Swoboda przepływu kapitału a złota akcja Skarbu Państwa...*, op. cit., p. 240

¹²⁷ Brzeziński P., *Unijny obowiązek odmowy zastosowania przez sąd krajowy ustawy niezgodnej z dyrektywą Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 20

cance of human rights and fundamental freedoms protection was noticed as a factor of peace, justice and wealth which may lead to a conclusion that lack of such protection may lead to threat to such values. However, there was no direct relation between the phenomenon of human rights infringement and security threat¹²⁸.

THE PRINCIPLE OF RESPECTING NATIONAL IDENTITY OF MEMBER STATES

The European Union must respect equality of member states towards the Constitution and their national identity expressed in political and constitutional structures¹²⁹.

THE PRINCIPLE OF SUBSIDIARITY (PROPORTIONALITY)

Subsidiarity as a principle was one of the main basis of the Treaty establishing the Constitution for Europe adopted by the European Convent on June 13th and July 10th, 2003 which, due to negative results of referendums in France and the Netherlands, did not attain binding power. According to art. 9 par. 1 of the project of the constitution, the boundaries of the EU's competences is determined by the principle of entrust. Performance of the competences is the subject to the principles of subsidiarity and proportionality. The use of regulations of par. 3 of the article, according to the principle of subsidiarity in the areas that do not belong to its exclusive competence, the EU undertakes actions only when and in such a range, that the objectives of an intended activity may not be attained in a sufficient way by the Member States on the central, regional or local levels but due to size and results of the proposed activities it is possible to reach them on the EU's level. The EU's institutions use the principle of subsidiarity according to the Protocol concerning the principles of subsidiarity and proportionality, enclosed to the Constitution.

¹²⁸ Miłek M., Wilk-Jakubowski G., Brzoza R.S., *Wschód i Zachód w wymiarze globalnym...*, op. cit., p. 24

¹²⁹ Podraza A., *Unia Europejska w procesie reform traktatowych*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007, p. 648

National parliaments provide observation of the rule according to the procedure described in the Protocol¹³⁰.

THE PRINCIPLE OF SUBSIDIARITY

It belongs to the category of unnamed but codified principles, it results from art. 5 par. 2 and 3 TEC. According to the principle, the Community undertakes, within the activities that do belong to its exclusive competence, activities presumed in primal law only within the range and when a planned objective may not be attained in the result of the activities of a member state itself¹³¹.

THE PRINCIPLE OF UNIFORM INSTITUTIONAL FRAMES

It was expressed in art. 3 TEU. There is one Commission, one Council, one European Parliament, one Court of Justice, etc., although simultaneously there are three organizations (entities) operated by the institutions (the Union and Communities). The European Parliament, Council, Commission, Court of Justice and Financial Tribunal fulfill their rights both on the basis of treaty regulations founding the Communities and the TEU regulations (art. 5 TEU, art. 28 par. 1 and art. 41 par. 1 TEU). It must be remembered that the rights significantly differ within particular EU's pillars. The expression of the principle of uniform institutional frames is also financing administrative and operational expenditures incurred by the institutions due to their performing tasks in the second and third EU's pillar principally from the budget of the Community (art. 28 par. 4 and art. 41 par. 4 TEU)¹³².

¹³⁰ Bąkowski T., *Administracyjnoprawna sytuacja jednostki w świetle zasady pomocniczości*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, p. 42

¹³¹ Kalisz A., *Wykładnia i stosowanie prawa wspólnotowego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, p. 36

¹³² Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., p. 37

THE PRINCIPLE OF A UNIT (EXHAUSTIVE) AUTHORIZATION

It means that the Community has not only a right but also an obligation to act only in those areas in which member states transferred their competences to it. Some rights of the states were transferred to the Community completely, therefore it became the only legislator in those areas. In other areas, there was a partial transfer of the states' prerogatives in such a way that both the Community and the states may create the law. It is the area of so called competitive competences. It means that member states (a lower level) may be active in creating norms so long and in such a range until the norms become eventually created on a higher level (namely the Community)¹³³.

RESIGNATION FROM THE EU

Art. 50 par. 1 TEU admits a member state the right to resign from the Union according to its constitutional requirements; art. 50 par. 3 envisages that the treaties are no longer applied to that state from the date of coming into force of the resignation agreement or, in case of lack of such an agreement, two years after the notification of the member state's intention to resign to the European Council, unless the European Council, in the agreement with a given member state, shall unanimously decide on prolongation of the period. A resignation agreement determines conditions for a member state to resign from the European Union. The agreement is concluded between the Union and a resigning member state. A repeated accession to the EU of the state which resigned from the Union is performed according

¹³³ Tomaszewski K., *Regiony w procesie integracji europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, p. 65

to the procedure described in art. 49 TFEU¹³⁴.

THE ROLE OF A CIVIL SOCIETY

According to art. 14 par. 2 TEU the European Parliament consists of representatives of the EU's citizens. Therefore, an election corpus to the European Parliament consists of the EU's citizens regardless their domiciliation. Although the numeral majority in each member state belongs to voters from a given state, the right to vote, realized according to the rule of equalities of citizens (respected in the EU) and the rule of indiscriminatio according to a state identity, by the EU's citizens who are not Polish may be interpreted as calling (in the effect of a voting act) a representation not only a national one but civil one (of the EU' citizens) connected with domiciliation. The above notion must be completed with the information on the entitled to the UE's citizens the right to be elected (passive electoral right)¹³⁵.

THE RULE OF TRANSPARENCY

It indicates the rules of economics, effectiveness and efficiency while drafting the budget and the demand to provide reliable information on its performance and clearance¹³⁶.

134 Wróbel A. (red.), *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez Sądy...*, op. cit., p. 41 i n.

135 Kuciński J., Wołpiuk W.J., *Zasady ustroju politycznego państwa w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, p. 183

136 Lipniewicz R., *Docelowy system VAT w Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 262

SAPARD

Special Accession Program for Agriculture and Rural development of Middle and Eastern Europe that applied for membership in the EU. Providing funds from SAPARD depends on working out an operational program. It must be prepared by the authorities of an applying country and submitted to the European Commission. The program should include the condition of agriculture and rural areas in a given state or region and perspectives of their development. A significant feature differing SAPARD from other funds is the system of implementation based on checked solutions used while realization of the EU structural policy¹³⁷. The Program of Rural Areas Development based on the reforms of CAP 2005 is more oriented on diversification of rural economy which is supported by the budget in the amount of 20% of allocation (33 billion euro)¹³⁸.

SCREENING

The procedure is an evaluation of adjusting the law of a member state to the Union norms¹³⁹. In the *screening* procedures, the Commission plays the main role since it is responsible for screening the law and writing a report on its appropriateness to the European law. The phase of negotiations in case of 10 states was divided into two parts. In the first one, consisting of multilateral sessions, the Commission discussed *acquis communautaire* state in particular are-

137 Sowiński S., *Studia europejskie, Wydania 29-32*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2004, pp. 180-182

138 *Przeglądy terytorialne OECD. Polska*, OECD Publishing, Warszawa 2009, p. 141 and n.

139 Glennie C., *W trosce o pracę. Raport o rozwoju społecznym Polska 2004*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2004, p. 140

as. It aimed at acquaintance of standing countries with the law they would have to adjust while joining the EU. The second part was conducted in bilateral sessions. Their subject was examination of appropriateness of the law of the standing country to the EU's legal heritage. The Commission presented then a list of binding legal acts (List A) and non-binding ones (List B), a standing country in reply prepared a list of national law acts referring to the list of binding acts. On that basis, the Commission drafted a report approved by the standing country including comparison of the EU's legislation and that of the standing country. Nowadays, accession negotiations of standing countries are conducted according the same procedure. *Screening* is a basis to preparation of initial negotiation attitudes of member states and the standing country¹⁴⁰.

THE SINGLE EUROPEAN ACT

It was signed on February 17th and 28th, 1986 (it came into force on July 1st, 1987), it played a significant role in order to establish an internal market, accelerated the work on the establishment of the Economy and Currency Community as well a Common Foreign and Security Policy (CFSP)¹⁴¹. It "linked" European Communities and the European Labor Cooperation, therefore there is a name "Single". The Single European Act modified the Treaties of Rome and it was presented as frame assumptions to build a single market of Communities till January 1st, 1993, namely a market free from any barriers that still existed in trade exchange and economy cooperation of Communities. The Act also implemented significant legal and institutional changes, e.g. it defined legal basis for functioning of the European Council and European Labor Cooperation. Moreover, it included the cooperation in the area of social policy, environmental protection and scientific research into the Treaty on EEC¹⁴².

140 Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., p. II-48

141 Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., p. II-2

142 Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., p. 102

STATE IDENTITY

The Union contributes to protection and development of those common values, respecting diversity of culture and traditions of the European nations, as well as the Member States' state identity and organization of their public authorities on the national, regional and local levels aims at supporting balanced and constant development and providing free flow of people, goods and capital as well as freedom of enterprising. That is why, in the face of changes in a society, social improvement and scientific and technological development, it is necessary to strengthen the protection of fundamental rights through particularization of those rights in the Charter and making them more visible ones¹⁴³.

THE STATES' UNION CONFEDERATION

The Union is named Euroland, the union of states or even confederation which does not reflect conceptual device worked out on the level of international public law. The European Union had not had international-legal status before the Treaty of Lisbon came into force and the institutional structure included the European Council in a very limited range. The Union was comprehended as organizational structure acting on the basis of the international agreement without legal status. The European Community was comprehended as over-national organization whose source of legitimization of undertaken decisions in its bosom, within its competences was the fact that they originate from an entitled body, thanks to which the Community was able to create own legal order, autonomous and independent from the member states' will. Adopting the Treaty on the European Union by the member states complicated the institutional system created for Communities. The adopted structure of a new organization in the Treaty on the European Union was based on three foundations: economy, foreign policy and security, interior and justice, and the Communities were included into the EU together with

143 Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., p. 243

its whole heritage creating its first economic foundation¹⁴⁴.

STRENGTHENED COOPERATION

Strengthened cooperation is undertaken in respect of the Treaties and the Union's law. The cooperation may not infringe an internal market and economic, social and territorial cohesion. It may not state disturbances or discrimination in trade between the Member States or lead to interference of competition between them. Strengthened cooperation does not infringe the competences of rights and obligations of the Member States that participate in it. The states do not hinder its implementation into force by the participating Member States¹⁴⁵.

THE STRUCTURAL FUNDS

The Structural Funds are destined, by the EU, for the development of the member states and regions being on a lower level than average in the EU. It is a basic instrument of structural policy of the European Union which is based on the idea of equaling opportunities in particular countries and region. The funds are directed to the economy sectors and regions that are unable to reach an average EU economy level. The money comes from the contributions paid by member states to the common fund and later shared with the agreement of the representatives of all states. The structural funds realize three objectives. The objective of the late regional development refers to the regions whose national gross product is not higher than 75% of the EU average. The assistance may be also provided to the regions touched by high unemployment rate. Another objective is supporting economy and social conversion of the areas with structural problems. These are the areas experiencing changes in industry, services or agriculture. In some regions, the fall of whole branches such as mining, steel industry, agriculture or even car industry and

¹⁴⁴ Lipniewicz R., *Docelowy system VAT w Unii Europejskiej...*, op. cit., p. 241

¹⁴⁵ Buczna M. (red.), *Aplikacja 2010. Zbiór przepisów...*, op. cit., p. 263

mass dismissing cause rapid growth of unemployment and numerous social problems connected with it. The structural funds help change economic structure in order those who lose their job in one branch may find it in another one. Structural policy also supports development and modernization of education. It means education on each level and all programs of changing qualifications and continual education. The action within the third objective influences the development of human resources and increase of employment. There are four structural funds in the European Union: (1) the European Social Fund; (2) the European Agricultural Guarantee Fund; (3) the European Regional Development Fund; (4) the Financial Instrument of Fishery Guarantee¹⁴⁶.

THE SYMBOLS OF THE EU

Flag, hymn, motto¹⁴⁷.

THE TREATY OF AMSTERDAM

Signed on October 2nd, 1997 (it came into force on May 1st, 1999), it implemented important changes in the Treaty of the European Union (TEU) and the treaty establishing the European Community (TEC), it performed “unification” (namely the transfer from the third pillar into the first one) of significant areas of the third pillar of the European union (so called *acquis Schengen*)¹⁴⁸.

¹⁴⁶ Dębski D., *Ekonomika i organizacja przedsiębiorstw*, WSiP, Warszawa 2006, p. 53 and n.

¹⁴⁷ Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., p. 19

¹⁴⁸ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., p. II-2

THE TREATIES CONSTITUTING THE EU'S BASIS

A system of treaties constituting the European Union, more precisely, describing main phases of creating the European Union. The system consists of three basic treaties: the Single European Act, the Treaty on the European Union called the Treaty of Maastricht and the Treaty of Amsterdam. The group of those treaties is completed to some extent by the Treaty of Nice, which of a different type. Since the first three mentioned treaties were of a constitutive significance for the EU's basis in the subjective aspect (the role, significance and main EU's objectives), and an institutional one (legal and system shape of the EU), the Treaty of Nice, basing on a determined treaty heritage, opened the way to accession for new standing countries into the EU, and also made further changes in the EU's institutions (bodies). Therefore, the Treaty of Nice created neither a new European economy or political community nor new institutions within already existing legal and organizational structure of the European Communities and the EU, it only modified some ranges of functioning the already existing structure of the European integration¹⁴⁹.

THE TREATY ESTABLISHING THE EUROPEAN ATOMIC ENERGY COMMUNITY (TEAEC)

(Euratom) signed in Rome on March 25th, 1957 (Journal of Laws from 2004, No 90, pos. 864/3). Initially, the treaty consisted of the introduction and 225 articles included in six titles and it concerned: 1) tasks within supporting the development and coordination of research on atomic energy; 2) creation a common atomic market in future; 3) supporting common investments in that area; 4) phases of implementation of the adopted provisions; 5) principles of activity of the Community institutions and general and final provisions. Therefore, they concerned only legal regulations and tasks overwhelming production and exploitation of atomic energy as well as strict controlling of nuclear products trade. There have been 5 an-

149 Ibid., p. 101

nexes and 3 protocols attached into the Treaty as its integral part. Annex 1 concerned research areas connected with nuclear energy (according to art. 4 of the Treaty). The second one described industrial sectors that should inform the Community about undertaken investments presumed in art. 41 of the treaty. The third annex enumerated conditions and principles of financial support for investments in the nuclear energy area (art. 48). The fourth one included a list of goods and products referring to the common nuclear market (chapter IX of the Treaty). The fifth one was an initial program of research and trainings presumed in art. 215 of the Treaty. As regards the enclosed three protocols, one of them: on privileges and immunities of Euratom, was discussed in the analogical protocol concerning EEC. The remaining two concerned the implementation of the Treaty provisions to the non-European part of the Netherlands and the Statute of the Court of Justice of Euratom. The Treaty on Euratom was concluded for undefined period (art. 208). It came into force on January 1st, 1958 after being ratified by all signatories¹⁵⁰.

THE TREATY ESTABLISHING THE EUROPEAN ECONOMY COMMUNITY (EEC TREATY)

Signed on March 25th, 1957 in Rome, a consolidated text of the Treaty establishing the European Economy Community (Journal of Laws EU C 321 E from December 29th, 2006, p. 37). Now, it is named the Treaty establishing the European Community¹⁵¹. Art. 118a was added to the EEC Treaty which said that member states particularly concentrate on supporting improvement especially in the area of working environment, health protection and safety of workers and the aim at harmonization of conditions including in that area, simultaneously remaining the already implemented improvements. A new art. 100a recommended member states take care of providing a high level in the sphere of protection of health, safety, environment and consumers while passing legal measurements. In title

¹⁵⁰ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., p. 76 and n.

¹⁵¹ Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., p. 22

VII art. 130r it indicated that one of the Community aims in the area of environment is to contribute to a human health protection. Nowadays, after the treaty of Nice from February 26th, 2001 (Journal of Laws EC C 80 from March 10th, 2001, p.1) the Community aims is to support a high level of social protection, the increase of life level and quality (art. 2 TEU). The aim must be achieved thanks to the Community contribution to reach a high level of health protection of the EU's citizens¹⁵² (compare to: the treaty establishing the European Community).

THE TREATY ESTABLISHING THE EUROPEAN COAL AND STEEL COMMUNITY (ECSC TREATY)

Signed in April 18th, 1951 by Belgium, France, the Netherlands, Luxembourg, West Germany and Italy. It presumed cooperation of those countries in the sectors of coal and steel as well as further phases of widening economy cooperation. It came into force on July 27th, 1952 and it was concluded for fifty years (compare to: the Treaty of Paris)¹⁵³.

THE TREATY ESTABLISHING THE EUROPEAN COMMUNITY (TEC)

The Treaty establishing the European Community was signed on March 25th, 1957 in Rome (Journal of Laws from 2004 No 90, pos. 864/2 with later amendments), called the Treaty on functioning the European Union after the Treaty of Lisbon came into force on December 1st, 2009 (the consolidated version Journal of Laws EU C 115 from May 9th, 2008)¹⁵⁴.

152 Kondratiewa-Bryzik J., *Początek prawnej ochrony życia ludzkiego w świetle standardów międzynarodowych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, p. 206

153 Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., p. 112

154 Wilbrandt-Gotowicz M.B., *Institucja pytań prawnych w sprawach sędow-administracyjnych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, p. 511

THE TREATY ON THE EUROPEAN UNION (TEU)

TEU determines “a new level in the process of creating and closer relationship between the European nations”. It confirms a dynamic character of integration processes in Europe that are assumed, by the treaties’ authors, to create even further relations between member states (none of the possible solutions, including the federation option seem to be impossible). The Union consists of the European Communities completed with politicians and forms of cooperation presumed in TEU. The EU has not substituted Communities that had existed earlier but included them into the new frames of the European integration determined by the provisions of the Treaty of Maastricht. The definitions used in TEU made the Union are presented in a picturesque way as a roof of a Greek church supported on three pillars (columns). The first one is made by the European Communities together with the whole legal heritage (*acquis communautaire*), the second one – a common foreign and security policies, and the third one – the cooperation of the police and courts in penal cases. That metaphor is somehow misleading since it assumes that the three pillars are equally important in the EU’s architecture. Indeed, they are not, since the integration in the second and third pillar, is much weaker than in the first one. Thus, in another picture, the EU is presented as a cathedral with a huge, central door (Communities) and two smaller ones (foreign and security policy as well as the cooperation between the police and courts in penal cases)¹⁵⁵.

THE TREATY ON FUNCTIONING THE EUROPEAN UNION (TFEU)

The EU’s legal basis is the treaty on the European Union (TEU) (the consolidated version, Journal of Laws EU C 115 from May 9th, 2008, p. 13) and the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) (Journal of Laws EU C 115 from May 9th, 2008, p. 47).

¹⁵⁵ Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich...*, op. cit., p. 15

The shape of both Treaties was given by the Treaty of Lisbon changing the Treaty on the European Union and the treaty establishing the European Community (Journal of Laws EU C 306 from December 17th, 2007, p. 1) which, while coming into force on December 1st, 2009, introduced amendments into the TEU and the contemporary Treaty establishing the European Community (TEEC) (the consolidated text concerning the amendments implemented by the Treaty of Nice, Journal of Laws EU C 325 from January 24th, 2002). Both Treaties have the same legal power and describe the range and conditions to perform the EU's competences.

The EU's basic economy dimension is functioning of the internal market (art. 3 par. 3 TEU) overwhelming the area with no internal borders where free flow of goods, people, services and capital are provided (art. 26 par. 2 TFEU). In the light of the attached Protocol No 27 to TFEU (Journal of Laws EU C 115 from May 9th, 2008, p. 309) the internal market overwhelms the system providing undisturbed competition. The rules of undisturbed competition were described in Chapter 1 "Rules of Competition" Title VII. Common rules in the area of competition, taxes and bringing legislation of TFEU closer. The principles servicing competition protection are expressed in two groups of regulations. The first one includes regulations concerning practices limiting competition used by enterprises (art. 101-106) – forbidden agreements between enterprises (art. 101) and abuse of a dominant position (art. 102) that may influence the trade between member states. The other group includes regulations concerning public assistance provided by member states (art. 107-108). Present numeration of regulations describing principles of competition in TFEU was implemented in the Treaty of Lisbon. In the TEC, the rules of competition were described in art. 81-86 and art. 87-88. Art. 81 TEC was the equivalent of the present art. 101 TFEU and art. 82 TEC was the equivalent of art. 102 TFEU¹⁵⁶.

156 Targański B., *Ochrona konkurencji w działalności platform handlu elektronicznego...*, op. cit., p. 42

THE TREATY OF LISBON (TL)

Signed on December 13th, 2007, it came into force on December 1st, 2009. The Treaty performs a review of TEU and TEC (in the latter on there is a change of the name into the Treaty on functioning of the European Union – TFEU) as well as EAEC Treaty. It has taken over the set of the Union’s system reforms proposed in the previously rejected constitutional Treaty¹⁵⁷. On the power of the treat of Lisbon, there was a deep system reform of the Union performed. The change first of all include: 1) transformation of the EU into a uniform international organization (liquidation of a pillar structure); 2) unifying a decisive mechanism and the EU’s legal source catalogue; 3) specifying principles of competence division between the EU and its member states; 4) reform of institutions including implementation of a new formulae to undertake decision in the EU Council by the qualified majority 5) strengthening the protection of the EU fundamental rights through providing the Charter of Fundamental Rights a legal character and the EU’s joining the Convention of protection of human rights and fundamental freedoms; 6) strengthening the role of member states’ parliaments in the EU matters (a mechanism of monitoring of the rule of assistance and controlling of a decision process in the EU in the most important areas)¹⁵⁸.

THE TREATY OF MAASTRICHT

The Treaty of Maastricht (called the Treaty on the European Union) was signed in Maastricht on February 7th, 1992 (it came into force on November 1st, 1993), it established the European Union and implemented important changes in TEEC, it changed the name from the EEC into the European Community and established the phases of creating the Economy and Monetary Union¹⁵⁹. The Treaty of Maastricht, which created the EC, did not deprive legal entity of the three European Communities existing before: the European

¹⁵⁷ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., p. II-2

¹⁵⁸ Ibid., p. II-3

¹⁵⁹ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., p. II-2

Economy Community, the European Coal and Steel Community and the European Atomic Energy Community (EURATOM), it did not provide legal entity to the European Union either. Therefore, the EU is not formally an entity in an international arena and any agreements with the third countries are still concluded by the Communities within their competences or by the European Communities' member states. The EU does not have own, separate bodies, it uses the bodies of the European Communities to fulfill own tasks. That is such a formal legal status, practically, in an ordinary language and literature, the European Union is often adequate to the European Communities¹⁶⁰.

THE TREATY OF NICE

The Treaty of Nice was signed on February 26th, 2001 (it came into force on February 1st, 2003), its main task was preparation of the EU to access a large group of new member states (in total 12 in the course of expansion on May 1st, 2004 and January 1st, 2007); simultaneously with the works over the treaty, also an expiration of TECSC which took place on July 23rd, 2002 (thus the European Coal and Steel Community terminated its existence and the European Community has taken over its areas)¹⁶¹.

THE TREATY OF PARIS

An international agreement concerning the European Coal and Steel Community. The first act on the European integration that implemented legal frames to functioning a common market in steel industry, social matters were considered only in the necessary range for realization of the objectives of the Community. Generally, the Treaty indicated the intention to increase life standard and employment level in member states. According to art. 68 of the act, the provisions of the Treaty could not have influenced the establishing rules of re-

¹⁶⁰ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., p. 113

¹⁶¹ Barcz J. (red), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej...*, op. cit., p. II-2

muneration and social benefits in member states. The Community Bodies were given the right to intervention in case of unnaturally low level of remuneration in the coal and steel industry, which was never used. The Treaty presumed liquidation of limits resulting from citizenship in employment in the coal and steel industry¹⁶².

THE TREATIES OF ROME

Signed on March 25th, 1957 by six countries creating the European Economy Community (EEC) and the European Atomic Energy Community (Euratom). They came into force on January 1st, 1958. An agreement on common institutions was a part of those Treaties, which assumed a fusion of the Communities' parliament assemblies and creation of the European Parliamentary Assembly (the European Parliament) and joining separate Courts of Justice into the one Common Court of Justice of the European Communities. The Treaties of Rome also presumed development of member states' co-operation in creation of an internal market of the Communities. The Treaties were adopted for an unidentified period¹⁶³.

THE UNITED NATIONS (UN)

The United Nations were established by 51 states during the conference in San Francisco in 1945, where the Charter of United Nations was signed, the basis of the UN activity. The seat of the UN is in New York. The main objectives of the UN are: 1) maintenance of international peace and security; 2) development of friendly re-

¹⁶² Dral A., *Powszechna ochrona trwałości stosunku pracy. Tendencje zmian*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, p. 125

¹⁶³ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., p. 112

relationships between nations based on respect of equality and autonomy; 3) solving international problems on the cooperation way; 4) supporting the respect of human rights; 5) harmonization of activity of nations aiming at reaching the above common objectives. The most important bodies of that organization (called in the Charter of the United Nations) are: 1) General Assembly; 2) Security Council; 3) Economy and Social Council; 4) International Court of Justice; 5) Secretary Office; 6) Trust Council¹⁶⁴.

THE VALUES OF THE EU

In other words axiological norms, namely the EU's legal system principles and legal acts concerning protection of human rights adopted by the Union and the European Council as well as verdicts of the Court of Justice (CJ) and the European Court of Human Rights. It must be accepted that the documents of that group remain their significance as the principles of interpretation¹⁶⁵.

¹⁶⁴ Belka R., Grabowski K., *Pomocnik olimpijczyka. Elementy wiedzy obywatelskiej i ekonomicznej...*, op. cit., p. 104

¹⁶⁵ Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska...*, op. cit., p. 29

THE WHITE PAPER

The White Paper, being a document adopted by the European Council in 1994, aimed at preparation of the associating countries of the Middle and Eastern Europe to the integration with the EU's internal market¹⁶⁶. The White Paper was the most important program document of the European Commission led by Jacques Delors and included almost 300 legislative proposals to be passed in order to complete building an internal market. Contrary to numerous other community documents, the White Paper did not remain only the list of wishes but the foundation of an extraordinary success, namely creation of an internal market within the assumed time¹⁶⁷.

WIDENING OF THE EU

The policy of the EU's Neighborhood is one of the priorities of that integration structure. In the conclusions adopted by the Council of the European Union, a special role of the European Policy of neighborhood was confirmed for the external relationships of the EU. The placement of the European Neighborhood Instrument proves the significance of that policy as the one of the most important financial instrument that should operate in the area of the EU's external relationships. The aim of the EU and prevention of divisions, widening should bring benefits not only to the EU and its new members but

166 Górka M., *Realizacja Białej Księgi Komisji Europejskiej w porządku prawnym Rzeczypospolitej Polskiej jako element procesu dostosowania prawa polskiego do standardów Unii Europejskiej*, [w:] Mik C. (red.), *Polska w Unii Europejskiej. Perspektywy, warunki, szanse, zagrożenia*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa Dom Organizatora, Toruń 1997, p. 9 and n.

167 Mataczyński M., *Swoboda przepływu kapitału a złota akcja Skarbu Państwa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, p. 25

more to neighboring states. Thanks to widening of the EU, the area of stability, peace and wealth increases that may be characterized in that way only when the features concern both the EU members and their closest neighbors. The European Commission formulates the significance of that EU's policy incredibly pretentiously speaking with their officials' voices that the Neighborhood Policy is a significant component of the EU's future foreign policy. The Union must be able to speak the same voice and act in a uniform and effective way; universal policy towards neighbors is an important element of realization of that assumption and must be reflected in the Constitutional Treaty¹⁶⁸.

¹⁶⁸ Borkowski J., *Rola Polski w kształtowaniu polityki wschodniej Unii Europejskiej na przykładzie Ukrainy*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006, p. 33 and n.

BIBLIOGRAPHY

- [1] Adamczak A., Szewc A., *Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008
- [2] Artymiak G., Rogalski M., Sobolewski Z. (red.), *Proces karny. Część ogólna*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [3] Barcz J. (red.), *Zasady ustrojowe Unii Europejskiej*, Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2010
- [4] Bąkowski T., *Administracyjnoprawna sytuacja jednostki w świetle zasady pomocniczości*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [5] Bąkowski T., Grajewski K., Warylewski J. (red.), *Orzecznictwo w systemie prawa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008
- [6] Belka R., Grabowski K., *Pomocnik olimpijczyka. Elementy wiedzy obywatelskiej i ekonomicznej*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2011
- [7] Błachut K., Kawińska B., Rybka J., Tiukało A., *Prawo zamówień publicznych. Wybrane zagadnienia*, Grupa Wydawnicza Marciszewski, Wrocław 2004
- [8] Borkowski J., *Rola Polski w kształtowaniu polityki wschodniej Unii Europejskiej na przykładzie Ukrainy*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006
- [9] Brzeziński P., *Unijny obowiązek odmowy zastosowania przez sąd krajowy ustawy niezgodnej z dyrektywą Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [10] Buczna M. (red.), *Aplikacja 2010. Zbiór przepisów*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [11] Czachor R., *Polityka zagraniczna Republiki Białorusi w latach 1991-2011. Studium politologiczne*, Wydawnictwo DWSPiT, Polkowice 2011
- [12] Dębski D., *Ekonomika i organizacja przedsiębiorstw*, WSiP, Warszawa 2006

- [13] Dral A., *Powszechna ochrona trwałości stosunku pracy. Tendencje zmian*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [14] Feldo K., *VAT w partnerstwie publiczno-prywatnym*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011
- [15] Glennie C., *W trosce o pracę. Raport o rozwoju społecznym Polska 2004*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2004
- [16] Gorlach K. (red.), *Raport o Rozwoju Społecznym 2000*, UNDP Poland, Warszawa 2000
- [17] Górecki D. (red.), *Polskie prawo konstytucyjne*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012
- [18] Górski M. (red.), *Prawo ochrony środowiska*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [19] Górski M., Rynkiewicz K., *Ustawa opakowaniach i odpadach opakowaniowych. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [20] Górski M., *Zakres i struktura prawa dotyczącego odpadów*, PK 2000, nr 5 (104)
- [21] Gurbiel E., Hardt-Olejniczak G., Kołczyk E., Krupicka H., Syśło M., *Informatyka*, WSiP, Warszawa 2009
- [22] Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J.A., *Prawa człowieka. Zarys wykładu*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008
- [23] <http://pl.wikipedia.org/wiki/G20> (13.08.2013)
- [24] <http://pl.wikipedia.org/wiki/G8> (13.08.2013)
- [25] Jesień L., *Prezydencja Unii Europejskiej, zinstytucjonalizowana procedura przywództwa politycznego*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2011
- [26] Jezierski A., Leszczyńska C., *Historia gospodarcza Polski*, Wydawnictwo Key Text
- [27] Jurkowska-Zeidler A., *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, War-

szawa 2008

- [28] Kalisz A., *Wykładnia i stosowanie prawa wspólnotowego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [29] Kalisz A., *Wykładnia i stosowanie prawa wspólnotowego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [30] Kamińska K., Kwiatkowska A., *Jesteśmy tacy sami. Sztuka w edukacji międzykulturowej*, WSiP, Warszawa 2009
- [31] Kenig-Witkowska M.M., *Prawo środowiska Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011
- [32] Kondratiewa-Bryzik J., *Początek prawnej ochrony życia ludzkiego w świetle standardów międzynarodowych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [33] Konopacki S., *Polska pięć lat w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Ibidem, Łódź 2009
- [34] Kosikowski C. (red.), *Z zagadnień prawa rolnego, cywilnego i samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2012
- [35] Kosikowski C., *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2010
- [36] Kowalski J., Ślusarczyk Z., *Unia Europejska: proces integracji europejskiej i zarys problematyki instytucjonalno-prawnej*, Wydawnictwo PWP Iuris, Poznań 2006
- [37] Krawiec G., *Europejskie prawo administracyjne*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [38] Kuciński J., Wołpiuk W.J., *Zasady ustroju politycznego państwa w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012
- [39] Lasiński-Sulecki K., *Prawo celne. Międzynarodowe, wspólnotowe, polskie*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [40] Lipniewicz R., *Docelowy system VAT w Unii Europejskiej. Har-*

monizacja opodatkowania transakcji wewnątrzspółnotowych, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010

- [41] Łastawski K., *Polska racja stanu po wstąpieniu do Unii Europejskiej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009
- [42] Małecki P., *Dotacje w prawie podatkowym. Dokumentacja i rozliczanie*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011
- [43] Mataczyński M., *Swoboda przepływu kapitału a złota akcja Skarbu Państwa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [44] Mednis A., *Prawo do prywatności a interes publiczny*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2006
- [45] Metera D., Pezold T., *Słownik terminów rolnościrowiskowych*, IUCN, Warszawa 2003
- [46] Mik C. (red.), *Polska w Unii Europejskiej. Perspektywy, warunki, szanse, zagrożenia*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa Dom Organizatora, Toruń 1997
- [47] Milczarek D., *Integracja Europejska: wybrane problemy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2003
- [48] Miłek M., Wilk-Jakubowski G., Brzoza R.S., *Wschód i Zachód w wymiarze globalnym. Doświadczenia z przeszłości a perspektywy na przyszłość*, Wydawnictwo Stowarzyszenia Współpracy Polska-Wschód, Kielce 2012
- [49] Molendowski E., Polan W., *Dyplomacja gospodarcza. Rola i znaczenie w polityce zagranicznej państwa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [50] Morawski W., *Interpretacja prawa podatkowego i celnego – stabilność i zmiana*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012
- [51] Noworól A., *Planowanie rozwoju terytorialnego w skali regionalnej i lokalnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007
- [52] Olejniczak K., *Mechanizmy wykorzystania ewaluacji. Studium*

- ewaluacji średniookresowych INTERREG III*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008
- [53] Olszak M., *Bankowe normy ostrożnościowe*, Wydawnictwo Temida2, Białystok 2011
- [54] Perkowski M. (red.), *Prawo zarządzania projektami finansowymi z funduszy europejskich*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008
- [55] Piasecki K., *Zarys sądowego prawa procesowego Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [56] Podraza A., *Unia Europejska w procesie reform traktatowych*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007
- [57] *Przeglądy terytorialne OECD. Polska*, OECD Publishing, Warszawa 2009
- [58] Rotfeld D.A., *Polska w niepewnym świecie*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2006
- [59] Sarnecki P. (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [60] Scheuring K., *Ochrona praw jednostek w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [61] Selera P., *Międzynarodowe a unijne prawo podatkowe w kontekście opodatkowania zysków przedsiębiorstw*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [62] Sierocka I., *Pracownicze programy emerytalne*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2010
- [63] Sługocki J., *Prawo administracyjne. Zagadnienia ustrojowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012
- [64] Sobczak J., *Mikołaj II – ostatni car Rosji*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2009
- [65] Sowiński S., *Studia europejskie, Wydania 29-32*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2004

- [66] Sozański J., *Prawa człowieka w systemach prawnych Wspólnot i Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa 2008
- [67] Sozański J., *Prawa człowieka w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2010
- [68] Sozański J., *Prawa zasadnicze a prawa człowieka we wspólnotowym systemie prawnym*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2003
- [69] Sozański J., *Prawo Traktatów*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2008
- [70] Sozański J., *Prawo Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Iuris, Warszawa-Poznań 2010
- [71] Sozański J., *Traktat Lizboński*, Wydawnictwo PWP Iuris, Warszawa-Poznań 2010
- [72] Szczerbiński M., Wasilewski K. (red.), *Polski misjonarz na ziemi argentyńskiej*, Stowarzyszenie Naukowe „Polska w świecie”, Gorzów Wielkopolski 2011
- [73] Szydło M., *Konkurencja regulacyjna w prawie spółek*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008
- [74] Tabernacka M., *Negocjacje i mediacje w sferze publicznej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009
- [75] Targański B., *Ochrona konkurencji w działalności platform handlu elektronicznego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [76] Tomaszewski K., *Regiony w procesie integracji europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [77] Tyniewicki M., *Finanse publiczne i prawo finansowe: realia i perspektywy zmian : księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Eugeniuszowi Ruśkowskiemu*, Wydawnictwo Temida 2, Białyсток 2012
- [78] Wach K., *Europejski rynek pracy*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007

- [79] Wilbrandt-Gotowicz M.B., *Instytucja pytań prawnych w sprawach sądowoadministracyjnych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [80] Właziak K., *Rozwój regionalny jako zadanie administracji publicznej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [81] Włudyka T., Smaga M. (red.), *Instytucje gospodarki rynkowej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012
- [82] Wojtaszczyk K.A., *Przegląd europejski*, Wydanie 1, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2000
- [83] Wróbel A. (red.), *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez Sądy*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010
- [84] Wróbel I., *Status prawny obywatela państwa trzeciego w Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007
- [85] Zeidler K., *Prawo ochrony dziedzictwa kultury*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007